

9 Auktorisation

9.1 Gällande rätt

För banker och kreditmarknadsföretag gäller i dag vissa i lag preciserade förutsättningar för att de skall beviljas oktroj respektive tillstånd att driva finansieringsverksamhet (9 kap. 3 § BRL, 2 kap. 3 § sparbankslagen och 2 kap. 2 § lagen om medlemsbanker respektive 2 kap. 1 och 3 §§ LFV). Förutsättningarna för beviljande av verksamhetstillstånd för dessa institut är i huvudsak desamma. Vid prövningen bedöms institutets bolagsordning, reglemente eller stadgar, den tilltänkta verksamheten, större ägare och ledning. Dessutom görs det en bedömning av om institutets förbindelse med andra fysiska eller juridiska personer hindrar en effektiv tillsyn av institutet.

Stadgarnas förenlighet med befintliga författningar

Vid behandlingen av en ansökan om verksamhetstillstånd för banker och kreditmarknadsföretag prövas om bolagsordningen (bankaktiebolag och kreditmarknadsbolag), stadgarna (medlemsbanker och kreditmarknadsföreningar) eller reglementet (sparbanker) är förenlig med bankrörelselagen respektive lagen om finansieringsverksamhet och med andra författningar. För banker prövas även om och i vilken utsträckning det behövs några särskilda bestämmelser med hänsyn till omfattningen och arten av bankens verksamhet.

Sundheten i den planerade rörelsen

I samband med auktorisationen av banker och kreditmarknadsföretag bedöms också om den planerade rörelsen kan antas komma att uppfylla kraven på en sund verksamhet. Beträffande sundhetsbegreppet hänvisas till avsnitt 8.4.

Ägarprövning

I artikel 7.2 i kreditinstitutsdirektivet anges att auktorisation skall vägras om det, med hänsyn till behovet av en sund och ansvarsfull ledning av kreditinstitutet, bedöms att lämpligheten hos aktieägare eller medlemmar som direkt eller indirekt har ett kvalificerat innehav inte är tillfredsställande. Vad som utgör ett kvalificerat innehav framgår av artikel 1.10 i samma direktiv.

En bestämmelse motsvarande EG-regeln finns i svensk rätt. Liksom i EG-rätten utgår ägarprövningen från begreppet kvalificerat innehav. Ett kvalificerat innehav definieras som ett direkt eller indirekt ägande i ett företag, om innehavet representerar tio procent eller mer av kapitalet eller av samtliga röster eller annars möjliggör ett väsentligt inflytande över ledningen av företaget (1 kap. 3 § första stycket 2 BRL och 1 kap. 1 § första stycket 3 LFV).

En förutsättning för att ett institut skall beviljas oktroj eller motsvarande verksamhetstillstånd för kreditmarknadsföretag är att det kan antas att

den som kommer att ha ett kvalificerat innehav i institutet inte motverkar en sund utveckling av verksamheten i institutet och även i övrigt är lämplig att utöva ett väsentligt inflytande över ledningen av institutet. Tillstånd får dock inte beviljas om det kan antas att någon som i väsentlig utsträckning har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet eller i andra ekonomiska angelägenheter eller gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet kommer att ha ett kvalificerat innehav i institutet.

Exempel på misskötsamhet i näringsverksamhet är att näringsidkaren gjort sig skyldig till bokföringsbrott eller skattebrott som inte är bagatellartade, att denne regelmässigt underlåtit att betala skatter och allmänna avgifter på icke obetydliga belopp eller att näringsidkaren på olika sätt förfarit otillbörligt i samband med ett konkursförfarande. Misskötsamhet i andra ekonomiska angelägenheter kan exemplifieras med att förvärvaren på senare tid vid flera tillfällen underlåtit att deklarerera sina inkomster. Förvärvaren skall också vara diskvalificerad om han begått allvarliga brott vid sidan av näringsverksamhet (prop. 1995/96:173 s. 130 och 138 f).

För sparbanker saknas dock ägarprövningsbestämmelsen. Den är inte aktuell med hänsyn till det sätt på vilken en sparbank är uppbyggd.

Ledningsprövning

I artikel 6.1 andra stycket i kreditinstitutsdirektivet anges att de behöriga myndigheterna inte får bevilja auktorisation av ett kreditinstitut, om de personer som skall leda verksamheten inte är tillräckligt väl ansedda eller saknar tillräcklig erfarenhet för att kunna fullgöra sina uppgifter.

I enlighet härmed sker det en prövning av ledningen i svenska banker och kreditmarknadsföretag. Härvid prövas att den som avses ingå i institutets styrelse eller vara verkställande direktör eller dennes ställföreträdare har tillräcklig insikt och erfarenhet för att delta i ledningen av en bank respektive ett kreditmarknadsföretag och även i övrigt är lämplig för en sådan uppgift.

Vad som krävs är att de som skall ingå i ledningen för en bank har ett tillräckligt kunnande på området eller i vart fall förmåga att skaffa sig en sådan kunskap. Viss erfarenhet från näringsverksamhet eller något annat område av betydelse för uppgiften förutsätts också. Vidare bör den som skall ingå i ledningen ha de personliga egenskaper i fråga om omdömesgillhet som uppgiften kräver (prop. 1995/96:173 s. 85).

Prövning av nära förbindelser

Om institutet kommer att ha nära förbindelser med någon annan, får vidare oktroy eller tillstånd att driva finansieringsverksamhet meddelas endast om förbindelserna inte hindrar en effektiv tillsyn av institutet. Nära förbindelser anses föreligga bl.a. om ett företag äger 20 procent eller mer av kapitalet i ett annat företag, om företagen ingår i samma koncern eller om det föreligger liknande förbindelser mellan en fysisk och en juridisk person (1 kap. 3 § andra och tredje styckena BRL och 1 kap. 1 § andra och tredje styckena LFV).

Genom denna bestämmelse genomfördes, såvitt nu är av intresse, den bestämmelse som numera finns i artikel 7.3 i kreditinstitutsdirektivet.

Ytterligare bestämmelse för kreditmarknadsföretag

Utöver vad som nu har sagts gäller för kreditmarknadsföretag som en ytterligare förutsättning för att tillstånd skall meddelas att företaget uppfyller de villkor som i övrigt anges i lagen om finansieringsverksamhet. Något motsvarande krav ställs inte explicit i lagtext i fråga om banker.

9.2 Ny formulering av tillståndskriterierna

Promemorians förslag: I den bestämmelse som anger vilka villkor som skall vara uppfyllda för att ett företag skall få tillstånd att driva bank- eller finansieringsrörelse skall sundhetsbegreppet inte längre användas. I stället skall det hänvisas till lagen om bank- och finansieringsrörelse och andra författningar som reglerar institutets verksamhet. Det innebär en prövning av om:

– det finns skäl att tro att den planerade rörelsen kommer att drivas enligt bestämmelserna i lagen om bank- och finansieringsrörelse och andra författningar som reglerar institutets verksamhet, och

– det finns skäl att tro att den kommer att ha ett kvalificerat innehav i institutet inte kommer att motverka att rörelsen drivs på ett sätt som är förenligt med lagen om bank- och finansieringsrörelse och andra författningar som reglerar institutets verksamhet och även i övrigt är lämplig att utöva ett väsentligt inflytande över ledningen av ett institut.

Kommitténs förslag: För kreditmarknadsföretag föreslår kommittén att sundhetsbegreppet i gällande rätt ersätts enbart med en hänvisning till reglerna om soliditet, riskhantering och genomlysbarhet. För banker föreslås därutöver en hänvisning till god bankstandard.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. *Svenska Bankföreningen*, till vars yttrande *Svenska Fondhandlareföreningen* ansluter sig, anser att oktrojprövningen alltjämt bör grundas på en bedömning av om rörelsen och den kvalificerade ägaren uppfyller kraven på sundhet. För att uppfylla EG:s direktiv måste den ägarprövning som sker i samband med tillståndsprövningen innefatta en bedömning av sundhet. Kommitténs förslag uppfyller därför inte kraven i direktivet på denna punkt.

Skälen för promemorians förslag: Som framgår av avsnitt 8.4 föreslås sundhetsbegreppet få en delvis annan utformning än i gällande rätt. Det omfattar såväl reglerna om soliditet, riskhantering och genomlysbarhet som regeln om sundhet i övrigt.

I gällande rätt används emellertid sundhetsbegreppet i flera bestämmelser. Dit hör de bestämmelser som anger vilka villkor som måste vara uppfyllda för att ett företag skall få tillstånd att driva bank- eller finansieringsrörelse. Enligt dessa regler krävs det bl.a. dels att den planerade rörelsen kan antas uppfylla kraven på en sund verksamhet, dels att det kan

antas att vissa större ägare inte motverkar en sund utveckling av verksamheten i institutet och även i övrigt är lämpliga att utöva ett väsentligt inflytande över ledningen av ett institut.

I gällande rätt används också termen sund i tillsynssammanhang. Då sägs att Finansinspektionen vid sin tillsyn skall se till att en sund utveckling av verksamheten främjas. I avsnitt 10.3 föreslås dock att motsvarande bestämmelse i den nya lagen skall ange att Finansinspektionen skall ha tillsyn över att ett instituts rörelse drivs enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse, andra författningar som reglerar bankers eller kreditmarknadsföretags verksamhet, institutets bolagsordning, stadgar eller reglemente och interna instruktioner som har sin grund i lagstiftning som reglerar bankers eller kreditmarknadsföretags verksamhet.

I tillståndsprövningen ligger något som kan liknas vid en första kontroll av att rörelsen kommer att drivas på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt. I princip samma krav bör ställas på banker och kreditmarknadsföretag vid tillståndsprövningen som senare i den löpande verksamheten. Det föreslås därför att bedömningsgrunderna vid tillståndsprövningen ändras för att ligga i linje med vad som senare provas inom ramen för den löpande tillsynen.

För banker innebär kommitténs förslag att sundhetsbegreppet ersätts med en hänvisning till kraven på soliditet, riskhantering och genomlysbarhet och god bankstandard. För kreditmarknadsföretag föreslås det samma utom såvitt avses regeln om god bankstandard (eftersom någon sådan regel inte föreslås för kreditmarknadsföretag). I promemorian bedöms dock att villkoren för tillstånd bör uttryckas på samma sätt som i den regel som anger ramarna för den löpande tillsynen (se avsnitt 10.3). Av detta följer att den prövning som bör ske är om

- det finns skäl att tro att den planerade rörelsen kommer att drivas enligt bestämmelserna i lagen om bank- och finansieringsrörelse och andra författningar som reglerar bankers eller, i förekommande fall, kreditmarknadsföretags verksamhet,

- det finns skäl att tro att den kommer att ha ett kvalificerat innehav i institutet inte kommer att motverka att rörelsen drivs på ett sätt som är förenligt med lagen om bank- och finansieringsrörelse och andra författningar som reglerar bankers eller, i förekommande fall, kreditmarknadsföretags verksamhet och även i övrigt är lämplig att utöva ett väsentligt inflytande över ledningen av ett institut.

Att särskilt ange att prövning skall ske av ett kreditinstitutets bolagsordningar, stadgar eller reglementen eller av institutets interna instruktionerna, bedöms onödiga i detta sammanhang. Om det i samband med en auktorisation kan konstateras att stadgar eller instruktioner, exempelvis om riskhantering, i något avseende inte kommer att följas, kan det inte heller antas att instituten kommer att uppfylla lagens krav i dessa avseenden.

De övriga förutsättningarna för beviljande av verksamhetstillstånd – att bolagsordning, reglemente eller stadgar är författningensliga, att ledningen är lämplig och institutets nära förbindelser inte försvårar tillsynen – påverkas inte av de nya rörelseregler som föreslås för banker och kreditmarknadsföretag. Bedömningen av innehållet i bolagsordningen etc. kommer alltså att utgöra en viktig del av prövningen. Ledningsprövningsreglerna och den prövning som sker av institutets nära förbindelser

har sin grund i EG-rätten. Det nu aktuella lagstiftningsarbetet föranleder inte några sakliga ändringar av nämnda bestämmelser.

Beträffande den närmare utformningen av den bestämmelse som anger förutsättningarna för beviljande av verksamhetstillstånd hänvisas till författningskommentaren.

10 Tillsyn

10.1 Inledning

I tidigare kapitel har det lagts fram förslag till hur rörelseregler för banker och kreditmarknadsföretag bör utformas. Rörelsereglerna bör också utgöra utgångspunkten när riktlinjerna för tillsynen dras upp. Rörelsereglerna är nära kopplade till tillsynen. Om det inte finns tillsyn över att reglerna följs eller om det inte inträder några följdverkningar för det fall att reglerna inte efterlevs blir reglerna meningslösa. Omvänt går det inte att ha tillsyn, i synnerhet innefattande rätt att ingripa mot instituten, utan ett lagstadgat regelverk för hur institutens verksamhet skall bedrivas. Ett sådant system skulle riskera att präglas av godtycke och rättsosäkerhet.

Rörelsereglerna måste även prägla inriktningen på och formerna för tillsynen. Reglerna är grundade på bedömningar av vilka krav som måste ställas för att instituten skall fungera på ett ändamålsenligt sätt. Därav följer att tillsynen måste inriktas på att övervaka de förhållanden som regleras i rörelsereglerna. Tillsynen bör därvid styras av kriterierna väsentlighet och risk.

Tillsynsregler finns i den gällande regleringen av banker och kreditmarknadsföretag. Enligt dessa skall Finansinspektionen vid sin tillsyn över banker och kreditmarknadsföretag se till att en sund utveckling av instituten främjas. (7 kap. 3 § BRL resp. 5 kap. 4 § LFV). Enligt förarbetena till bestämmelsen i bankrörelselagen bör en banks organisation, arbetsmetoder och beslut vara baserade på bedömningar som präglas av långsiktighet och noggrannhet (prop. 1992/93:89 s. 192). Ett viktigt moment i detta avseende är att bankens exponering för olika slags risker skall ligga inom rimliga gränser. Detta betyder inte att banken inte får engagera sig i verksamheter som är förknippade med risker utan snarare att de risker som banken utsätter sig för skall kunna bäras utan att banken äventyrar sitt kapital och de inblandades ekonomiska situation. I bevakningen av att sundhetskravet efterlevs måste skyddet för konsumenterna, i första hand insättarna ha en framträdande plats. Krav måste också ställas på den information som banken tillhandahåller sina kunder. Motsvarande uttalanden görs för kreditmarknadsföretagen (prop. s. 153).

Ytterligare riktlinjer för tillsynen finns i förordning (1996:596) med instruktion för Finansinspektionen. Där slås fast att de övergripande målen för inspektionens verksamhet är att bidra till det finansiella systemets stabilitet och effektivitet samt att verka för ett gott konsumentskydd. Enligt instruktionen har Finansinspektionen till uppgift att bl.a. utöva tillsyn i enlighet med vad som anges i lag eller annan författning och följa och analysera utvecklingen inom verksamhetsområdet. Vidare framgår att inspektionen har viss samrådsskyldighet med bl.a. Riksbanken. Finansinspektionen ansvarar även för viss officiell statistik enligt förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

I de regleringsbrev som regeringen årligen utfärdar för inspektionen preciseras inspektionens uppgifter mer i detalj.

De rörelseregler som här föreslås – i synnerhet de grundläggande bestämmelserna om soliditet, riskhantering, genomlysbarhet och sundhet i övrigt – är allmänt formulerade. Reglerna om tillsynen blir genom kopplingen till rörelsereglerna med nödvändighet uttryckta i generella termer.

Följaktligen kommer viktiga delar av det praktiska tillsynsarbetet att utformas av tillsynsmyndigheten. Det lagstiftaren kan göra är att anvisa mål för tillsynen och de medel, inklusive sanktioner, som skall stå till tillsynsmyndighetens förfogande om instituten bryter mot reglerna. Därtill kan riksdagen via lagstiftningen och regeringen via beslut i bl.a. instruktioner och regleringsbrev precisera de krav som de ställer på tillsynen.

Avsikten är alltså att föreslå ett regelsystem för tillsynen som överlämnar till Finansinspektionen att utforma hur det praktiska tillsynsarbetet skall bedrivas. Det är nämligen inte möjligt eller ens önskvärt att i lagstiftningen ange mer detaljerade anvisningar för tillsynsarbetet. Genom att ange huvudinriktningen för tillsynen läggs emellertid en god grund för en bedömning av hur tillsynsarbetet praktiskt bör läggas upp.

Utöver de regler som föreslås här kan regeringen alltså via instruktioner och regleringsbrev precisera de krav som ställs på tillsynen. Här behandlas emellertid inte – som kommittén gjort – närmare hur regeringen bör formulera målen för tillsynen. Det är dock en fråga som kommer att aktualiseras i samband med att dessa mål ställs upp, t.ex. i samband med utarbetande av instruktion eller det årliga regleringsbrevet.

Kommittén anser att Finansinspektionens uppgifter bör renodlas men menar att den totala översyn som bör ligga till grund för en sådan renodling bör göras i annan ordning. Här delas den uppfattningen. Kommittén uttalar vidare att Finansinspektionen inte bör hantera konsumentfrågor eller produktion av offentlig statistik annat än för tillsynsändamål. *Finansinspektionen* avstyrker att samtliga konsumentfrågor överläts på Konsumentverket och menar att de kundfrågor som har stor betydelse för Finansinspektionens tillsyn även fortsättningsvis bör hanteras av inspektionen. Finansinspektionen tillstyrker däremot att inspektionen inte i framtiden skall belastas med statistikproduktion. Här görs bedömningen att även konsument- och statistikfrågorna bör övervägas i ett annat sammanhang som behandlar inspektionens ansvarsområde.

I det följande behandlas endast tillsynen över svenska institut. Kreditinstitut som är auktoriserade i ett annat EES-land än Sverige men utövar verksamhet här genom en filial eller genom direkt tillhandahållande av tjänster, s.k. gränsöverskridande verksamhet, står i första hand under tillsyn av hemlandets tillsynsmyndighet. Finansinspektionen har dock vissa skyldigheter med avseende på dessa institut. Inspektionen skall t.ex. i samarbete med behörig hemlandsmyndighet utöva tillsyn över att likviditeten är tillfredsställande i en i Sverige inrättad filial till ett kreditinstitut och vissa finansiella institut som är hemmahörande i ett annat EES-land än Sverige. Det åligger vidare inspektionen att lämna de uppgifter till hemlandets tillsynsmyndighet som denna behöver för sin tillsyn över det EES-institut som är verksamt här genom filial eller gränsöverskridande verksamhet. Inspektionen har även vissa möjligheter att ingripa direkt mot såväl ett EES-institut som driver verksamhet här som mot andra utländska kreditinstitut.

10.2 Tillsynens inriktning

Promemorians bedömning: Tillsynen över de enskilda instituten bör utövas med utgångspunkt i ett systemrisktänkande.

Kommitténs bedömning: Överensstämmer med promemorians utgångspunkter.

Remissinstanserna: Har inte något att erinra mot utgångspunkterna.

Skälen för promemorians bedömning: De föreslagna rörelsereglernas adressat är de enskilda instituten men underförstått utgör reglerna handlingsregler även för Finansinspektionen när den utövar tillsyn. Det övergripande syftet bakom de föreslagna reglerna om soliditet, genomlysbarhet och riskhantering är att minska systemriskerna, dvs. riskerna för större störningar i det finansiella systemet. Även kravet på att institutens rörelse i övrigt skall vara sund kan sägas vara präglad av ett systemrisktänkande. Eftersom rörelsereglerna och tillsynen utgör ömsesidigt beroende delar av en helhet kan det slås fast att tillsynen av de enskilda instituten måste ske mot bakgrund av ett systemrisktänkande. Genom att vaka över de enskilda institutens stabilitet och standarden i deras verksamhet skall inspektionen bidra till det finansiella systemets stabilitet.

Tillsynen syftar till att instituten inte skall ägna sig åt risktagande som kan hota deras egen stabilitet och i förlängningen stabiliteten i betalnings- och kreditsystemet samt till att rörelsen även i övrigt är sund. Finansinspektionens arbete bör inriktas mot att fortlöpande följa utvecklingen av de enskilda institutens rörelse för att inspektionen snabbt skall kunna göra en värdering av det enskilda institutet och få ett samlat grepp om dess riskexponering. Fokus i inspektionens arbete bör därvid ligga på att sådana institut vars verksamhet utgör en systemrisk identifieras och ägnas särskild uppmärksamhet. Ett sådant utvecklingsarbete pågår också inom Finansinspektionen avseende de större instituten. Syftet är att inspektionen årligen skall göra en samlad riskbedömning för respektive institut.

10.3 Tillsyn över enskilda institut

Promemorians förslag: Finansinspektionen skall ha tillsyn över att en banks eller ett kreditmarknadsföretags rörelse drivs enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse, andra författningar som reglerar institutets verksamhet, institutets bolagsordning, stadgar eller reglemente och interna instruktioner som har sin grund i lagstiftning som reglerar bankers eller kreditmarknadsföretags verksamhet.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i sak med promemorians såvitt avser banker. Beträffande kreditmarknadsföretagen innehåller emellertid kommitténs förslag inte någon skyldighet att ha tillsyn över att interna instruktioner efterlevs.

Remissinstanserna: Svenska Bankföreningen, till vars yttrande Svenska Fondhandlareföreningen ansluter sig, anser att det är självklart att

tillsynen skall avse bankernas efterlevnad av reglerna, men menar att tillsynen även bör avse sundheten i enskilda institut. *Riksgäldskontoret* pekar på att ramstyrningen av riskhanteringen och det finansiella systemets stabilitet ställer krav på uppföljning. Det finns därför skäl att överväga ytterligare åtgärder. I dessa överväganden bör ingå åtgärder som att komplettera de nuvarande revisionskraven med särskilda krav på riskhanteringsrevision. De övriga remissinstanserna har inte några invändningar mot förslaget.

Skälen för promemorians förslag: På ett allmänt plan är det enkelt att definiera tillsynens uppgift; övervaka att rörelsereglerna och de bestämmelser som särskilt reglerar bankers och kreditmarknadsföretags verksamhet följs. I praktiken måste dock detta allmänna mandat kompletteras. Tillsynsmyndighetens åligganden och befogenheter måste preciseras, dels för att tillsynsmyndigheten skall veta vad regeringen och riksdagen förväntar sig att den *skall* göra, dels för att myndigheten – och de som kan bli föremål för tillsyn – skall veta vad den *får* göra. Tillsynen måste således bedrivas inom ett bestämt område.

Med rörelseregler avses i första hand de regler för bedrivande av rörelsen som återfinns i den specifika lagstiftning som reglerar verksamheten i banker och kreditmarknadsföretag, dvs. den här föreslagna lagen om bank- och finansieringsrörelse. Tillsynen skall emellertid även omfatta bedömningar av om instituten tar hänsyn till andra regler som berör deras verksamhet, t.ex. bestämmelserna i kapitaltäckningslagen, och till vad som framgår av bolagsordningen och interna instruktioner som har sin grund i den särskilda lagstiftning som reglerar bankers eller kreditmarknadsföretags verksamhet. Tillsynsmyndighetens huvuduppgift bör vara tillse att bestämmelser av de slag som nu nämnts efterlevs. Detta bör komma till uttryck i en regel som anger att Finansinspektionens uppdrag är att utöva tillsyn över att en banks och ett kreditmarknadsföretags rörelse drivs enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse, andra författningar som reglerar bankers eller kreditmarknadsföretags verksamhet, institutets bolagsordning, stadgar eller reglemente och interna instruktioner som har sin grund i lagstiftning som reglerar bankers eller kreditmarknadsföretags verksamhet.

Kommitténs förslag anger att Finansinspektionen skall utöva tillsyn över att ett instituts rörelse drivs enligt denna lag och andra författningar som särskilt reglerar banker eller kreditmarknadsföretag. Uttrycket ”andra författningar som särskilt reglerar banker eller kreditmarknadsföretag” bedöms dock som mindre lämpligt eftersom det kan utesluta den associationsrättsliga regleringen för bl.a. bankaktiebolag.

Kommitténs förslag saknar också en bestämmelse om att Finansinspektionen skall ha tillsyn över att ett kreditmarknadsföretags rörelse drivs enligt interna instruktioner som har sin grund i lagstiftning som reglerar kreditmarknadsföretag. Detta beror på i att de rörelseregler som kommittén föreslagit för kreditmarknadsföretagen saknar en uttrycklig bestämmelse om att kreditmarknadsföretag skall utfärda sådana instruktioner. Här har emellertid gjorts bedömningen att det i detta avseende bör gälla samma regler för banker som för kreditmarknadsföretag (se avsnitt 8.13.1). Detta bör få genomslag även vid utformningen av den nu aktuella bestämmelsen om ramarna för inspektionens tillsyn.

Soliditetsparagrafen styr i hög grad tillsynsarbetet. Den ställer stora krav på tillsynen. För att kunna bedöma ett instituts soliditet krävs att inspektionen har en ingående kännedom om rörelsen i just det institutet. För detta krävs att inspektionen tillräckligt nära följer verksamheten i institutet och har kompetens att dra korrekta slutsatser om tillståndet i detta på grundval av den information som hämtas in.

Inspektionen har olika möjligheter att skaffa sig information om tillståndet i instituten; genom de rapporter som instituten är skyldiga att ge in till inspektionen, genom platsbesök, genom möjligheten att anlita en eller flera revisorer för bedömningen av en viss fråga vid tillsynen (se närmare härom i avsnitt 11), genom institutens årsredovisningar samt genom underhandskontakter mellan inspektionen och institutens ledning och personal.

För att fortlöpande vara solid måste institutet identifiera, mäta och kontrollera de risker det är exponerat för och för att det skall kunna göra detta måste verksamheten vara genomlysbar. Finansinspektionens kontroll inom ramen för kravet på soliditet kommer därför samtidigt att inbegripa en kontroll av riskhanteringen och genomlysbarheten i det enskilda institutet. För att kunna uppfylla kraven på soliditet, riskhantering och genomlysbarhet måste instituten ha tillfredsställande system för styrning, information och kontroll. Finansinspektionen bör inrikta tillsynen på dessa system.

Från ett riskhanteringsperspektiv är det givetvis väsentligt att instituten har klara riktlinjer, metoder och rutiner för den interna kontrollen, vilket också skall vara föremål för tillsyn.

Tyngdpunkten i tillsynen bör ligga på en övergripande analys av det enskilda institutets system för att identifiera, mäta och kontrollera de särskilda risker som är förenade med verksamheten och på en total bedömning av det enskilda institutets ställning.

Det är vidare av största vikt att inspektionen övervakar att styrelsen har ett samlat grepp om och verkligen kan ta ansvar för institutets rörelse på ett övergripande plan. Styrelsen måste ha kontroll över institutets riskexponering och kapitalsituation för att dess förutsättningar att på ett tidigt stadium identifiera och uppmärksamma problem och oönskade risksituationer skall vara så goda som möjligt. I normalfallet är styrelsens arbetsformer däremot något som instituten själva skall bestämma över. Den strategiska och affärsmässiga planeringen av verksamheten ankommer givetvis på de enskilda instituten så länge verksamheten inte kommer i konflikt med rörelsereglerna. Det är instituten själva som fattar de företagsekonomiska besluten.

För kreditmarknadsföretag med en mer enhetlig inriktning är möjligheten att jämma ut riskerna mellan olika verksamheter inte så stor. En rörelse som är starkt exponerad mot en viss del av ekonomin blir vidare mer sårbar för en nedgång inom just den sektorn än en rörelse med större riskspridning. Inspektionen måste ha en nära kännedom om företagets riskhanteringssystem för att kunna avgöra risknivån i rörelsen.

Riksgäldskontoret anser att de föreslagna rörelsereglerna ställer ytterligare krav på den uppföljning som bör ske och föreslår exempelvis åtgärden att komplettera de nuvarande revisionskraven med särskilda krav på riskhanteringsrevision. Den ordinarie granskning som en revisor gör omfattar dock granskning av företagets riskhantering. Det kan vidare note-

ras att det i Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 1998:5) för revisorer förordnade av Finansinspektionen, framgår att en sådan revisor bör ägna särskild uppmärksamhet åt institutets interna kontrollsystem. En sådan revisor skall vidare särskilt uppmärksamma hanteringen av de i verksamheten förekommande riskerna samt hur riktlinjer och instruktioner tillämpas. Någon ytterligare bestämmelse om riskhanteringsrevision bedöms därför inte föreligga. Här föreslås inte heller några andra bestämmelser som ställer ytterligare krav på uppföljningen.

10.4 Tillsyn över sektorerna

Promemorians bedömning: Det föreslås inte någon bestämmelse om att Finansinspektionen skall ha i uppdrag att verka för en sund utveckling av bank- och finansieringssektorn.

Kommitténs förslag: Kommittén föreslår en bestämmelse om att Finansinspektionen skall ha i uppdrag att verka för en sund utveckling av bank- och finansieringssektorn.

Remissinstanserna: Av remissinstanserna är det endast *Finansinspektionen* som har någon erinran mot förslaget. Finansinspektionen befarar att bestämmelsen kan tolkas som att det är inspektionen som skall bära ansvaret för att instituten följer de bestämmelser som reglerar banker, men menar att regelefterlevnaden i första hand ankommer på de enskilda instituten. Finansinspektionen anser vidare att förslaget innebär att inspektionen åläggs att mer eller mindre frikopplat från övrig verksamhet bevaka marknaden som helhet, såväl i ett nationellt som i ett internationellt perspektiv och ifrågasätter om detta ansvar är rimligt. Inspektionen har därför avstyrkt en ändring av den i gällande rätt befintliga bestämmelsen, enligt vilken Finansinspektionen vid sin tillsyn skall se till att en sund utveckling av verksamheten främjas.

Skälen för promemorians bedömning: Finansinspektionen får i sin tillsynsverksamhet tillgång till information om de enskilda bankerna som i sin tur ger inspektionen en unik inblick i hela den sektor inom vilken banker och kreditmarknadsföretag verkar. Det följer inte av de föreslagna rörelsereglerna att inspektionen skall göra en samlad bedömning av institutens situation, exempelvis såvitt gäller deras totala riskexponering gentemot en viss sektor. Detta är enligt kommittén naturligt eftersom det knappast finns möjlighet för inspektionen att ingripa med formella sanktioner i fall där den har uppfattningen att utvecklingen inom hela sektorn eller i en grupp av institut inte är tillfredsställande men det inte finns grund att påstå att läget i ett enskilt institut är allvarligt. Det är dock angeläget att Finansinspektionen följer utvecklingen inom finanssektorn som helhet och därvid bildar sig en uppfattning om utvecklingen ligger i linje med intentionerna bakom lagstiftningen. Mot denna bakgrund bör det enligt kommittén i lagen tas in en anvisning till Finansinspektionen om att följa utvecklingen inom hela sektorn i fråga. Den föreslagna bestämmelsen ställer inte krav på instituten utan är en anvisning till Finansinspektionen om vad tillsynsarbetet skall inriktas på. Anvisningen innebär enligt kommittén att inspektionen skall följa och analysera utveck-

lingen på den svenska finansiella marknaden och de utländska finansiella marknaderna för att se hur utvecklingen påverkar de svenska bankerna och kreditmarknadsföretagen som kollektiv.

Enligt kommittén är det inte meningen att Finansinspektionen skall kunna ingripa mot ett enskilt institut under åberopande av den föreslagna regeln. Inspektionen skall dock kunna vidta åtgärder av annat slag. Kommittén nämner som exempel på en naturlig åtgärd från Finansinspektionens sida i fall där förhållandet inte begränsar sig till ett enskild institut, att inspektionen inleder samtal med de berörda instituten eller med branschorganisationen. Om samtalen visar sig fruktlösa eller det eljest påkallas kan det finnas anledning för inspektionen att uppmärksamma regeringen på förhållandena. Kommittén konstaterar vidare att Finansinspektionen redan i dag har en sådan skyldighet. Enligt 7 § andra stycket 3 verksförordningen (1995:1322) skall nämligen myndighetens chef fortlöpande följa upp och pröva den egna verksamheten och konsekvenserna av de författningsföreskrifter och särskilda beslut som rör verksamheten samt vidta de åtgärder som behövs. Enligt kommittén kan det också finnas lägen när det är lämpligt att ge offentlighet åt förhållandena.

Enligt den instruktion som gäller för Finansinspektionen skall inspektionen – genom en ändring som infördes den 1 januari 2002 (SFS 2001:913) – följa och analysera utvecklingen inom verksamhetsområdet samt rapportera till regeringen om inspektionen bedömer att instabilitet i finanssektorn riskerar att negativt påverka det svenska finansiella systemets funktionssätt. Det finns alltså inte något att invända mot att inspektionen skall hålla en hög nivå på sin omvärldsbevakning på det sätt kommittén beskrivit. Däremot är det inte motiverat att ta in en bestämmelse om detta i lagen. Förordningen som reglerar inspektionens arbete eller det årliga regleringsbrevet är mer ändamålsenliga instrument.

11 Finansinspektionens kontrollmöjligheter och ingripanden

I detta avsnitt behandlas Finansinspektionens lagreglerade möjligheter att inom ramen för tillsynsuppdraget skaffa sig information om tillståndet i de enskilda instituten samt ingripa om ett institut inte följer bestämmelserna i den föreslagna lagen om bank- och finansieringsrörelse eller de andra bestämmelser som gäller för bankers och kreditmarknadsföretags verksamhet. Inspektionens icke lagreglerade möjligheter att i kraft av sitt tillsynsuppdrag ta upp frågor med ett enskilt institut, t.ex. samtalsvägen, behandlas däremot inte. Denna dialog mellan inspektionen och instituten är emellertid också ett betydelsefullt inslag i tillsynsarbetet.

11.1 Kontrollmöjligheter

11.1.1 Gällande rätt

Banker

I 7 kap. BRL anges vilka olika möjligheter Finansinspektionen har att granska bankernas verksamhet. Där slås till en början fast att banken skall lämna inspektionen de upplysningar om sin verksamhet och därmed sammanhängande omständigheter som inspektionen begär (7 kap. 1 § första stycket BRL). Denna bestämmelse ger inspektionen stöd för att begära in nödvändiga upplysningar från de enskilda bankerna. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om vilka upplysningar som en bank återkommande skall lämna till inspektionen (7 kap. 2 § 1 BRL). Med stöd av detta bemyndigande kan föreskrifter meddelas om bl.a. skyldighet för bankerna att lämna ekonomiska rapporter.

Inspektionen får genomföra undersökning hos en bank när inspektionen anser det nödvändigt (7 kap. 1 § andra stycket BRL).

Ytterligare möjligheter till kontroll ges genom bestämmelser om upprättande av särskild balansräkning. För bankaktiebolagens del åligger det enligt huvudregeln bolagets styrelse att ofördröjligen upprätta och låta revisorerna granska en särskild balansräkning så snart det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet (13 kap. 2 § aktiebolagslagen). När det gäller sparbanker och medlemsbanker föreligger denna skyldighet, om det finns anledning att anta att banken inte kan uppfylla kravet på kapitaltäckning enligt kapitaltäckningslagen (7 kap. 4 § BRL). För bankaktiebolag respektive sparbanker och medlemsbanker gäller alltså olika krav för att skyldigheten att upprätta särskild balansräkning skall inträda.

När det anses nödvändigt får Finansinspektionen sammankalla en banks styrelse. Har styrelsen inte rättat sig efter en begäran från inspektionen om att kalla till en extra stämma, får inspektionen utfärda en sådan kallelse. Företrädare för inspektionen får närvara vid stämman och vid ett sådant styrelsesammanträde som inspektionen har sammankallat samt delta i överläggningarna (7 kap. 6 § BRL).

Kreditmarknadsföretag

För kreditmarknadsföretag beskrivs Finansinspektionens möjlighet att granska företagen i 5 kap. LFV. Där ges Finansinspektionen samma möjligheter som i bankrörelselagen att i kraft av tillsynsuppdraget hämta in information om tillståndet i de enskilda företagen.

Dessa möjligheter utgörs först och främst av rätt att begära in upplysningar från ett enskilt kreditmarknadsföretag (5 kap. 1 § första stycket LFV), rätt att med stöd av bemyndiganden från regeringen meddela föreskrifter om en generell rapporteringsplikt för företagen (5 kap. 2 § LFV) och rätt att genomföra undersökning hos ett kreditmarknadsföretag när inspektionen anser det nödvändigt (5 kap. 1 § andra stycket LFV).

Ytterligare kontrollmöjligheter finns genom kreditmarknadsföretags skyldighet att under vissa omständigheter låta upprätta en särskild balansräkning (13 kap. 2 § aktiebolagslagen, 5 kap. 4 a § LFV) och, när det anses nödvändigt, sammankalla styrelsen i ett kreditmarknadsföretag (5 kap. 6 § LFV).

Särskilt om förordnande av revisorer

För banker har Finansinspektionen en skyldighet att förordna en revisor att med övriga revisorer delta i revisionen av en bank. (7 kap. 5 § BRL). För kreditmarknadsföretag har inspektionen rätt men inte skyldighet att utse en sådan revisor (5 kap. 5 § LFV). Revisorn har rätt till skäligt arvode för sitt arbete av institutet. Arvodets storlek bestäms av inspektionen. Den av inspektionen förordnade revisorn skall ingå i revisorskollektivet och tillsammans med övriga revisorer i institutet granska årsredovisning och bokföring samt styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning samt skriva under revisionsberättelsen. Det åligger vidare inspektionen att utfärda en instruktion för revisor som förordnats av Finansinspektionen. Denna återfinns i Finansinspektionens allmänna råd för revisorer förordnade av Finansinspektionen (FFFS 1998:5).

När det gäller revisorns uppdrag skall denne följa de särskilda föreskrifter som meddelats av stämman om de inte strider mot lag, stadgar eller god revisionssed (10 kap. 4 § aktiebolagslagen, 3 kap. 8 § BRL). Detta gäller emellertid endast för revisorer som har utsetts av annan än Finansinspektionen. En inspektionsförordnad revisor skall däremot oavsett stämmans anvisningar följa de instruktioner som utfärdats av inspektionen.

I Finansinspektionens allmänna råd för revisorer förordnade av Finansinspektionen (1 §) sägs att de allmänna råden är allmänt hållna och att inspektionen därutöver kan lämna instruktioner avseende särskilda områden som granskningen bör omfatta.

Enligt de allmänna råden arbetar revisorn på Finansinspektionens uppdrag och fullgör tillsammans med övriga i institutet utsedda revisorer uppdraget att granska institutet i den omfattning som följer av god revisionssed (2 §). Revisorn bör ägna särskild uppmärksamhet åt institutets interna kontrollsystem. Revisorn bör även särskilt uppmärksamma hanteringen av de i verksamheten förekommande riskerna samt hur riktlinjer och instruktioner tillämpas (4 §). Revisorn bör kontrollera att institutet har upprättat rutiner som säkerställer att rapportering till Finansinspek-

tionen är korrekt och sker i enlighet med lagar och andra föreskrifter (5 §).

Av de allmänna råden, (6–8 §§), framgår vad revisorns rapporteringskyldighet omfattar, vilket innebär bl.a. följande. Utöver den rapporteringskyldighet som gäller enligt vissa författningar bör revisorn omgående till inspektionen rapportera de erinringar som revisorerna framställer till styrelsen eller verkställande direktören enligt 10 kap. 35 § aktiebolagslagen eller 3 kap. 12 § BRL, dvs. synpunkter på förhållanden som revisorn vill framföra till bolagsledningen men som är av sådan art att de normalt inte rapporteras till aktieägarna eller allmänheten. Revisorn bör vidare avlämna en rapport över revisionen till inspektionen senast tre veckor efter det att revisionen har slutförts för räkenskapsåret. Den årliga rapporten bör bl.a. innehålla en redogörelse för väsentliga förändringar i institutets organisation, verksamhet eller andra förhållanden som kan inverka på institutets riskexponering samt för väsentliga brister rörande institutets interna kontroll, redovisning och förvaltning i övrigt. Revisorn skall även löpande till inspektionen rapportera sådana iakttagelser som därutöver kan vara av betydelse för inspektionen i dess tillsyn över institutet.

11.1.2 Förordnande av revisor

Promemorians förslag: Finansinspektionens skyldighet att för banker förordna revisorer ersätts av en rätt för inspektionen att göra detta.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med promemorians förslag.

Remissinstanserna: *Finansinspektionen* tillstyrker förslaget. Övriga remissinstanser har inte något att erinra mot förslaget.

Skälen för promemorians förslag: Systemet med inspektionsförordnade revisorer innebär en ökning av revisionskostnaderna för alla banker. Samtidigt är det av störst vikt för tillsynen att inspektionen förordnar revisorer i sådana banker som genom sin storlek eller av någon annan anledning kan orsaka störningar i det finansiella systemet, eller med andra ord att revisorer förordnas utifrån kriterierna väsentlighet och risk. Om inspektionen i stället fick möjlighet att välja om den vill förordna en revisor i en viss bank eller inte skulle de banker i vilka det utifrån kriterierna väsentlighet och risk är av liten betydelse för tillsynen att inspektionen förordnar en revisor avlastas kostnaden härför, t.ex. små sparbanker. Det förslås därför att skyldigheten för inspektionen att förordna revisorer i banken slopas och ersätts av en rätt för inspektionen att göra detta. Detta överensstämmer med vad som i dag gäller för kreditmarknadsföretag. Denna valmöjlighet bör utnyttjas med beaktande av kriterierna väsentlighet och risk.

Den inspektionsförordnade revisorn har fått sitt uppdrag av Finansinspektionen och skall utföra detta i enlighet med inspektionens instruktioner. Dessa innebär bl.a. att revisorn, när han genomför revisionen, skall ägna särskild uppmärksamhet åt sådana omständigheter som är av betydelse för stabiliteten i det enskilda institutet, nämligen riskhantering, interna kontrollsystem samt hur riktlinjer och instruktioner tillämpas. Den rapport som revisorn på grundval härav skall överlämna till inspektionen

utgör en bland flera informationskällor som är av betydelse för inspektionens möjligheter att bedöma tillståndet i det enskilda institutet i enlighet med de riktlinjer som dragits upp i avsnitt 10. Det finns därför skäl att behålla ordningen med inspektionsförordnade revisorer.

När det gäller arvode till den inspektionsförordnade revisorn bör detta alltså bekostas av institutet eftersom revisorn, utöver sin uppgift att lämna särskilda rapporter till Finansinspektionen, har samma skyldighet som de övriga revisorerna att lämna en redogörelse för revisionen i revisionsberättelsen.

11.2 Ingripande mot banker och kreditmarknadsföretag

11.2.1 Gällande rätt

Banker

Finansinspektionen har olika möjligheter att ingripa mot banker. Till att börja med har Finansinspektionen möjlighet att förhindra verkställighet av ett beslut som strider mot bankrörelselagen eller någon annan författning som reglerar bankers verksamhet, mot föreskrift som meddelats med stöd av sådan författning eller mot bolagsordningen. Har beslutet redan verkställts får inspektionen förelägga banken att göra rättelse om det är möjligt (7 kap. 15 § BRL).

I vissa specifika situationer har Finansinspektionen skyldighet att tillgripa en betydligt mer ingripande åtgärd, nämligen att återkalla oktrojen. I 7 kap. 16 § BRL anges åtta olika återkallelsegrunder.

De fyra första fallen avser situationer när bankrörelse inte bedrivs, nämligen när banken inte har anmälts för registrering inom föreskriven tid eller anmälan har avskrivits eller avslagits genom ett beslut som har vunnit laga kraft, när banken inte inom ett år efter registrering har börjat driva bankrörelse, eller dessförinnan förklarat sig avstå från oktrojen, när banken har överlåtit sin rörelse och, slutligen, när banken under en sammanhängande tid av ett år inte drivit bankrörelse.

Den femte återkallelsegrunden avser det fallet att banken har visat sig olämplig att utöva sådan verksamhet som oktrojen avser, antingen genom att överträda en bestämmelse som avses i 7 kap. 15 § BRL eller på annat sätt.

Det sjätte fallet innebär att oktrojen skall återkallas om bankens kapitalbas understiger det minsta belopp som krävdes när rörelsen startades och bristen inte har täckts inom tre månader från det att den blev känd för banken.

Den sjunde återkallelsegrunden avser det fallet att banken inte fullgjort sina skyldigheter enligt lagen om insättningsgaranti och inte vidtagit rättelse inom ett år från det att inspektionen har förelagt banken att fullgöra sina skyldigheter med förklaring att bankens oktroj annars kan komma att återkallas.

Den åttonde och sista återkallelsegrunden innebär att oktrojen skall återkallas om någon som ingår i bankens styrelse eller är dess verkställande direktör inte uppfyller vissa av de krav som ställs i samband med oktrojprövningen respektive stadfästelsen. För samtliga associationsformer gäller att oktrojen skall återkallas om styrelseledamoten inte har de

insikter och den erfarenhet som måste krävas av den som deltar i ledningen av en bank och inte heller i övrigt är lämplig för en sådan uppgift. För bankaktiebolag och medlemsbanker gäller vidare att oktrojen skall återkallas om styrelseledamoten inte uppfyller vissa av de krav som i samband med auktorisationen ställs på den som har ett kvalificerat innehav i banken. Av den bestämmelsen följer att oktrojen skall återkallas om någon som ingår i ledningen i väsentlig mån har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet eller i andra ekonomiska angelägenheter eller gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet. För att återkalla oktrojen på denna grund gäller som ytterligare förutsättning att inspektionen först beslutat att anmärka på att personen ingår i styrelsen men denne, sedan viss av inspektionen bestämd tid löpt ut, fortfarande finns kvar i styrelsen. Denna återkallelsegrund innebär att det sker en ledningsprövning även inom ramen för den löpande tillsynen och inte endast i samband med oktrojprövningen respektive stadfästelsen.

När det gäller de fjärde och femte återkallelsegrunderna får inspektionen, om det är tillräckligt, meddela varning i stället för att återkalla oktrojen.

Har Finansinspektionen underrättats av en tillsynsmyndighet i ett annat land inom EES om att en svensk bank överträtt föreskrifter som i det landet gäller för banken får inspektionen enligt 7 kap. 17 § BRL vidta de ovan angivna åtgärderna mot banken förutsatt att någon av de sanktionsgrundande omständigheterna föreligger.

Enligt 7 kap. 23 § BRL får Finansinspektionen förelägga vite om den meddelar föreläggande eller förbud.

Finansinspektionen har även möjlighet att ingripa mot bl.a. banker med stöd av kapitaltäckningslagen. Enligt 7 kap. 12 § den lagen skall inspektionen förelägga banken ”att vidta lämpliga åtgärder” i tre situationer, nämligen följande. Om banken har en kapitalbas som understiger det minsta belopp som krävs, om banken inte uppfyller kapitaltäckningslagens krav på övervaknings- och kontrollsystem, eller om banken inte nedbringar sina exponeringar till tillåtna nivåer. Meddelar inspektionen föreläggande enligt kapitaltäckningslagen får inspektionen enligt 7 kap. 15 § samma lag förelägga vite.

Kreditmarknadsföretag

De grundläggande bestämmelserna om ingripande mot kreditmarknadsföretag återfinns i 5 kap. 16 och 17 §§ LFV. De innebär att Finansinspektionen i dag har tillgång till samma sanktionssystem som vid tillsynen av banker. Ingripandegrunderna är vidare desamma som när det gäller bankrörelse. Inspektionen har möjlighet enligt 5 kap. 24 § lagen om LFV att förelägga vite om den meddelar föreläggande eller förbud.

Finansinspektionen har samma möjlighet som när det gäller banker att ingripa mot kreditmarknadsföretag med stöd av 7 kap. 12 § kapitaltäckningslagen.

11.2.2 Grundläggande bestämmelser om ingripande

Promemorians förslag: Finansinspektionen skall ingripa när en bank eller ett kreditmarknadsföretag inte bedriver sin rörelse i enlighet med lagen om bank- och finansieringsrörelse andra författningar som reglerar institutets verksamhet, institutets bolagsordning, stadgar eller reglemente eller interna föreskrifter som har sin grund i lagstiftning som reglerar bankers eller kreditmarknadsföretags verksamhet.

Vid mindre allvarliga överträdelser får Finansinspektionen – förutom möjlighet att utfärda föreläggande att vidta åtgärd inom viss tid och förbjuda verkställighet av beslut – möjlighet att meddela anmärkning. Dessutom får varning ett utsträckt tillämpningsområde som alternativ till återkallelse av oktroj eller tillstånd. Varning skall användas om mer ingripande åtgärd inte krävs.

Inspektionen får även en uttrycklig möjlighet att underlåta att ingripa, nämligen om överträdelserna är ringa eller ursäktlig eller om banken eller kreditmarknadsföretaget vidtar rättelser.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med promemorians förslag.

Remissinstanserna: *Svea hovrätt* och *Finansinspektionen* tillstyrker förslaget i sak. Övriga remissinstanser har inte något att erinra mot det.

Skälen för promemorians förslag: Det nuvarande sanktionssystemet har kritiserats för att inte ge Finansinspektionen tillräckliga möjligheter att ingripa på ett ändamålsenligt sätt. Möjligheten att återkalla en banks oktroj eller ett kreditmarknadsföretags tillstånd utnyttjas i praktiken aldrig eftersom det i regel anses som ett alltför långgående ingripande.

Det framtida systemet bör innebära att Finansinspektionen kan inrikta sina tillsynsinsatser på överträdelser av från systemstabilitetssynpunkt allvarligare slag och därmed utnyttja sina resurser på ett effektivare sätt. Inspektionen bör få större utrymme än i dag att bedöma vilken åtgärd som är lämplig i en viss situation samt få fler medel till sitt förfogande vid ingripande. Därutöver bör inspektionen ha en uttrycklig möjlighet att underlåta att ingripa i vissa fall. Ett sådant sanktionssystem blir mer flexibelt än det nuvarande.

Val av åtgärd

Avgörande för om Finansinspektionen skall ingripa blir om banken eller kreditmarknadsföretaget agerar på ett sätt som inte står i överensstämmelse med det regelverk som gäller för institutet. Om så bedöms vara fallet bör inspektionen ha tillgång till ett batteri med åtgärder ur vilket inspektionen kan välja det slags ingripande som framstår som mest ändamålsenligt i det enskilda fallet. Förslaget är avsett att täcka alla överträdelser av bestämmelser som reglerar institutets verksamhet utom de fall som är hänförliga till styrelseledamots eller verkställande direktörs brister, och som regleras särskilt.

När det gäller frågan om vilka ingripanden som Finansinspektionen bör välja vid olika regelöverträdelser bör inspektionen arbeta utifrån kriterierna *väsentlighet* och *risk*. Överträdelse av en regel som har till syfte att stabiliteten i institutet skall upprätthållas bör i princip föranleda ett

strängare ingripande än brott mot en bestämmelse av mindre betydelse för stabiliteten.

Återkallelse

Det mest dramatiska ingripandet är givetvis återkallelse av tillståndet. Det är självklart att ett sådant ingripande inte får ske utan starka skäl. Till skillnad från vad som nu gäller som förutsättningar för återkallelse bör det för det första överlämnas till Finansinspektionen att välja vilken sanktion som skall följa på en överträdelse från institutets sida, vilket innebär att det blir inspektionen som avgör när omständigheterna är sådana att oktrojen eller tillståndet skall återkallas. Även om den nuvarande regleringen inte har ansetts innebära att varje överträdelse av en bestämmelse som reglerar verksamheten skall medföra återkallelse är syftet emellertid inte att ge Finansinspektionen helt fria valmöjligheter. Den andra skillnaden är att överträdelsens allvarighet bör vara avgörande för om den skall kunna leda till återkallelse. Vad som åsyftas är hur allvarlig överträdelsen är från systemstabilitetssynpunkt. För närvarande knyts ju en återkallelse till om institutet visat sig olämpligt att utöva sådan verksamhet som oktrojen respektive tillståndet avser, vilket enligt förarbetena innebär att verksamheten inte drivs på ett sätt som kan anses vara sunt.

Varning

Varning bör vara ett alternativ till återkallelse av oktrojen respektive tillståndet. Varning bör kunna tillgripas när förutsättningar för återkallelse i och för sig föreligger men varning i det särskilda fallet framstår som en tillräcklig åtgärd. Omständigheter som kan göra att varning framstår som tillräckligt kan vara att institutet inte kan befaras upprepa överträdelsen och att prognosen för institutet därför är god eller att man från institutets sida inte förstod bättre när överträdelsen skedde. Eftersom återkallelse även i framtiden kan antas bli en sällsynt åtgärd får Finansinspektionen på detta sätt en lagstadgad möjlighet att markera att inspektionen uppfattar en överträdelse som allvarlig även om tillståndet inte återkallas. Ur institutens synvinkel är det viktigt att en sådan markering går att överklaga vilket blir fallet med beslut om varning. Vidare innebär varningsinstitutet att en praxis bildas angående vilka överträdelser som i och för sig är återkallelsegrundande. Därigenom kommer en gräns att dras upp för vilka överträdelser som i princip inte tolereras. För institutens del innebär detta att möjligheterna att förutse konsekvenserna av olika handlingsalternativ ökar.

Anmärkning

När det gäller anmärkning utgör denna en legal möjlighet för Finansinspektionen att ingripa mot överträdelser av mindre allvarligt slag. Införande av anmärkning som ett sanktionsmedel skall ses mot bakgrund av att inspektionen vid mindre allvarliga överträdelser för närvarande saknar en sådan möjlighet. Inspektionen skickar i sådana fall för närvarande ut pressmeddelanden. En nackdel med sådana icke lagreglerade ingripanden

är att det saknas möjlighet att överklaga besluten. Beslut om anmärkning blir däremot överklagbara vilket tillgodoser kravet på rättssäkerhet. Den praxis som kommer att utvecklas kring institutet anmärkning kan vidare tjäna som vägledning för instituten vad gäller deras tillåtna handlingsutrymme.

Andra åtgärder

På samma nivå som anmärkning ligger förslaget om ingripande genom att Finansinspektionen förbjuder verkställighet av beslut respektive förelägger banken eller kreditmarknadsföretaget att vidta åtgärd inom viss tid. Dessa två ingripandemöjligheter utgör alternativ till att meddela anmärkning. Ett föreläggande att vidta åtgärd kan innebära såväl att något som institutet redan har gjort skall ändras i någon riktning som att en åtgärd som inte tidigare vidtagits skall ombesörjas. I likhet med vad som redan gäller skall ett förbud eller föreläggande kunna förenas med vite.

Ringa överträdelser

För att sanktionssystemet skall bli så nyanserat som möjligt bör Finansinspektionen ha en uttrycklig möjlighet att underlåta att ingripa om överträdelser är ringa eller ursäktlig eller om institutet vidtar rättelse. Rättelse kan dock inte utgöra en godtagbar eftergiftsgrund i sådana fall som från systemstabilitetssynpunkt framstår som allvarliga.

11.2.3 Ingreppanden i särskilda fall

Promemorians förslag: Om någon i institutets ledning inte uppfyller de krav som ställs upp i lag skall institutets tillstånd återkallas. Inspektionen får också besluta att personen i fråga inte får delta i ledningen av institutet och då förordna en person som ersätter denne som styrelseledamot eller verkställande direktör.

Kommitténs förslag: Kommittén föreslår att inspektionen som alternativ till att återkalla tillståndet får meddela varning om det är tillräckligt eller, om åsidosättandet av kraven är av mindre allvarligt slag, meddela anmärkning.

Till skillnad från promemorian innehåller kommitténs förslag inte någon möjlighet att avsätta ledningen i ett institut. Enligt kommitténs förslag är det möjligt att ingripa mot ledande befattningshavare i banker med stöd av sådana regler som vid auktorisationen enbart är tillämpliga på större ägare.

Remissinstanserna: *Finansinspektionen* tillstyrker förslaget. Övriga remissinstanser har inget att erinra mot förslaget. *Kammarrätten i Göteborg*, påpekar emellertid att den lydelse som föreslås för banker inte överensstämmer med den lydelse som föreslås för kreditmarknadsföretag.

Skälen för promemorians förslag

Brister hos ledningen – återkallelse av oktroj m.m.

Oktrojen för en bank och motsvarande tillstånd för ett kreditmarknadsföretag skall enligt gällande bestämmelser återkallas om någon som ingår i institutets styrelse inte uppfyller de krav som gäller vid ett instituts bildande. Ett ingripande med stöd av denna regel kan gälla antingen en person, vars lämplighet har prövats i samband med bankens eller kreditmarknadsföretagets bildande men som senare visar sig inte uppfylla lagens krav, eller någon som är nytillträdd i ledningen och inte kan anses lämplig. Till skillnad från nu gällande ordning föreslår kommittén att Finansinspektionen i denna situation skall kunna meddela varning i stället för att återkalla oktrojen respektive tillståndet under förutsättning att inspektionen bedömer detta som tillräckligt. Om åsidosättandet av kraven är av mindre allvarligt slag skall inspektionen, enligt kommitténs förslag, meddela anmärkning. Det förhållandet att inspektionen stannar för att meddela anmärkning eller varning skall emellertid enligt kommittén inte uppfattas som att institutet därmed kan låta saken bero. Kommittén anser att det i ett beslut om anmärkning eller varning får anses ligga en uppfordran till institutet att ersätta den olämpliga personen eller vidta någon annan lämplig åtgärd. Syftet med förevarande regel är givetvis att få institutet att se till att kraven på lämplighet uppfylls av samtliga personer som ingår i ledningen. Kommittén påpekar dock att efter det att anmärkning eller varning meddelats, måste inspektionen följa upp ärendet och bevaka att institutet får en ledning som uppfyller lagens krav.

Som kommittén också pekar på skall samtliga personer som ingår i ett instituts styrelse uppfylla lämplighetskraven. Om så inte är fallet skall tillståndet återkallas.

De av kommittén föreslagna sanktionerna anmärkning eller varning, bör emellertid i huvudsak användas när det finns anledning att påtala ett missförhållande av något slag utan att det för den skull finns anledning att förelägga institutet att vidta några åtgärder. Att i nu aktuellt fall använda sig av dessa sanktioner framstår därför som mindre lämpligt. I stället bör den lösning som finns i gällande rätt behållas. Det betyder att den enda sanktion som kan tillgripas är återkallelse av tillståndet. Som förutsättning för detta bör dock gälla att inspektionen beslutat att anmärka på att personen ingår i styrelsen och att han eller hon sedan en av inspektionen bestämd tid om högst tre månader fortfarande finns kvar i styrelsen.

Som *Kammarrätten i Göteborg* påpekar skiljer sig den regel som föreslås för banker från den regel som föreslås för kreditmarknadsföretag, men även från den regel som i dag gäller för dessa företag. Dessutom skiljer den sig från vad som gäller för värdepappersbolag enligt lagen om värdepappersrörelse. Skillnaden beror på att det rätt för bankaktiebolag och medlemsbanker hänvisas till en bestämmelse som i samband med tillståndsprovningen ställer särskilda krav på kvalificerade ägare. Vid oktrojprövningen gäller för dessa – men inte för ledningen – att tillstånd inte får beviljas om det kan antas att någon som i väsentlig mån har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet eller i andra ekonomiska angelägenheter eller gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet kommer att

inneha ett kvalificerat innehav i institutet. Eftersom den regeln inte tillämpas på ledningen i samband med auktorisationen bör den inte heller utgöra en särskild återkallelsegrund. Hänvisningen skall alltså utgå.

Möjligheten att avsätta ledande befattningshavare

Om en större ägare till ett institut anses olämplig till följd av att han eller hon inte följer Finansinspektionens uppmaning att tillsätta en ny styrelseledamot eller en ny styrelse finns det möjlighet för inspektionen att ingripa mot ägaren och besluta att denne vid stämman inte får företräda fler aktier eller andelar än som motsvarar ett innehav som inte är kvalificerat. Finansinspektionen får då förelägga ägaren att avyttra så stor del av aktierna eller andelarna att innehavet därefter inte är kvalificerat. Om det finns särskilda skäl, får inspektionen begära att tingsrätten förordnar en lämplig person att som förvaltare företräda sådana aktier eller andelar som inte får företrädas av ägaren.

De av kommittén föreslagna bestämmelserna ger dock inte inspektionen möjlighet att avsätta en eller flera styrelseledamöter eller verkställande direktörer som bedöms olämpliga. Detta kan dock i vissa fall vara bättre än att återkalla tillståndet. Finansinspektionen bör därför ges en sådan möjlighet. Bestämmelsens utformning behandlas närmare i författningskommentaren.

Övriga återkallelsegrunder

Övriga särskilt reglerade återkallelsegrunder som i huvudsak hänger samman med att en bank eller ett kreditmarknadsföretag inte kommit igång med att driva sådan rörelse som oktroyen respektive tillståndet avser eller inte drivit sådan rörelse under viss tid föreslås vara i stort sett oförändrade. Detta berörs ytterligare i författningskommentaren.

11.2.4 Straffavgift

Promemorians förslag: Finansinspektionen får besluta att en varning eller anmärkning skall förenas med en straffavgift. Avgiften tillfaller staten.

Kommitténs förslag: Innehåller inte någon motsvarande bestämmelse.

Remissinstanserna: Ytrar sig inte i frågan.

Skälen för promemorians förslag: Den allvarligaste sanktionen är återkallelse av tillståndet. Denna sanktion får anses tillräcklig i sig själv. Om Finansinspektionen beslutar att meddela anmärkning eller varning är det också en allvarlig reprimand för institutet. Omedelbart ekonomiskt kännbart blir det emellertid först om institutet får betala någon typ av straffavgift för överträdelsen. En sådan avgift förfinar dessutom ytterligare Finansinspektionens sanktionsmöjligheter. Här föreslås därför att Finansinspektionen när den meddelar beslut om anmärkning eller varning får förena beslutet med en skyldighet att betala en straffavgift. Denna straffavgift skall tillfalla staten.

Det är Finansinspektionen eller, i vissa fall, regeringen som bedömer om institutet agerat på ett sätt som bör medföra att institutet meddelas anmärkning eller varning. Straffavgiften avser samma agerande som den som föranledde anmärkningen eller varningen. Avgiften är ett ytterligare instrument för att gradera överträdelsen. Det framstår därför rimligt att Finansinspektionen inte behöver vända sig till domstol för att få straffavgiften utdömd utan själv får fastställa hur stor avgiften skall vara i det enskilda fallet. Några särskilda regler för handläggningen av denna typ av ärenden inte nödvändiga.

Bestämmelsen behandlas närmare i författningskommentaren.

11.2.5 Förseningsavgift

Promemorians förslag: En bank eller ett kreditmarknadsföretag som underlåter att i tid lämna upplysningar om sin verksamhet till Finansinspektionen skall påföras en förseningsavgift med högst 100 000 kronor. Finansinspektionen föreskriver vilka upplysningar som avses. Om underlåtenheten är ursäktlig eller ringa får, avgiften bestämmas till lägre belopp eller efterges. Avgiften tillfaller staten. Beslut om förseningsavgift fattas av Finansinspektionen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i sak med promemorians förslag, men kommitténs förslag innebär att avgiften som huvudregel skall bestämmas till 100 000 kronor, inte till *högst* 100 000 kronor som i promemorians förslag.

Remissinstanserna: *Finansinspektionen* tillstyrker förslaget. Övriga remissinstanser har inte något att erinra mot förslaget.

Skälen för promemorians förslag: Som redogjorts för i avsnitt 11.1.1 har banker och kreditmarknadsföretag en generell upplysningsplikt i förhållande till Finansinspektionen. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen har rätt att meddela föreskrifter om vilka upplysningar som skall lämnas till inspektionen. Med stöd av bemyndigandet begär inspektionen in speciella rapporter för att olika risker i institutens verksamhet skall belysas. Det kan vara fråga om t.ex. rapporter om stora exponeringar eller kapitaltäckningsrapporter. Rapporterna skall ges in vid vissa av inspektionen bestämda tidpunkter. Rapporterna är viktiga informationskällor för inspektionen när den fullgör sitt tillsynsuppdrag. Med hänsyn till det stabilitetstänkande som skall prägla inriktningen på tillsynen kommer rapporterna att få en än viktigare roll i framtiden.

Emellertid har det från Finansinspektionens sida framförts att det inte alltför sällan inträffar att institut inte lämnar rapporter inom föreskriven tid och att inspektionen saknar verkningsfulla medel för att beivra försenad rapportering.

Det är av avgörande betydelse för att Finansinspektionen skall kunna utföra sitt tillsynsuppdrag i enlighet med de riktlinjer som dras upp att rapporterna kommer in till inspektionen inom föreskriven tid. Är rapporterna försenade försämrar inspektionens möjlighet att följa rörelsen i instituten på det sätt som beskrivits i avsnitt 10. Det är därför viktigt att inspektionen har ett effektivt motmedel att tillgå när ett institut inte rap-

porterar i tid. Försening är i normalfallet en sorts ordningsförseelse som ofta har sin grund i felhanteringen någonstans i organisationen. För sådana fall är förseningsavgift en adekvat reaktion som också ger en tydlig signal till företagsledningen. Ett system med förseningsavgifter bli administrativt mer lätthanterligt för Finansinspektionen än att regelmässigt tillgripa vitesföreläggande. Om ett institut skulle motsätta sig att ge in en rapport bör dock inspektionen kunna förelägga det vid vite att komma in med rapporten. Vid upprepade fall av försening eller bristande ansvarstagande i ledningen kan det även bli aktuellt att tillgripa anmärkning eller varning.

Kommittén bedömer att en lämplig storlek på förseningsavgiften är 100 000 kronor. Det görs emellertid här bedömningen att det även bör finnas en möjlighet att anpassa avgiftsbeloppet efter institutets storlek. Det bör ske genom att det föreskrivs av avgiften får bestämmas till *högst* 100 000 kronor. Den avgiften bör tillämpas för de stora instituten medan det för de mindre bör kunna tas ut en lägre avgift. Det skall emellertid även finnas en möjlighet till eftergift. Om förseningen är ursäktlig eller ringa får inspektionen jämka avgiften, vid behov ända ned till noll.

Förslaget innebär således att riksdagen drar upp ramen för tillämpningsområdet för förseningsavgifter. Detta område kommer därefter att preciseras genom att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen föreskriver vilka upplysningar som avses.

11.3 Ägarprövning m.m.

11.3.1 Gällande rätt

En prövning av lämpligheten hos dem som skall äga större poster aktier eller andelar i en bank eller ett kreditmarknadsföretag skall ske dels i samband med att frågan om beviljande av oktroj respektive tillstånd prövas när institutet skall bildas, dels vid förvärv av aktier eller andelar i ett redan bestående institut. Reglerna om ägarprövning fick sin nuvarande utformning genom ändringar som trädde i kraft den 1 juli 1996. Ändringarna innebar en skärpning av de bestämmelser som gällde tidigare. Av förarbetena framgår att bestämmelserna om ägarprövning vid förvärv av aktier eller andelar i ett bestående institut skall ha samma innebörd som vid oktroj- och tillståndsprövningen och att det i båda fallen bör ställas förhållandevis stora krav på en ägare för att denne skall anses vara lämplig. En naturlig utgångspunkt sades vara att reglerna om ägarprövning skulle vara så pass effektiva att personer som var olämpliga att ha inflytande över ett instituts verksamhet så långt möjligt förhindrades att ha ett kvalificerat innehav av aktier eller andelar i ett sådant företag (prop. 1995/96:173).

Banker

För banker gäller att ett direkt eller indirekt förvärv av aktier eller andelar som medför att förvärvarens sammanlagda innehav utgör ett kvalificerat inte får ske utan tillstånd av Finansinspektionen. Detsamma gäller förvärv som innebär att ett kvalificerat innehav ökas så att det uppgår till

eller överstiger 20, 33 eller 50 procent av kapitalet eller röstetalet för samtliga aktier eller andelar eller så att banken blir dotterföretag.

Enligt huvudregeln skall tillstånd ha meddelats före förvärvet. Förfarandet med ägarprövning bygger på att inspektionens prövning skall ske redan innan det ifrågavarande förvärvet rättsligt sett är fullbordat. Om förvärvet har gjorts genom universalfång, t.ex. arv, skall förvärvaren ansöka om tillstånd inom sex månader efter det att aktierna eller andelarna erhållits.

I 7 kap. 11 § BRL återfinns bedömningsgrunderna för ägarprövningen. Den prövning som görs av ägarna är densamma som den som sker samband med en ansökan om oktroj. Hit hör bl.a. att tillstånd skall ges om det kan antas att förvärvaren inte kommer att motverka en sund utveckling av bankens verksamhet och om förvärvaren även i övrigt är lämplig att utöva ett väsentligt inflytande över ledningen av en bank. Ett annat krav är att förvärvaren även i övrigt skall vara lämplig att utöva ett väsentligt inflytande över ledningen i en bank. Den tredje kvalifikationen innebär att viss allvarlig misskötsamhet i sig skall vara tillräcklig för att en person skall anses vara olämplig att ha ett kvalificerat innehav i en bank. Tillstånd får inte ges om förvärvaren i väsentlig mån har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller i andra ekonomiska angelägenheter eller begått allvarliga brott.

Om förvärvet skulle leda till s.k. nära förbindelser mellan banken och någon annan gäller som ytterligare förutsättning för tillstånd att förbindelserna inte hindrar en effektiv tillsyn av banken.

Enligt 7 kap. 12 § BRL är den som avser att avyttra ett kvalificerat innehav eller en så stor del av ett kvalificerat innehav att detta därigenom kommer att understiga någon av de i 7 kap. 10 § BRL angivna gränserna skyldig att underrätta Finansinspektionen om detta.

I 7 kap. 13 § BRL regleras en banks underrättelseskyldighet till Finansinspektionen avseende förvärv och avyttring av kvalificerade innehav. Även i andra situationer då en bank får kännedom om att nära förbindelser har uppkommit mellan banken och någon annan skall banken snarast anmäla förhållandet till inspektionen.

När det gäller juridiska personer avser ägarprövningen ställföreträdare för den juridiska personen. Efter det att en juridisk person har fått tillstånd att ha ett kvalificerat innehav kan företagets ledning ändras. För att Finansinspektionen skall kunna pröva frågan om lämplighet hos dessa nya personer i ledningen för företaget, åligger det företaget enligt 7 kap. 13 a § BRL att snarast anmäla förändringar av ledningen till inspektionen.

I 7 kap. 14 § BRL behandlas Finansinspektionens möjligheter att ingripa mot dem som har kvalificerade innehav. Bestämmelserna innebär till att börja med att om den som har ett kvalificerat innehav av aktier eller andelar kan antas komma att utöva sitt inflytande på ett sätt som motverkar en sund utveckling av verksamheten i banken, får Finansinspektionen besluta att ägaren inte vid stämma får rösta för fler aktier eller andelar än som motsvarar ett innehav som inte är kvalificerat. Detsamma gäller om ägaren har gjort sig skyldig till sådan allvarlig misskötsamhet som beskrevs ovan. Vidare gäller att om en kvalificerad innehavare har underlåtit att ansöka om tillstånd, får inspektionen besluta att ägaren vid stämman inte får företräda aktierna eller andelarna till den del innehavet

omfattas av tillståndsplikt. Motsvarande regel gäller automatiskt om någon i strid med ett beslut av inspektionen har ett kvalificerat innehav av aktier eller andelar. Slutligen får inspektionen förelägga den som har ett kvalificerat innehav att avyttra så stor del av sina aktier eller andelar att innehavet därefter inte är kvalificerat. Det kan noteras att det genomgående är fråga om sanktioner som inte riktar sig mot själva banken utan drabbar en enskild aktie- eller andelsägare.

Av 7 kap. 14 a § BRL framgår att Finansinspektionen hos tingsrätten får begära att en förvaltare förordnas att företräda de aktier eller andelar som enligt regleringen i 7 kap. 14 § BRL inte får företrädas av ägaren. Bestämmelsen infördes "med hänsyn till de olägenheter som undantagsvis kan följa av förbud att rösta för förvärvade aktier eller andelar".

I 7 kap. 14 b § BRL regleras den situationen att en bank har nära förbindelser med någon annan och det förhindrar en effektiv tillsyn av banken. Om ett sådant fall uppkommer får inspektionen förelägga ägaren till de aktier eller andelar som medför att förbindelserna är nära att avyttra så stor del av aktierna eller andelarna att så inte längre är fallet. Inspektionen får även komplettera detta beslut med ett beslut om att ägaren inte får rösta på stämman för dessa aktier eller andelar.

Kreditmarknadsföretag

Att samma regler gäller för kreditmarknadsföretag framgår av 5 kap. 11–15 b §§ LFV.

11.3.2 Ny formulering av ägarprövningskriterierna

Promemorians förslag: I stället för att pröva om det kan antas att en förvärvare av ett kvalificerat innehav i en bank eller ett kreditmarknadsföretag inte kommer att motverka en sund utveckling av verksamhet, skall det prövas om det kan antas att förvärvaren inte kommer att motverka att rörelsen drivs på ett sätt som är förenligt med lagen om bank- och finansieringsrörelse och andra författningar som reglerar institutets verksamhet och även i övrigt är lämplig att utöva ett väsentligt inflytande över ledningen av ett institut.

Kommitténs förslag: För kreditmarknadsföretag föreslår kommittén att sundhetsbegreppet i gällande rätt ersätts enbart med en hänvisning till reglerna om soliditet, riskhantering och genomlysbarhet. För banker föreslås därutöver en hänvisning till god bankstandard.

Remissinstanserna: *Svenska Bankföreningen*, till vars yttrande *Svenska Fondhandlareföreningen* ansluter sig, hänvisar till sin ovan redovisade (se avsnitt 8.4 och 9.2) inställning till begreppet "god bankstandard". Övriga remissinstanser har inte något att erinra mot förslaget.

Skälen för promemorians förslag: Det saknas anledning att göra några genomgripande ändringar av ägarprövningsreglerna. Mot bakgrund av att sundhetsbegreppet föreslås få en delvis annan utformning än i gällande rätt bör det införas en annan terminologi. Den ena bestämmelsen som berörs är den som anger under vilka förutsättningar tillstånd kan

beviljas. Den säger att tillstånd skall ges om det kan antas att förvärvaren inte kommer att motverka en sund utveckling av institutets verksamhet osv. Mot denna bestämmelse svarar en möjlighet för Finansinspektionen att besluta att den som har ett kvalificerat innehav av aktier eller andelar inte får företräda fler än som motsvarar ett innehav som inte är kvalificerat om denna kan antas komma att utöva sin verksamhet på ett sätt som motverkar en sund utveckling av verksamheten i institutet.

Vad som hädanefter skall prövas är om det kan antas att förvärvaren inte kommer att motverka att rörelsen drivs på ett sätt som är förenligt med lagen om bank- och finansieringsrörelse och andra författningar som reglerar bankers eller kreditmarknadsföretags verksamhet och även i övrigt är lämplig att utöva ett väsentligt inflytande över ledningen av ett institut.

Förslagen är en konsekvens av de ändringar som föreslagits av grundarna för den ägarprövning som skall ske i samband med auktorisationen av institutet. De skäl som där angetts för den ändringen gäller även i detta sammanhang.

12 Andra företags mottagande av medel från allmänheten

12.1 Utgångspunkter

Inlåningens största skyddsbehov från *systemrisksynpunkt* ligger i att den kombineras med deltagande i ett generellt betalssystem. Regleringsbehovet utgår därför i första hand från riskerna för allvarliga störningar i sådana betalssystem. Finns inte sådana risker minskar regleringsbehovet. En eventuell uttagspanik i inlåningsföretag utanför den finansiella sektorn skulle inte riskera att få samma spridning som uttagspanik i t.ex. en bank och inte heller lika långtgående konsekvenser. Från systemrisksynpunkt finns det således inte tillräckliga skäl att låta inlåning förbehållas banker.

Från *konsumentskyddssynpunkt* finns det anledning att garantera hushållen en möjlighet till säker inlåning, ett s.k. säkert alternativ. Detta sker genom insättningsgarantin i bankerna. Öppnar man för andra företag att ta emot inlåning ökar valmöjligheterna och konkurrensen, vilket är positivt för kunderna. Ett gott konsumentskydd bör även omfatta tillgång till flera alternativ och mer kundanpassade produkter. Det främjar en effektiv hushållning med sparmedel.

En första åtgärd för att liberalisera dagens reglering är att tillåta kreditmarknadsföretag att ta emot inlåning. Sådan inlåning skall bl.a. enligt EG-rätten omfattas av insättningsgarantin och kommer därför att utgöra ett säkert placeringsalternativ.

En mer genomgripande förändring är att tillåta inlåning även i icke-finansiella företag. Eftersom garanterad inlåning, som staten ytterst är garant för, endast bör erbjudas av företag som står under särskild reglering och tillsyn, bör inlåning i icke-finansiella företag inte garanteras. Från konsumentskyddssynpunkt är således den avgörande skillnaden, jämfört med vad som gäller i dag, att även mindre säkra ”inlåningsalternativ” erbjuds. Sådan inlåning kan snarast jämföras med andra placeringsformer på ränte- och aktiemarknaderna där hänsyn måste tas till förlustriskerna.

Motiven för att släppa ogaranterad inlåning i princip fri är sålunda att några systemrisker inte finns, att helt säkra inlåningsalternativ erbjuds konsumenterna inom den finansiella sektorn, att det redan i dag erbjuds viss ogaranterad inlåning (mottagande av s.k. kundmedel), samt att hushållens placeringsalternativ och konkurrensen därigenom ökar. Olika riskpreferenser kan då bättre tillgodoses och sparkapitalet fördelas effektivare, varvid låntagarna får en bättre anpassad finansiering till gagn för samhällsekonomin i stort.

12.2 Ny lag om inlåningsverksamhet

12.2.1 Ytterligare företag får ta emot inlåning från allmänheten

Promemorians förslag: Även andra företag än sådana som omfattas av lagen (1995:1571) om insättningsgaranti skall tillåtas ta emot inlåning från allmänheten. Sådana företags inlåningsverksamhet skall omfattas av särskilda regler till skydd för insättarna, vilka tas in i en ny lag.

Promemorians bedömning: Att avreglera inlåningsverksamheten kan skapa nya tillfällen till brott, bl.a. borgenärsbrott. Detta gäller särskilt när inlåningsverksamhet drivs av aktiebolag som helt eller till övervägande del ägnar sig åt inlåning. Ett förslag som innebär att andra företag än institut som omfattas av lagen om insättningsgaranti skall få ta emot inlåning bör därför utformas på ett sådant sätt att möjligheterna att begå brott förebyggs samtidigt som det för seriösa näringsidkare inte framstår som ett hinder att ägna sig åt inlåningsverksamhet. Särskilda krav bör därför även ur ett brottsförebyggande perspektiv ställas på sådana företag.

Kommitténs förslag: Även kommittén har föreslagit att andra företag än banker m.fl. skall få ta emot inlåning från allmänheten. Kommittén föreslår emellertid inte någon annan reglering än att de skall informera om att insättningsgarantin inte gäller. Kommittén har inte gjort någon bedömning av förslagets konsekvenser för brottsligheten.

Remissinstanserna: *Riksbanken, Riksskatteverket, Konkurrensverket, Svensk Handel* och *KF* tillstyrker att inlåningsmonopolet avskaffas. Riksbanken anser att detta kan bidra till ökad effektivitet avseende kapitalförsörjningen i samhället genom att även andra företag än banker får tillgång till denna finansieringsform. *KF* anser att vissa minimikrav, utöver informationsplikt, bör ställas på den som tar emot inlåning från allmänheten, t.ex. ordnad bokföring och viss storlek på rörelsen. Syftet med sådana regler är enligt *KF* att säkerställa stabiliteten i de företag som tar emot inlåning så att förtroendet för dessa och inlåningsverksamheten kan upprätthållas. *KF* framhåller att det borde vara av allmänt intresse att endast seriösa aktörer släpps in på marknaden. *Kammarrätten i Göteborg* anför att rätten att ta emot inlåning från allmänheten bör förbehållas kreditinstituten och att denna huvudregel endast skall kunna frångås i mycket speciella fall. Den föreslagna lagen om informationsplikt uppfyller inte kraven i artikel 3 i kreditinstitutsdirektivet. *Kammarrätten* pekar vidare på risken med penningtvätt och anonyma konton. *Finansinspektionen* och *Sveriges Advokatsamfund* ställer sig tveksamma till om förslaget uppfyller EG-rättens krav. *Inspektionen* anser dessutom att alla företag som driver inlåningsverksamhet skall omfattas av lagen om åtgärder mot penningtvätt. Införs en beloppsbegränsning om 25 000 kronor i kombination med informationsplikt torde det enligt *inspektionen* vara ett skydd för insättarna som står i överensstämmelse med EG-rätten. *Konsumentverket* är i huvudsak positivt till att inlåningsmonopolet avskaffas. Emellertid behöver gällande konsumentskydd kartläggas och värderas för att konsekvenserna av förslagen skall kunna bedömas. *Verket* tillstyrker förslaget om informationsplikt och anför att av konsumentskyddsskäl bör

en beloppsgräns övervägas för att minska förlustrisken vid fallissemang hos företag som inte omfattas av insättningsgarantin. *Svenska Bankföreningen* och *Svenska Fondhandlareföreningen* avstyrker att inlåningsmonopolet avskaffas. Lagen om informationsplikt avstyrks därmed också. Förslaget motsvarar dessutom, enligt dem, inte EG:s krav på särskild skyddslagstiftning. TCO tillstyrker lagen om informationsplikt men anser att den bör förstärkas med ett tak för insättningar.

Skälen för promemorians förslag och bedömning

EG-rättens krav

Flera remissinstanser anser att kommitténs förslag inte står i överensstämmelse med EG-rätten.

I artikel 3 i kreditinstitutsdirektivet sägs att medlemsstaterna skall förbjuda personer eller företag som inte är kreditinstitut att driva rörelse som omfattar att från allmänheten ta emot insättningar eller andra återbetalbara medel. Förbudet skall inte gälla mottagande av insättningar eller andra medel i fall som är särskilt omfattade av nationell lagstiftning, allt under förutsättning att verksamheten är underkastad regler och övervakning till skydd för insättare och investerare.

Regleringen på detta område varierar betydligt mellan olika medlemsländer. I flertalet länder är rätten att ta emot inlåning ("deposits") förbehållen banker eller andra företag som räknas som kreditinstitut enligt EG-rätten. Danmark, Finland och Holland har lagstiftning som är tillämplig om företag som inte är kreditinstitut enligt EG-rätten tar emot "deposits" eller andra återbetalbara medel från allmänheten. I Danmark ställs krav på att andra företag än pengeinstitut, som driver sparverksamhet eller ger ut förbetalda kort, skall ha auktorisation och stå under tillsyn av Finanstilsynet samt ha ett visst minsta eget kapital. I Finland är andelslag med sparkasseverksamhet, dvs. ekonomiska föreningar som tar emot insättningar från sina medlemmar, skyldiga att informera insättarna om omständigheter som påverkar placeringarnas värde. Andra länder, såsom Storbritannien, tillåter andra än kreditinstitut, t.ex. kyrkor, välgörenhetsorganisationer och kooperativa föreningar, att ta emot insättningar och andra medel utan att underkasta dem särskild reglering.

Det står klart att EG-rätten kräver någon form av reglering och övervakning av verksamhet som innefattar inlåning. Det är dock inte fråga om samma krav på offentlig tillsyn som gäller för kreditinstitut. Vidare är det upp till varje medlemsland att utforma den reglering och övervakning som bedöms behövas för att skydda insättare och investerare. Det bör också nämnas att om Sverige undantar viss verksamhet, binder inte Sveriges bedömning upp några andra länder. De är fria att göra sin bedömning, vilket kan innebära krav på tillstånd i det landet.

Risker för brottslig verksamhet

Förslaget innebär att det skapas en helt ny inlåningsmarknad. Tjänster som tidigare endast kunnat tillhandahållas av ett begränsat antal företag, som är föremål för tämligen omfattande kontroll och tillsyn, föreslås här

kunna tillhandahållas av långt fler aktörer. Om det dessutom inte finns några restriktioner vad gäller det sätt på vilket företaget kan använda de inlånade medlen eller krav på att medlen skall hållas avskilda från företagets egna tillgångar, kan företagen använda medlen på sätt de finner lämpligt. Det krävs därför att eventuella risker för brottslig verksamhet övervägs.

De inlånade medlen kommer att utgöra en oprioriterad fordran, vilket innebär att de kommer att erhålla ett svagt skydd i händelse av en konkurs. Detta innebär i sin tur att insättarna även är sårbara för borgenärsbrott. Sådan brottslighet består t.ex. i att gäldenären genom olika åtgärder avhänder sig egendom av betydande värde och därigenom försätter sig på obestånd (oredlighet mot borgenärer). En annan form av borgenärsbrottslighet är att en gäldenär, som befinner sig på obestånd eller då det föreligger påtaglig fara för obestånd, fortsätter rörelsen och förbrukar avsevärda medel utan motsvarande nytta för rörelsen eller lever slösaktigt, inlåter sig på äventyrligt företag eller lättsinnig ansvarsförbindelse (vårdslöshet mot borgenärer). Slutligen kan en gäldenär som är på obestånd gynna en viss borgenär genom att betala med annat än sedvanliga betalningsmedel eller överlämna säkerhet som inte var betingad vid skuldens tillkomst eller vidta annan sådan åtgärd som medför påtaglig fara för att andra borgenärs rätt avsevärt förringas (mannamån mot borgenärer).

En annan fråga som särskilt bör uppmärksammas är risken för att inlåningsverksamhet inleds med avsikt att redan från början begå ekonomisk vinningsbrottslighet, t.ex. olika former av bedrägerier och bolagsplundring. Ett gemensamt drag för bolagsplundring är att gärningsmannen utnyttjar det regelsystem som bygger på att det ekonomiska ansvaret för juridiska personers rättshandlingar normalt inte drabbar ägaren eller ställföreträdaren. Det som kännetecknar bolagsplundring är att det vanligen sker inom ramen för ett aktiebolag och ett ofta förekommande problem är att de som planerar denna typ av brottslighet utnyttjar s.k. målvakter såsom ställföreträdare för bolaget. Bolagsplundring leder inte bara till förluster för staten och enskilda utan kan också leda till att den fria konkurrensen sätts ur spel.

Det nu aktuella förslaget innebär att det skapas möjlighet att starta företag som enbart ägnar sig åt att ta emot inlåning från allmänheten. Sådana företags tillgångar kommer i princip att bestå av inlånade medel. Det kan därvid skapas bolagskonstruktioner som har stora likheter med vad som brukar benämnas skalbolag. Ett skalbolags tillgångar består i princip av likvida medel. Sådana typer av bolag är särskilt utsatta för att utnyttjas för brottslighet, t.ex. ren bolagsplundring där bolaget töms på likvida medel.

I detta sammanhang bör också riskerna för penningtvätt uppmärksammas. Ju fler aktörer som tillåts på marknaden, desto svårare blir det att kontrollera att företagen inte utnyttjas för penningtvätt.

Med hänsyn till vad som anförts ovan är det viktigt att förslaget utformas på ett sådant sätt att möjligheterna att begå brott förebyggs samtidigt som det för seriösa näringsidkare inte framstår som ett hinder att ägna sig åt inlåningsverksamhet.

Slutsats

Av det ovan förda resonemanget följer att av såväl EG-rättsliga som brottsförebyggande skäl bör särskilda krav ställas på andra företag än sådana som omfattas av lagen om insättningsgaranti för att dessa skall tillåtas ta emot inlåning från allmänheten.

I det följande anges de krav som föreslås. Dessa krav bör regleras i en särskild lag om inlåningsverksamhet.

12.2.2 Informationsplikt

Promemorians förslag: Erbjuder sig ett annat företag än ett institut enligt lagen (1995:1571) om insättningsgaranti att från allmänheten ta emot återbetalningspliktiga medel, som är tillgängliga med mindre än ett års varsel, skall företaget tydligt informera fordringsägaren om att mottagna medel inte omfattas av insättningsgarantin och att det innebär att medlen kan förloras om företaget försätts i konkurs.

Informationen skall lämnas vid marknadsföring av inlåningsverksamheten och innan ett avtalsförhållande ingås. Informationen skall vidare under avtalstiden framgå av kontoutdrag och liknande material som rör fordringsförhållandet.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med promemorians förslag.

Remissinstanserna: *Konsumentverket* och *TCO* tillstyrker kravet på informationsplikt. *Svenska Bankföreningen* och *Svenska Fondhandlareföreningen* avstyrker lagen om informationsplikt, eftersom de avstyrker att inlåningsmonopolet i sig avskaffas. Förslaget om informationsplikt motsvarar dessutom, enligt dem, inte EG:s krav på särskild lagstiftning till skydd för insättare.

Skälen för promemorians förslag

Allmänt om informationsplikten

Det måste klart framgå för spararna vilka placeringsalternativ som omfattas av insättningsgarantin och vilka som inte gör det. Det är därför viktigt att de företag som tar emot medel under former som liknar garanterade sparformer är skyldiga att tydligt informera om att den statliga garantin inte gäller. Det är inte säkert att alla kunder är medvetna om vad bristen på garanti kan innebära. Företagen bör därför även vara skyldiga att ange att de insatta medlen kan förloras om företaget försätts i konkurs.

Sådan information skall i första hand lämnas vid marknadsföring av inlåningsverksamheten och innan ett avtal ingås, eftersom det är angeläget att den enskilde spararen vet förutsättningarna innan han gör sitt val. Spararen (fordringsägaren) bör också fortlöpande under avtalstiden upplysas om att insättningsgarantin inte gäller och vad det innebär genom att information om detta framgår av kontoutdrag och liknande material som rör fordringsförhållandet.

Återbetalningspliktiga medel

Således bör företag som tar emot medel på likartade villkor som gäller för insättningar enligt lagen om insättningsgaranti vara skyldiga att informera om att garantin inte gäller. Frågan är vilka slag av insättningar som mer precist skall omfattas av informationsskyldigheten.

Insättningsgarantin omfattar insättningar där tillgodohavandena är nominellt bestämda och tillgängliga för insättaren med kort varsel. Till grund för avgränsningen av insättningsgarantin ligger den nuvarande bankrörelsedefinitionen. Detta innebär bl.a. att kort varsel betyder mindre än en månad. Insättningar på konton med en uppsägningstid som överstiger en månad omfattas alltså inte av garantin. En insättning på ett konto övergår inte över tiden från att vara undantagen från garantin till att vara garanterad. De villkor som ursprungligen gällde för kontot är avgörande för gränsdragningen. Alla slag av konton i bank och i värdepappersbolag, som har tillstånd att ta emot medel på konto, omfattas av garantin om insättningarna uppfyller angivna kriterier. Som framgått föreslås det samma gälla även beträffande konton i kreditmarknadsföretag. Konton där behållningen varierar med gällande ränteläge, dvs. sådana konton som i grundläggande mening har samma ekonomiska egenskaper som t.ex. bankcertifikat, omfattas dock inte av garantin. Till skillnad från bankrörelsedefinitionen omfattar garantin inte endast behållning på konto utan även andra tillgodohavanden. Som exempel på ett sådant tillgodohavande kan nämnas utställda postväxlar som är nominellt bestämda och tillgängliga för trassaten med kort varsel.

När man bestämmer vilka insättningar som skall omfattas av informationsplikten bör man beakta att förväxling inte skall kunna ske med garanterade medel. Det är en uppenbar risk att t.ex. konton som har en uppsägningstid på strax över en månad eller där behållningens storlek inte är nominellt bestämd förväxlas med garanterade medel. Ju mer skilda egenskaper en sparform har jämfört med den garanterade, desto mindre risk för förväxling är det. När det t.ex. gäller insättningar med lång uppsägningstid (säg ett år eller mer) torde risken för förväxling vara liten. Det samma torde gälla för obligationer, som inte är kontobaserade utan ges ut i form av papper. Gränserna för vilka fordringar som skall leda till informationsplikt bör dock vara ganska väl tilltagna.

Informationsplikten skall inte omfatta företag som tar emot förskottsbetalningar. Med förskottsbetalning avses att betalning sker i förtid av hela eller del av köpesumman, att betalningen avser köp av en viss bestämd vara eller tjänst samt att förskottsbetalningen och köpetillfället normalt sett ligger nära varandra i tiden.

Frågan om förskottsbetalningar aktualiseras med anledning av att insättningar på s.k. kundmedelskonton hos företag inom bl.a. dagligvaruhandeln för användning till framtida köp av varor är att anse som förskottsbetalningar enligt gällande rätt. Sådana insättningar har, på samma sätt som insättningar på konto hos värdepappersbolag för framtida inköp av värdepapper, vissa likheter med förskottsbetalningar. Det finns dock en väsentlig skillnad. Insättningar på kundmedelskonton och insättningar i värdepappersbolag är avsedda att användas som betalning vid framtida inköp av varor eller värdepapper. Insättningarna sker vanligtvis – i vart fall inom dagligvaruhandeln – med viss regelbundenhet. Insättningarna

kan därmed i likhet med förskottsbetalningar sägas ske i anslutning till själva köpet. En viktig skillnad jämfört med förskottsbetalningar är dock att det inte finns någon skyldighet för insättaren att använda insatta medel för att betala framtida inköp. Det finns med andra ord en skyldighet för berörda företag att återbetala insatta medel på kundens begäran. Insatta medel på konto hos företag inom dagligvaruhandeln och hos värdepappersbolag är således tillgängliga för kunden med kort varsel på motsvarande sätt som andra insättningar som omfattas av insättningsgarantin. Här bör nämnas att insättningar hos värdepappersbolag, som har tillstånd att ta emot kunders medel på konto, också omfattas av insättningsgarantin. Insättningar på kundmedelskonton kan alltså förväxlas med garanterade medel och därför skall informationsplikt gälla för dessa.

En möjlig och lämplig skiljelinje mellan vilka insättningar som skall föranleda informationsskyldighet och vilka som inte skall göra det är att hänföra alla medel som mottagits med återbetalningsplikt till det informationspliktiga området. Tidsgränsen för uppsägning bör dock sättas vid ett år – i stället för en månad – med hänvisning till att medel med längre uppsägningstid än ett år inte kan anses vara förväxlingsbara med medel som omfattas av insättningsgarantin.

Information om erbjudanden riktade till allmänheten

Informationsplikten bör i första hand gälla för företag som erbjuder sig att ta emot återbetalningspliktiga medel från privatpersoner. Det är mer tveksamt om informationsplikten bör gälla vid erbjudanden som enbart riktas till företag. Företag får i princip anses ha bättre förutsättningar än privatpersoner att bedöma huruvida ett visst placeringsalternativ är garanterat eller inte. När det gäller mindre företag kan dock behovet av information i vissa fall vara lika stort som för privatpersoner. Att i lagstiftningen göra skillnad mellan små och stora företag kan vara svårt. Övervägande skäl talar därför för att informationsplikten, på motsvarande sätt som enligt lagen om insättningsgaranti, bör gälla för företag som tar emot återbetalningspliktiga medel från såväl privatpersoner som företag. Företag som träffas av EG-rättens definition av kreditinstitut eller andra professionella aktörer på den finansiella marknaden, såsom exempelvis försäkringsbolag och värdepappersbolag, får dock antas besitta sådan särskild sakkunskap att de inte behöver informeras. Detsamma gäller för de finansiella företagens utländska motsvarigheter.

Informationsplikten bör inte heller gälla gentemot stat och kommun.

Det kan ifrågasättas om informationsplikt behövs när företag tar emot återbetalningspliktiga medel från en viss grupp eller kategori av företag. Som exempel kan nämnas när företag inom en koncern, eller liknande företagsgrupp, samordnar sin likviditetsförvaltning så att ett företag förvaltar de andra företagens överskott av likvida medel. I detta fall torde det stå klart för de företag som utgör kunder att insättningsgarantin inte gäller.

Det ovan förda resonemanget kan sammanfattas som att informationsplikten bör gälla för erbjudanden som riktas till allmänheten.

Exempel på företag som berörs av förslaget

Som exempel på företag som kommer att omfattas av informationsplikt kan nämnas företag som tar emot insättningar men endast förmedlar betalningar i s.k. selektiva betalsystem, såsom skedde i t.ex. ICA:s kortkortsverksamhet innan ICA blev bank. Ett annat exempel är företag som tar emot insättningar men inte alls förmedlar betalningar, såsom spar- och låneföreningar och ekonomiska föreningar med sparkasseverksamhet. Spar- och låneföreningar tar emot insättningar och ger krediter inom medlemskretsen. De driver en ren finansiell verksamhet. Ekonomiska föreningar med sparkasseverksamhet har däremot vanligtvis en huvudsaklig icke-finansiell verksamhet vid sidan av att medlemmarna kan sätta in pengar i kassan. Sparkasseverksamhet förekommer inom konsument-, bostads- och lantbrukskooperationen. Ytterligare ett exempel på företag som kommer att omfattas av informationsplikt är företag som ger ut s.k. papperslösa obligationer som inte är avsedda för allmän omsättning. I framtiden kan givetvis andra slag av företag bli aktuella. Vissa av här angivna företag är redan enligt gällande rätt skyldiga att lämna information (se 1 kap. 2 b § BRL).

Informationskravet i bankrörelselagen

Som tidigare sagts kan kunders insättningar på konto hos företag inom detaljhandeln, s.k. kundmedel, förväxlas med insättningar som omfattas av insättningsgarantin. Även insättningar på konto hos mindre spar- och låneföreningar kan förväxlas med garanterade medel. Spar- och låneföreningar är ekonomiska föreningar som driver in- och utlåningsverksamhet inom medlemskretsen. Företag som tar emot kundmedel och mindre spar- och låneföreningar är enligt nu gällande rätt (se 1 kap. 2 b § BRL och punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen [2000:375] om ändring i bankrörelselagen) skyldiga att vid annonsering, skyltning och annan marknadsföring av kontotjänsten samt innan ett kontoavtal sluts informera om att kontobehållningen inte omfattas av insättningsgarantin. Om företagen inte följer informationskravet kan Konsumentombudsmannen framtvunga informationen genom att väcka talan om vitesåläggande i Marknadsdomstolen.

Informationskravet i bankrörelselagen gäller endast för vissa angivna företag, som enligt förslaget i promemorian kommer att omfattas av lagen om inlåningsverksamhet. Informationsbestämmelsen i bankrörelselagen kan därför upphöra att gälla.

12.2.3 Ingripanden vid brister i informationen

Promemorians förslag: Om ett företag åsidosätter informationsplikten, såvitt gäller ett erbjudande riktat till konsumenter, skall bestämmelser i marknadsföringslagen (1995:450) om ingripande tillämpas.

Om ett företag åsidosätter informationsplikten, såvitt gäller ett erbjudande riktat enbart till andra än konsumenter, skall Finansinspektionen ha möjlighet att förelägga företaget vid vite att fullgöra informationsplikten.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med promemorians förslag.

Remissinstanserna: *Marknadsdomstolen* framför lagtekniska synpunkter som berör marknadsföringslagen och domstolen. Övriga remissinstanser kommenterar inte förslaget.

Skälen för promemorians förslag: Det är naturligtvis angeläget att informationskravet följs. Vid sidan av de traditionella lösningarna med olika former av myndighetsutövning får man inte glömma bort den effektiva övervakning som konsument-, konsument- och branschorganisationer, media samt konkurrenter står för. Även branschorganisationer och sådana organ som t.ex. Konsumenternas Bank- och Finansbyrå kan således förväntas påtala missförhållanden. Den nämnda "marknadsövervakningen" är säkerligen mycket effektiv när det gäller att upptäcka överträdelser av informationsplikten. De allra flesta företag som uppmärksammas för att de inte informerar enligt kraven kan också förutses rätta till bristerna.

Som en yttersta påtryckning behövs emellertid en sanktionsmöjlighet. Här föreslås därför att reglerna i marknadsföringslagen skall tillämpas om informationsskyldigheten åsidosätts gentemot konsumenter. Det innebär bl.a. att Konsumentombudsmannen kan ingripa genom att hos Marknadsdomstolen ansöka om åläggande vid vite för ett företag att fullgöra informationsplikten (se 15, 16 och 38 §§ marknadsföringslagen).

Det är endast möjligt att ge Konsumentombudsmannen ett sådant mandat när det gäller inlåningserbjudanden som riktar sig till konsumenter (jfr 15 § marknadsföringslagen). För att tillgodose kravet på sanktioner mot företag som riktar sina erbjudanden enbart till andra än konsumenter föreslås att Finansinspektionen skall kunna förelägga ett sådant företag att lämna föreskriven information. Ett sådant föreläggande bör kunna förenas med vite. En sådan ordning motsvarar den nuvarande möjlighet som Finansinspektionen har att vitesförelägga den som inte fullgör sin skyldighet att lämna in prospekt (se 6 kap. 3 § lagen [1991:980] om handel med finansiella instrument).

12.2.4 Beloppsmässig begränsning av inlånade medel

Promemorians förslag: Inlånade medel som inte omfattas av insättningsgarantin skall begränsas beloppsmässigt. Behållningen för varje person får uppgå till högst 50 000 kronor.

Bryter företaget mot den bestämmelsen, skall Finansinspektionen kunna förelägga företaget att göra rättelse. Om rättelse inte görs, skall inspektionen kunna förelägga företaget att upphöra med inlåningsverksamheten.

Kommitténs förslag: Kommittén har inte lämnat något förslag i denna del.

Remissinstanserna: *Finansinspektionen*, *Konsumentverket* och *TCO* förespråkar en beloppsmässig begränsning. Skälet är att en beloppsgräns minskar förlustrisken vid fallissemang hos företag som inte omfattas av insättningsgarantin. *Svensk Handel* anser att det inte finns skäl att hålla fast vid ett maximalt inlåningsbelopp på 15 000 kronor som hittills tillämpats vid insättning på s.k. kundmedelskonton.

Skälen för promemorians förslag: Företag som tillåts ta emot återbetalningspliktiga medel, som inte omfattas av insättningsgarantin, kommer inte att stå under Finansinspektionens tillsyn. De kommer dock att erbjuda sparformer som liknar de garanterade sparformer som t.ex. banker erbjuder. För insättarna är det därför av stor vikt att de kan skilja på de säkra och de mindre säkra alternativen. Att enbart ålägga dessa företag en informationsplikt kan ur ett konsumentskyddsperspektiv inte anses tillräckligt. Det bör därför införas regler i syfte att begränsa de förluster en kund kan göra om företaget får betalningssvårigheter.

Flera remissinstanser föreslår en beloppsmässig begränsning. Det ökar å ena sidan konsumentskyddet genom att begränsa den enskilde kundens risktagande. Å andra sidan innebär ett tak en konkurrensbegränsning i förhållande till banker och kreditmarknadsföretag, vars verksamhet inte omfattas av en beloppsbegränsning.

Den i dag gällande möjligheten att ta emot kundmedel enligt 1 kap. 2 a § BRL är beloppsbegränsad till 15 000 kronor per kund. Utgångspunkten för den begränsningen är kontots karaktär av betalningsinstrument för varor och tjänster som tillhandahålls av säljföretaget. Syftet med kundmedelskontona är att underlätta kundernas betalningsrutiner vid köp av dagligvaror och inte att attrahera sparmedel i egentlig mening.

Den nu föreslagna möjligheten att ta emot inlåning är inte i första hand avsedd att vara kopplad till betalning av varor och tjänster. Den är inte heller särskilt avsedd att underlätta kundernas betalningsrutiner vid inköp av dagligvaror. Avsikten är i stället att stimulera konkurrensen och att erbjuda kunderna ett större utbud av sparformer. Som tidigare nämnts utgör de sparformer som omfattas av insättningsgarantin de ”säkra alternativen”. Andra former av sparande bör finnas som alternativ för de kunder som önskar placera sina sparmedel på ett annat sätt och kanske till andra villkor. Det är emellertid viktigt att kunderna är väl medvetna om att det finns säkra och mindre säkra sparformer och om risken för att de insatta medlen kan förloras om företaget försätts i konkurs.

En beloppsbegränsning bidrar till att risken för den enskilde fordringsägaren minskas. För att begränsa risken för penningtvätt finns det också anledning att inte tillåta alltför stora belopp. Nivån bör dock inte vara så snävt tilltagen att alternativet framstår som ointressant. En avvägning mellan dessa olika intressen leder till att gränsen bör sättas högre än vad som i dag gäller för kundmedel. En beloppsbegränsning om 50 000 kronor per person bedöms vara väl avvägd.

Om Finansinspektionen skulle finna att ett företag tillåter att medel lånas in till ett högre belopp än 50 000 kronor, bör inspektionen kunna förelägga företaget att göra rättelse. Om rättelse inte görs, bör inspektionen kunna förelägga företaget att upphöra med inlåningsverksamheten.

12.2.5 Associationsform och kapitalkrav

Promemorians förslag: Inlåningsverksamhet skall få drivas endast av aktiebolag eller ekonomisk förening.

Aktiebolag skall ha ett aktiekapital på minst fem miljoner kronor.

Om inlåningsverksamhet drivs av annan person än ett aktiebolag eller en ekonomisk förening, skall Finansinspektionen förelägga personen att upphöra med verksamheten.

Om ett aktiebolag bryter mot kapitalkravet, skall Finansinspektionen förelägga bolaget att göra rättelse och, om rättelse inte görs, att upphöra med inlåningsverksamheten.

Kommitténs förslag: Kommittén använder i förslaget till lag om informationsplikt ordet ”företag” utan att närmare ange vilken eller vilka associationsformer som avses. Kommittén har inte lämnat något förslag om krav på visst minsta aktiekapital.

Remissinstanserna: Kommenterar inte frågan om associationsform. KF anser att vissa minimikrav, utöver informationsplikt, bör ställas på den som tar emot inlåning från allmänheten, t.ex. ordnad bokföring och viss storlek på rörelsen. Syftet med sådana regler är enligt KF att säkerställa stabiliteten i de företag som tar emot inlåning så att förtroendet för dessa och inlåningsverksamheten kan upprätthållas. KF framhåller att det borde vara av allmänt intresse att endast seriösa aktörer släpps in på marknaden.

Skälen för promemorians förslag

Associationsform

Kommittén föreslår i lagen om informationsplikt att den lagen skall omfatta ”annat företag än ett institut enligt lagen (1995:1571) om insättningsgaranti”. Dock anges inte närmare vad som avses med ”företag”. Som exempel nämns att företag inom detaljhandeln kommer att omfattas av lagen, likaså spar- och låneföreningar och ekonomiska föreningar med sparkasseverksamhet.

Finns det då anledning att precisera begreppet ”företag” till aktiebolag och ekonomiska föreningar, eller skall även handelsbolag m.fl. associationsformer omfattas?

Föreskrifter om associationsform motiveras ofta av att endast sådana företagsformer som innebär en garanti för viss varaktighet när det gäller kapitalinsats, tillfredsställande revision etc. bör få användas. I grunden syftar sådana regler till att tillvarata allmänhetens intressen. Vad som nu sagts bör även kunna gälla för sådana företag som får ta emot återbetalningspliktiga medel från allmänheten.

Eftersom lagen bl.a. är tänkt att utgöra ett skydd för fordringsägarnas medel är det mycket som talar för att associationsformerna bör begränsas till aktiebolag och ekonomiska föreningar. Särskilt några bestämmelser i lagen (1980:1120) om handelsbolag och enkla bolag förefaller vanskliga om man skulle tillåta dessa företagsformer. Ett handelsbolag skall t.ex. träda i likvidation om en bolagsman försätts i personlig konkurs eller dör.

Till skydd för insättarnas medel föreslås därför att de företag som driver inlåningsverksamhet i enlighet med den nu föreslagna lagen skall vara aktiebolag eller ekonomisk förening.

För att den aktuella bestämmelsen skall vara effektiv, bör Finansinspektionen ges möjlighet att ingripa mot överträdelser av den. Om inspektionen således får kännedom om att exempelvis ett handelsbolag driver inlåningsverksamhet, bör inspektionen vara skyldig att förelägga bolaget att upphöra med verksamheten.

Kapitalkrav

Konsekvenserna för brottsligheten av förslaget att låta även andra företag än sådana som omfattas av lagen om insättningsgaranti ta emot inlåning från allmänheten har analyserats i tidigare avsnitt (se 12.2.1). Av vad som anförts där följer att det är viktigt att förslaget utformas på ett sådant sätt att möjligheterna att begå brott förebyggs samtidigt som det för seriösa näringsidkare inte framstår som ett hinder att ägna sig åt inlåningsverksamhet.

Ett sätt att minska riskerna för att ett aktiebolag används i brottsligt syfte är att ställa krav på att aktiekapitalet skall vara högre än vad som krävs enligt aktiebolagslagens bestämmelser. För att det brottsförebyggande syftet skall uppnås, bör ett krav på visst minsta aktiekapital sättas på en sådan nivå att brott kräver en stor ansträngning och innebär stora risker för potentiella brottslingar. Ett minsta aktiekapital om fem miljoner kronor får anses ligga på en sådan nivå att det minskar risken för att inlåningsverksamhet drivs i brottsligt syfte samtidigt som attraktionskraften i den nya möjligheten att ta emot inlåning från allmänheten inte behöver gå förlorad. Som en jämförelse kan nämnas att det i dansk lagstiftning ställs krav på att andra företag än pengeinstitut som driver sparverksamhet bl.a. skall ha ett visst minsta eget kapital. Det egna kapitalet skall där vara minst fem miljoner danska kronor.

Ett krav på att aktiebolag skall ha ett aktiekapital om minst fem miljoner kronor innebär att antalet aktiebolag som kommer att kunna ägna sig åt inlåningsverksamhet minskas avsevärt jämfört med om ett sådant krav inte ställs upp. Som en jämförelse kan nämnas att det i dag finns mellan 280 000 och 290 000 aktiebolag i Sverige. Av dessa har ca 5 600 ett aktiekapital på minst fem miljoner kronor. Bedömningen görs dock att antalet aktiebolag som trots det föreslagna kapitalkravet skulle kunna ägna sig åt inlåningsverksamhet är så pass många att vinsten med ökad konkurrens och större valfrihet för konsumenterna ändå uppnås. Därtill kommer möjligheten för ekonomiska föreningar att driva inlåningsverksamhet.

I detta sammanhang bör också riskerna för penningtvätt uppmärksammas. Ju fler aktörer som tillåts på marknaden, desto svårare blir det att kontrollera att företagen inte utnyttjas för penningtvätt (se även avsnitt 12.2.6).

Frågan kan ställas om det inte av brottsförebyggande skäl även bör införas krav på ett visst minsta insatskapital för ekonomiska föreningar.

Erfarenheten visar att en stor del av den ekonomiska brottslighet som förekommer begås inom ramen för aktiebolag såsom associationsform. Gärningsmannen utnyttjar det regelsystem som bygger på att det ekono-

miska ansvaret för juridiska personers rättshandlingar normalt inte drabbas ägaren eller ställföreträdaren. Bolagsplundring sker t.ex. vanligen inom ramen för ett aktiebolag och ett ofta förekommande problem är att de som planerar denna typ av brottslighet utnyttjar s.k. målvakter såsom ställföreträdare för bolaget.

Det finns dock även erfarenheter av ekonomisk brottslighet kopplad till ekonomiska föreningar. Under våren år 2000 ökade registreringen av spar- och låneföreningar markant hos Patent- och registreringsverket. Möjligheten för sådana föreningar att utan tillstånd av Finansinspektionen ta emot inlåning och bevilja krediter inom medlemskretsen hade börjat missbrukas. Det fanns starka indikationer på att spar- och låneföreningar drev olika former av brottslig verksamhet utomlands, bl.a. investeringsbedrägerier. Föreningarna marknadsfördes vidare på Internet som en fantastisk möjlighet att köpa sin egen "EU-bank". Till följd av detta upphävdes möjligheten för sådana föreningar att ta emot inlåning utan tillstånd av Finansinspektionen. Redan registrerade spar- och låneföreningar tilläts dock att fortsätta driva sin verksamhet. Se vidare i avsnitt 5.4.4.5 om dessa föreningar och brottsligheten kopplad till dem.

I samband med att undantaget för spar- och låneföreningar upphävdes ansåg Finansutskottet (bet. 1999/2000:FiU28) att det bör finnas möjlighet för seriösa spar- och låneföreningar att i kontrollerade former driva verksamhet även i fortsättningen. Även nytillkommande seriösa spar- och låneföreningar bör enligt Finansutskottet kunna få möjlighet att verka i lämpliga former. Spar- och låneföreningar kommer därför enligt förslaget i promemorian att undantas från kravet på tillstånd för att få driva finansieringsrörelse. Eftersom de tar emot inlåning från allmänheten kommer de dock att omfattas av den här föreslagna lagen om inlåningsverksamhet. Skulle ett krav på ett visst minsta insatskapital införas för ekonomiska föreningar, skulle det sannolikt innebära att spar- och låneföreningarna inte skulle kunna uppfylla lagens krav och därför behöva upphöra med sin verksamhet. Detta är inte önskvärt.

Mot denna bakgrund, och då den kända brottsligheten i spar- och låneföreningar får anses vara begränsad jämfört med den brottslighet som förekommer inom ramen för aktiebolag såsom associationsform, bedöms övriga krav som föreslås ställas på företag som driver inlåningsverksamhet vara tillräckliga för att historien inte skall upprepa sig. Således bör det inte föreslås att ekonomiska föreningar skall omgärdas av krav på ett visst minsta insatskapital.

För att en bestämmelse om kapitalkrav skall vara effektiv, bör Finansinspektionen ges en möjlighet att ingripa. Således föreslås att om ett aktiebolag bryter mot kapitalkravet, skall Finansinspektionen förelägga bolaget att göra rättelse och, om rättelse inte görs, att upphöra med inlåningsverksamheten.

12.2.6 Åtgärder mot penningtvätt

Promemorians förslag: Företag som driver inlåningsverksamhet skall omfattas av lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt.

Bryter företaget mot en bestämmelse i den lagen eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, skall Finansinspektionen kunna förelägga företaget att göra rättelse. Om rättelse inte görs, skall inspektionen kunna förelägga företaget att upphöra med inlåningsverksamheten. Det samma skall gälla om företaget inte lämnar inspektionen begärda upplysningar om verksamheten som behövs för att inspektionen skall kunna kontrollera att penningtvättslagen följs.

Kommitténs förslag: Kommittén har inte lämnat något förslag i denna del.

Remissinstanserna: *Finansinspektionen* anser att alla företag som tar emot inlåning skall omfattas av penningtvättslagen. *Kammarrätten i Göteborg* ser också en risk med ökad penningtvätt och anonyma konton.

Skälen för promemorians förslag: Företag som driver inlåningsverksamhet bör vara skyldiga att driva verksamheten i enlighet med bestämmelserna i bl.a. lagen om åtgärder mot penningtvätt.

I penningtvättslagen saknas bestämmelser om möjlighet för Finansinspektionen att ingripa mot de företag som omfattas av lagen men underlåter att följa bestämmelserna i den. I stället ankommer det på Finansinspektionen att vid brott mot penningtvättslagen vidta erforderliga åtgärder enligt bestämmelserna i den rörelselagstiftning som reglerar respektive instituts verksamhet.

Ett av syftena med att ha en särskild lag för inlåningsföretag är att i den lagen ange vilka krav som gäller för den verksamheten. Till skillnad mot vad som gäller för banker och andra institut, som faller under penningtvättslagens tillämpningsområde och som står under Finansinspektionens tillsyn, är det beträffande de här aktuella företagen inte meningen att inspektionen skall vidta typiska tillsynsåtgärder. Inspektionen skall exempelvis inte utföra platsundersökningar i syfte att utreda om företagen tillämpar penningtvättslagens regler och andra bestämmelser på ett tillfredsställande sätt eller för den delen själva ägnar sig åt penningtvätt.

Om Finansinspektionen på annat sätt, t.ex. genom tips från allmänheten eller från andra företag, får kännedom om att ett företag som driver inlåningsverksamhet utför transaktioner avseende medel som kan antas härröra från brottsliga förvärv av allvarigare slag, skall dock inspektionen naturligtvis i enlighet med 12 § penningtvättslagen underrätta finanspolisen om transaktionerna.

Genom att göra penningtvättslagen tillämplig på företag som driver inlåningsverksamhet blir dessa skyldiga att driva verksamheten i enlighet med bestämmelserna i den lagen. Det innebär att företagen skall ha rutiner till förhindrande av att de utnyttjas för transaktioner som har samband med brottsliga förvärv och exempelvis ha rutiner som säkerställer att anställda får den information och utbildning om penningtväftsfrågor som är behövlig.

Om det finns anledning att anta att ett företag inte följer de rutiner som framgår av penningtvättslagen eller inspektionens föreskrifter, bör in-

spektionen ha möjlighet att begära upplysningar från företaget så att förhållandena kan klarläggas. Om företaget underlåter att lämna sådana, bör inspektionen kunna förelägga företaget att göra rättelse och i sista hand att upphöra med inlåningsverksamheten.

Om inspektionen skulle finna att ett företag bryter mot en bestämmelse i penningtvättslagen eller en föreskrift som har meddelats med stöd av den lagen, bör Finansinspektionen också kunna förelägga företaget att göra rättelse och, om rättelse inte görs, att upphöra med inlåningsverksamheten.

12.2.7 Krav på och kontroll av ägare och ledning

Promemorians förslag: Den som i väsentlig mån har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller i andra ekonomiska angelägenheter eller som gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet får inte ha ägarintresse i ett företag som driver inlåningsverksamhet eller ingå i företagets ledning.

Med ägarintresse skall avses ett direkt eller indirekt innehav av 20 procent eller mer av rösterna eller kapitalet i företaget.

Kommitténs förslag: Kommittén har inte lämnat något förslag i denna del.

Remissinstanserna: Kommenterar inte denna fråga.

Skälen för promemorians förslag: Syftena med att reglera de företag som tar emot ogaranterad inlåning är att tillgodose konsumentskyddet och förebygga att sådana företag utnyttjas för brottslig verksamhet. Det är därför av stor vikt att veta att de som avser att ägna sig åt inlåningsverksamhet inte tidigare har gjort sig skyldiga till brott eller misskött sig allvarligt på annat relevant sätt.

Ett sätt att säkerställa detta är att införa regler om prövning av ägare och ledning i företaget. Regler om ägar- och ledningsprövning finns i dag bl.a. i bankrörelselagen (7 kap. 10–14 b §§ och 9 kap. 3 §) och lagen om finansieringsverksamhet (2 kap. 1 § och 5 kap. 11–15 b §§).

Av de gällande bestämmelserna för bankaktiebolag framgår bl.a. att bolagsordningen skall stadfästas och oktroj beviljas om tre förutsättningar är uppfyllda. Två av dem avser att det kan antas att den som kommer att ha ett kvalificerat innehav i bolaget inte motverkar en sund utveckling av verksamheten i bolaget och även i övrigt är lämplig att utöva ett väsentligt inflytande över ledningen av en bank, och att den som avses ingå i bolagets styrelse eller vara verkställande direktör eller dennes ställföreträdare har tillräcklig insikt och erfarenhet för att delta i ledningen av en bank och även i övrigt är lämplig för en sådan uppgift. Vidare gäller att bolagsordningen inte får stadfästas och oktroj inte beviljas, om det kan antas att någon som i väsentlig utsträckning har åsidosatt sina skyldigheter i näringsverksamhet eller i andra ekonomiska angelägenheter eller gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet kommer att ha ett kvalificerat innehav i banken. Motsvarande regler finns för sparbanker och medlemsbanker. Det kan nämnas att bestämmelserna ges en annan utformning i förslaget till lag om bank- och finansieringsrörelse samt att de kompletteras av allmänna råd från Finansinspektionen.

Vid inspektionens prövning kontrolleras bl.a. kronofogdemyndighetens register och belastningsregistret. Dessutom tas kontakt med skattemyndigheter och då det behövs med utländska tillsynsmyndigheter och konkursförvaltare. Inspektionen gör således en relativt noggrann ägar- och ledningsprövning.

Företag som tillåts ta emot ogaranterad inlåning kan komma att driva annan icke-finansiell verksamhet, t.ex. tillverkningsindustri, ihop med inlåningsverksamheten. Att ställa exakt samma krav på ägare och ledning i dessa företag som ställs på motsvarande personer i t.ex. banker är inte nödvändigt. Det finns t.ex. inte något allmänt intresse av att veta att personerna i företagsledningen i alla avseenden är lämpliga för att driva finansiell verksamhet. Företag som tar emot ogaranterad inlåning kommer dock att ägna sig åt verksamhet som liknar den som drivs av banker och som, enligt förslag här, kommer att kunna drivas av kreditmarknadsföretag. Det finns därför ett allmänt intresse av att veta att de som driver inlåningsverksamhet inte tidigare har gjort sig skyldiga till brott eller misskött sig allvarligt på annat relevant sätt.

Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) har utfärdat en rekommendation, som innebär att behöriga myndigheter skall vidta åtgärder för att förhindra att kriminella personer eller deras medbrottslingar kontrollerar eller i betydande del deltar i finansiella instituts verksamhet (se även avsnitt 5.4.5.2).

Mot denna bakgrund bör den som i väsentlig mån har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller i andra ekonomiska angelägenheter eller som gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet inte få ha ägarintresse i ett företag som driver inlåningsverksamhet. Det är inte rimligt att vilken ägare som helst i företaget skall uppfylla detta krav. Det bedöms vara tillräckligt att kravet gäller för den som direkt eller indirekt innehar 20 procent eller mer av rösterna eller kapitalet i företaget.

Diskvalifikationsbestämmelsen bör även gälla för företagets ledning, dvs. för styrelseledamöter, verkställande direktör och deras ställföreträdare. På ledningen i ett företag som driver inlåningsverksamhet ställs det alltså strängare krav än på ledningen i en bank eller ett kreditmarknadsföretag.

Själva kontrollen av att ägare och ledning inte är diskvalificerade på grund av tidigare brottslighet eller misskötsamhet bör utföras av Finansinspektionen i samband med att företaget anmäler sin verksamhet dit (se avsnitt 12.2.9).

Om denna kontroll av ägare och ledning skall kunna fylla en reell funktion, bör en ny kontroll göras när någon i ägar- eller ledningskretsen byts ut. I annat fall skulle diskvalifikationsbestämmelsen bli allt för lätt att kringgå. För att Finansinspektionen skall kunna genomföra en sådan kontinuerlig kontroll, måste inspektionen få information om förändringar i ägar- eller ledningskretsen. Således föreslås att, när ett företag som driver inlåningsverksamhet får kännedom om att förändringar skett i företagets ledning eller i den krets som har ägarintresse i detta, företaget bör vara skyldigt att snarast anmäla förändringen till Finansinspektionen. Om en juridisk person har ägarintresse i företaget, bör den juridiska personen på samma sätt vara skyldig att snarast anmäla ändringar av vilka som ingår i dess ledning till inspektionen.

Finansinspektionen skall med anledning av en sådan anmälan kontrollera att den nya ägaren eller personen i ledningen inte är diskvalificerad på grund av tidigare brottslighet eller misskötsamhet. Om inspektionen skulle finna att så är fallet, bör inspektionen vara skyldig att förelägga företaget respektive den som har ägarintresse i detta att göra rättelse. Om företaget eller ägaren inte rättar sig efter föreläggandet, skall Finansinspektionen förelägga företaget att upphöra med inlåningsverksamheten.

12.2.8 Kvalifikationskrav och rapporteringsplikt för revisorer

Promemorians förslag: I ett företag som driver inlåningsverksamhet skall minst en revisor utses av bolagsstämman eller föreningsstämman. Endast den som är auktoriserad eller godkänd revisor skall få vara revisor i ett sådant företag. Minst en revisor som bolagsstämman eller föreningsstämman utsett skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor som avlagt revisorsexamen.

Om en revisor vid fullgörandet av sitt uppdrag i företaget får kännedom om förhållanden som kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar företagets inlåningsverksamhet, skall revisorn omgående rapportera detta till Finansinspektionen. Om Finansinspektionen genom en sådan rapport eller på annat sätt får kännedom om ovan nämnda förhållanden, får inspektionen förelägga företaget att göra rättelse och, om rättelse inte görs, att upphöra med inlåningsverksamheten.

Kommitténs förslag: Kommittén har inte lämnat något förslag i denna del.

Remissinstanserna: Kommenterar inte saken.

Skälen för promemorians förslag

Hur revisorer utses och kvalifikationskrav för dessa

I tidigare avsnitt (se 12.2.5) föreslås att företag som tar emot sparmedel skall vara aktiebolag eller ekonomiska föreningar. De regler som finns i aktiebolagslagen (1975:1385) och lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller således för dessa företag.

I 10 kap. aktiebolagslagen finns bestämmelser om revision. Enligt 1 § skall ett aktiebolag ha minst en revisor. Enligt 8 § väljs en revisor av bolagsstämman. Om bolaget skall ha flera revisorer, får det i bolagsordningen föreskrivas att en eller flera av dem, dock inte alla, skall utses på annat sätt än genom val på bolagsstämman. En ekonomisk förening skall också ha minst en revisor. Däremot gäller för föreningarna att revisorerna väljs av föreningsstämman, om det inte föreskrivs i stadgarna att en eller flera revisorer skall utses på annat sätt. Detta innebär således att alla revisorerna i en förening kan utses på annat sätt än genom val på stämman.

Enligt 10 kap. 11 § aktiebolagslagen kan endast den som är auktoriserad eller godkänd revisor vara revisor i ett aktiebolag. Motsvarande bestämmelse saknas i lagen om ekonomiska föreningar. Där uppställs inte något generellt krav på kvalificerad revisor. Det har inte ansetts nödvändigt. I både aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar finns

det däremot regler, som innebär att i vissa fall minst en revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor som avlagt revisorsexamen (se t.ex. 10 kap. 12 § aktiebolagslagen och 8 kap. 5 § lagen om ekonomiska föreningar).

För sparbanker och medlemsbanker gäller att dessa skall ha minst en revisor, att revisor väljs av stämman samt att, om banken skall ha flera revisorer, det i stadgarna får föreskrivas att en eller flera av dem, dock inte alla, skall utses på annat sätt än genom val på stämman (se 3 kap. 1 § BRL). Denna redogörelse gäller även för bankaktiebolag (se 1 kap. 1 § tredje stycket BRL jämförd med 10 kap. 1 och 8 §§ aktiebolagslagen). Vidare gäller för sparbanker och medlemsbanker att minst en revisor som stämman utsett skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor som avlagt revisorsexamen (se 3 kap. 4 § BRL). Eventuellt övriga revisorer skall vara auktoriserade eller godkända revisorer (se 3 kap. 3 § andra stycket BRL). I bankaktiebolag skall minst en revisor som bolagsstämman utsett däremot vara auktoriserad revisor (se 9 kap. 15 § BRL). I 10 kap. 12 § första stycket i den föreslagna lagen om bank- och finansieringsrörelse föreslås dock att detta krav ändras till att minst en revisor som bolagsstämman utsett skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor som avlagt revisorsexamen. För eventuellt övriga revisorer i ett bankaktiebolag gäller det generella kravet i 10 kap. 11 § aktiebolagslagen, dvs. att endast den som är auktoriserad eller godkänd revisor kan vara revisor i ett aktiebolag.

Företag som tar emot ogaranterad inlåning gör det med stöd av ett undantag från EG-rättens förbud för andra än kreditinstitut att från allmänheten ta emot insättningar eller andra återbetalbara medel. För att få använda sig av undantaget krävs ett skydd för insättare och investerare. En del av detta skydd kan utgöras av krav på revision av god kvalitet. Företagen kommer att ägna sig åt verksamhet som kommer att likna den som drivs av banker och som, enligt förslag här, kommer att kunna drivas av kreditmarknadsföretag. Det är därför rimligt att samma regler gäller för dessa företag som för banker och kreditmarknadsföretag med avseende på hur revisorer utses och deras kvalifikationskrav. Således föreslås att minst en revisor skall utses av bolagsstämman eller föreningsstämman i ett företag som driver inlåningsverksamhet. Det föreslås vidare att det införs ett generellt revisorskrav, som innebär att endast den som är auktoriserad eller godkänd revisor skall få vara revisor i ett företag som driver inlåningsverksamhet. Slutligen föreslås att minst en revisor som bolagsstämman eller föreningsstämman utsett skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor som avlagt revisorsexamen.

För såväl aktiebolagen som de ekonomiska föreningarna avviker bestämmelserna i vissa delar från vad som gäller enligt aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar. Det bör därför införas särskilda bestämmelser om revisorer i lagen om inlåningsverksamhet.

Rapporteringsplikt för revisorer

När det gäller de finansiella företagen har det införts särskilda bestämmelser i syfte att stärka tillsynsmyndigheternas befogenheter när det gäller att hindra oegentligheter i vissa finansiella företag (prop. 1995/96:173

Förstärkt tillsyn över finansiella företag). Bestämmelserna har införts som ett led i genomförandet av det s.k. BCCI-direktivet (95/26/EG).

I bestämmelserna för banker föreskrivs att en revisor omgående skall rapportera till Finansinspektionen om han vid fullgörandet av sitt uppdrag i banken får kännedom om förhållanden som kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar bankers verksamhet. Detsamma gäller om förhållandena kan påverka bankens fortsatta drift negativt eller kan leda till att revisorn avstyrker att balansräkningen eller resultaträkningen fastställs eller till anmärkning. Revisorn har en motsvarande rapporteringsplikt om han får kännedom om nämnda förhållanden vid fullgörandet av uppdrag som revisorn har i bankens moderföretag eller dotterföretag eller i ett företag som har en likartad förbindelse med banken.

Motsvarande bestämmelser om rapporteringsplikt finns för kreditmarknadsföretag, försäkringsbolag, understödsföreningar, värdepappersbolag, fondbolag och hypoteksinstitut.

Aktiebolagslagen har liknande bestämmelser men någon direkt motsvarighet finns inte. Bland annat saknas rapporteringsplikt avseende misstänkt penningtvätt (se 10 kap. 38–40 §§ aktiebolagslagen).

För företag som tar emot ogaranterad inlåning behövs inte en lika omfattande rapporteringsplikt som för exempelvis banker. Mottagandet av inlåning kan komma att utgöra endast en del av företagets verksamhet, som i övrigt kan bestå av annat än finansiell sådan. Det finns dock anledning att ha en rapporteringsplikt som syftar till att uppmärksamma berörda myndigheter på exempelvis misstänkt brottslighet i samband med inlåningsverksamheten. Rapporteringsplikten för revisorer i dessa företag kan därför begränsas till förhållanden som kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar företagets inlåningsverksamhet.

För att den aktuella bestämmelsen skall vara effektiv, bör Finansinspektionen ges en sanktionsmöjlighet. Inspektionen bör således med anledning av en rapport från revisorn kunna förelägga företaget att göra rättelse och, om rättelse inte görs, att upphöra med inlåningsverksamheten. Denna möjlighet bör även finnas om Finansinspektionen på annat sätt får kännedom om förhållanden som kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar företagets inlåningsverksamhet.

12.2.9 Anmälan till Finansinspektionen och registrering

Promemorians förslag: Företag som avser att driva inlåningsverksamhet skall anmäla detta till Finansinspektionen för registrering.

Företaget får inte registreras om inte vissa villkor är uppfyllda.

Företaget skall inte få påbörja inlåningsverksamhet förrän registrering har skett. Om detta ändå skett, skall Finansinspektionen kunna förelägga företaget att upphöra med densamma.

Finansinspektionen skall ges möjligheter att ingripa när det gäller kontrollen av att anmälningsplikten följs.

Kommitténs förslag: Kommittén har inte lämnat något förslag i denna del.

Remissinstanserna: Kommenterar inte saken.

Skälen för promemorians förslag

Anmälningsplikt

Som framgår av föregående avsnitt föreslås ett antal bestämmelser för ogaranterad inlåningsverksamhet som bl.a. syftar till att skydda konsumenterna och förebygga att sådan verksamhet utnyttjas för brottslighet. För att skyddet skall vara verkningsfullt behövs därutöver någon form av kontroll.

Ett sätt att utöva kontroll är att införa krav på särskilt tillstånd (auktorisation) för att få driva verksamheten. Auktorisation används i sammanhang där viktiga samhällsintressen anses motivera en inskränkning av principen om näringsfrihet. Auktorisationslagstiftningen är i den finansiella sektorn förenad med en omfattande tillsyn. Ett institut som står under Finansinspektionens tillsyn skall lämna inspektionen de upplysningar om sin verksamhet och därmed sammanhängande omständigheter som inspektionen begär. När inspektionen anser det nödvändigt får platsundersökning genomföras hos dessa företag. Inspektionen har också stora möjligheter att ingripa mot dessa företag och i sista hand att återkalla deras verksamhetstillstånd.

Frågan är då om EG-rättens krav på kontroll av insättarnas medel och behovet av ett gott konsumentskydd samt det brottsförebyggande syftet föranleder krav på auktorisation.

De nu aktuella företagen får endast ägna sig åt en begränsad finansiell verksamhet, som i stabilitetshänseende inte anses riskabel. De blir skyldiga att informera om att deras sparalternativ inte omfattas av insättningsgarantin. Vidare kommer penningtvättslagstiftningen att tillämpas på dessa företag och revisorerna blir skyldiga att rapportera till Finansinspektionen om bland annat oegentligheter i inlåningsverksamheten. För aktiebolag uppställs dessutom krav på visst minsta aktiekapital i syfte att förebygga att inlåningsverksamhet utnyttjas för brottsliga aktiviteter. Att dessutom föreslå att företag som avser att driva inlåningsverksamhet skall omfattas av krav på auktorisation bedöms dock vara att gå för långt. Ett sådant krav skulle komma att starkt begränsa möjligheten till ökad konkurrens på inlåningsmarknaden och skulle kunna ses som en skärpning av gällande rätt snarare än en liberalisering. Det får därför anses tillräckligt att skyldighet införs för dessa företag att anmäla sin verksamhet till Finansinspektionen.

I penningtvättslagen saknas bestämmelser om möjlighet för Finansinspektionen att ingripa mot de företag som omfattas av lagen men inte följer bestämmelserna i den. I stället är det inspektionens uppgift att vid brott mot penningtvättslagen vidta erforderliga åtgärder enligt bestämmelserna i den rörelselagstiftning som reglerar respektive instituts verksamhet. För företag som driver inlåningsverksamhet, och som inte kommer att stå under tillsyn av inspektionen, föreslås regler om ingripande i penningtvättshänseende föras in i lagen om inlåningsverksamhet (se avsnitt 12.2.6). För att dessa bestämmelser skall kunna tillämpas måste Finansinspektionen ha kännedom om vilka företag som avser att driva inlåningsverksamhet. Även av det skälet måste en anmälningsplikt för de aktuella företagen införas.

Kontroll av anmälningsplikten

Ett företag som omfattas av anmälningsplikt men inte gör någon anmälan, bör av Finansinspektionen föreläggas att komma in med en sådan. Om anmälan inte görs, bör inspektionen vara skyldig att förelägga företaget att upphöra med inlåningsverksamheten.

För det fall inspektionen misstänker att ett företag, som inte har anmält sin verksamhet till registret, driver anmälningspliktig inlåningsverksamhet, bör inspektionen ges möjlighet att inhämta upplysning i syfte att ta reda på om företaget är skyldigt att göra sådan anmälan.

För att föreläggandena skall bli effektiva bör inspektionen ha möjlighet att förena dem med vite.

Registrering och kontrollen förknippad med denna

I syfte att garantera allmänhetens rätt till information om vilka företag som driver inlåningsverksamhet, bör Finansinspektionen vara skyldig att föra ett särskilt register över dessa företag. Eftersom allmänheten skall kunna lita på att de företag som är införda i registret uppfyller kraven för att få driva inlåningsverksamhet, bör inspektionen föra ut ett företag ur registret när ett beslut om föreläggande att upphöra med verksamheten har vunnit laga kraft.

Registreringen bör också utgöra en kontrollfunktion av att vissa villkor är uppfyllda. Registrering bör således inte kunna ske förrän Finansinspektionen har kontrollerat att verksamheten är avsedd att drivas av aktiebolag eller ekonomisk förening, att aktiebolag har ett aktiekapital på minst fem miljoner kronor, att ägare och ledning inte har gjort sig skyldiga till brott eller annan allvarlig misskötsamhet samt att företagets revisorer uppfyller de i lagen uppställda kvalifikationskraven. Skälet till att detta bör vara fallet är att EG-rätten till skydd för insättare och investerares kräver någon form av reglering och övervakning av verksamhet som innefattar inlåning och att bl.a. de ovan nämnda kraven är uppställda i det syftet. Intresset av att förebygga brottslighet talar också i den riktningen.

Ett företag som avser att driva inlåningsverksamhet respektive den som har ägarintresse i detta bör ges möjlighet att göra rättelse innan Finansinspektionen fattar ett beslut om att vägra registrering. Ett beslut om vägrad registrering är möjligt att överklaga.

För att kontrollen av de ovan nämnda villkoren skall ha en verkningsfull funktion, bör inlåningsverksamhet i företaget inte få påbörjas förrän registrering har skett. Detta innebär således att ett företag som avser att driva inlåningsverksamhet måste vara registrerat för att få driva verksamheten. Finansinspektionen bör ha en möjlighet att ingripa mot företag som bryter mot den bestämmelsen. Om inlåningsverksamhet således påbörjats innan registrering har skett, bör Finansinspektionen kunna förelägga företaget att upphöra med densamma.

12.3 Undantag för erbjudanden som kräver prospekt

Promemorians förslag: Lagen om inlåningsverksamhet skall inte vara tillämplig på ett erbjudande för vilket det skall upprättas prospekt enligt aktiebolagslagen (1975:1385), försäkringsrörelselagen (1982:713), lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet eller lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med promemorians förslag.

Remissinstanserna: Kommenterar inte saken.

Skälen för promemorians förslag: Tidigare har konstaterats att företag skall vara skyldiga att informera om att insättningsgarantin inte gäller för det fall de erbjuder sig att från allmänheten ta emot återbetalningspliktiga medel som är tillgängliga för fordringsägaren med mindre än ett års varsel. Detta innebär att informationsplikten skall omfatta erbjudanden om att sätta in medel på konto men även erbjudanden som avser köp av obligationer eller andra jämförbara värdepapper med en uppsägnings-tid som understiger ett år.

Vid emission av obligationer eller andra jämförbara värdepapper finns enligt gällande lagstiftning en skyldighet att upprätta prospekt, dvs. ett underlag som innehåller sådana uppgifter som kan ha betydelse vid bedömning av emissionen. Syftet med ett prospekt är att förmedla information på vilken placerarna skall kunna grunda sina beslut.

Regler om prospektskyldighet finns i aktiebolagslagen, försäkringsrörelselagen, lagen om börs- och clearingverksamhet och lagen om handel med finansiella instrument. Aktiebolagskommittén har i delbetänkandet SOU 1997:22, Aktiebolagets kapital, föreslagit att bestämmelserna om prospekt i de två förstnämnda lagarna skall ersättas av bestämmelserna i de två senare. Aktiebolagskommittén anser att det är olyckligt att aktiebolag och aktieägare, som avser att emittera eller sälja fondpapper, skall behöva beakta prospektregler i flera olika lagar. Vidare är ett förslag till direktiv om nya prospektregler föremål för förhandling inom EU (KOM (2001) 280 slutlig).

Enligt aktiebolagslagen (bestämmelserna om emissionsprospekt i försäkringsrörelselagen är i allt väsentligt lika dem i aktiebolagslagen) skall prospekt (emissionsprospekt) upprättas när ett publikt aktiebolag eller en aktieägare i ett sådant bolag offentliggör eller på annat sätt till en vidare krets riktar inbjudan att förvärva aktier eller teckningsrätter i bolaget, om summan av de belopp som till följd av inbjudan kan komma att betalas uppgår till minst 300 000 kronor. Detsamma gäller vid inbjudan att förvärva av bolaget utgivna skuldebrev eller optionsbevis eller vinstandelsbevis. Det är de tre sistnämnda förvärven som, beroende på hur villkoren är utformade, kan vara förväxlingsbara med medel som omfattas av insättningsgarantin. Aktiebolagslagen innehåller vidare bestämmelser om vad ett emissionsprospekt skall innehålla för uppgifter och om upplysningar som skall lämnas i samband med emissionen.

Enligt lagen om börs- och clearingverksamhet skall prospekt (börsprospekt) upprättas vid inregistrering av fondpapper vid en börs. Vid emission av fondpapper som inte är inregistrerade eller föremål för ansökan om inregistrering vid en börs skall utgivaren upprätta prospekt (prospekt

utanför börs) enligt lagen om handel med finansiella instrument. Sådan skyldighet föreligger dock endast om emissionen är riktad till en öppen krets och summan av de belopp som till följd av emissionen eller erbjudandet kan komma att erläggas uppgår till minst 300 000 kronor. Med fondpapper avses detsamma i båda lagarna, nämligen bl.a. aktier och obligationer samt sådana andra delägarrätter eller fordringsrätter som är utgivna för allmän omsättning. Ett instrument är avsett för allmän omsättning om det är konstruerat på ett sådant sätt att det enkelt och smidigt kan överlåtas på värdepappersmarknaden. Även obligationer som endast registreras i ett ADB-baserat kontoregister, utan att innehavaren erhåller något värdepapper av utgivaren, betraktas som fondpapper.

Ett börsprospekt skall innehålla de upplysningar som behövs för att en investerare skall kunna göra en välgrundad bedömning av utgivarens verksamhet och ekonomiska ställning samt av de rättigheter som är förenade med fondpapperen. Beträffande prospekt utanför börs är det tillräckligt att prospektet innehåller de upplysningar som, med hänsyn till de finansiella instrument som avses, behövs för en välgrundad bedömning av emissionen eller erbjudandet.

Risken för att återbetalningspliktiga medel som medför prospektskyldighet skall förväxlas med garanterade medel torde endast uppstå i vissa fall. Förväxlingsrisken är liten t.ex. i de fall obligationer ges ut för allmän omsättning i form av papper. Om en obligation som är avsedd för allmän omsättning i stället registreras i ett ADB-baserat kontoregister finns dock förväxlingsrisk. I båda fallen skall prospekt upprättas. Någon skyldighet att informera om att obligationerna inte omfattas av insättningsgarantin finns inte. Frågan är om en sådan informationsplikt borde införas. Syftet med reglerna om prospektskyldighet är att kunderna skall bli medvetna om vilket risktagande olika erbjudanden innebär. Genom den information som kunderna får vid offentliggörandet av olika prospekt torde det framgå att erbjudandena är förenade med en viss form av risktagande. Med hänsyn till detta, och då förväxlingsrisk mellan garanterade medel och medel som föranleder prospektskyldighet torde uppstå endast i vissa fall, finns det inte behov av en bestämmelse som tydliggör att medel som föranleder prospektskyldighet inte omfattas av insättningsgarantin.

13 Frågor om startkapital och buffertkapital

13.1 Startkapital i banker och kreditmarknadsföretag

13.1.1 Bakgrund

Vid Sveriges tillträde till EES-avtalet anpassades den svenska lagstiftningen för banker och andra kreditinstitut bl.a. till det dåvarande andra banksamordningsdirektivets krav på att kreditinstitut skall ha ett visst minsta startkapital vid rörelsens inledande. I direktivet räknas upp vilka poster som får ingå i startkapitalet. Bestämmelserna om startkapital återfinns numera – oförändrade till sitt innehåll – i kreditinstitutsdirektivet.

De svenska bestämmelser som motsvarar dem om startkapital i kreditinstitutsdirektivet återfinns i 9 kap. 4 § BRL, 2 kap. 2 § sparbankslagen, 1 kap. 4 § lagen om medlemsbanker och 2 kap. 4 § LFV. I dessa bestämmelser används emellertid inte begreppet startkapital. I stället sägs att, när rörelsen eller verksamheten inleds, det bundna egna kapitalet, eller så vitt gäller sparbanksbankens fonder, skall motvara ett visst minsta belopp – fem miljoner eller en miljon euro – vid tidpunkten för beslut om oktroj eller tillstånd. Beträffande vad som avses med bundet eget kapital respektive fonder hänvisas till 5 kap. 4 § lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag. Bundet eget kapital, respektive fonder, ansågs när de aktuella bestämmelserna infördes motsvara det i direktivet använda begreppet startkapital (prop. 1992/93:89 s. 107 f).

I en år 1998 färdigställd promemoria om ny associationsrätt för bankaktiebolag och försäkringsbolag (Finansdepartementets dnr Fi1998/476) behandlades bl.a. den bestämmelse om startkapital för banker som i dag finns i 9 kap. 4 § BRL. I remissyttrande över promemorian anförde *Juridiska Fakultetsnämnden vid Stockholms Universitet* att det kunde ifrågasättas om inte paragrafens lydelse borde närmare ansluta till det andra banksamordningsdirektivets lydelse i detta avseende. Vad fakultetsnämnden anmärkte mot var dels att man i paragrafen inte använde begreppet startkapital, dels att den svenska definitionen av bundet eget kapital omfattar uppskrivningsfond, vilken fond inte får inräknas i startkapitalet enligt direktivet. Lagrådet instämde i den kritik som fakultetsnämnden fört fram. I den proposition som promemorian kom att leda fram till anförde regeringen att man hade för avsikt att se över frågan (prop. 1997/98:166 s. 59).

I propositionen Utgivning av elektroniska pengar föreslås en ny lag om utgivning av elektroniska pengar (prop. 2001/02:85). I denna lag uppställs krav på att ett institut för elektroniska pengar, när verksamheten inleds, skall ha ett visst minsta startkapital (2 kap. 5 §). Vad som får ingå i startkapitalet preciseras emellertid inte. Det har i stället genom bemyndigande överlämnats till regeringen eller, efter vidare delegation Finansinspektionen, att meddela föreskrifter om vilka poster som får räknas in i startkapitalet (8 kap. 1 § 1).

13.1.2 Ändrade regler om startkapital

Promemorians förslag: En bank eller ett kreditmarknadsföretag skall ha ett visst minsta startkapital vid tidpunkten för beslut om verksamhetstillstånd. Föreskrifter om vilka poster som får räknas in i startkapitalet skall meddelas av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Detsamma skall gälla i fråga om startkapital för värdepappersbolag.

Kommitténs förslag: Omfattar inte denna fråga.

Remissinstanserna: Tar inte upp denna fråga.

Skälen för promemorians förslag: Det lagförslag om utgivning av elektroniska pengar som omnämns ovan bygger på direktivet (2000/46/EG) om rätten att driva affärsverksamhet i institut för elektroniska pengar samt om tillsyn av sådan verksamhet. I artikel 4 i direktivet hänvisas, såvitt gäller definitionen av startkapital, till de artiklar som finns i kreditinstitutsdirektivet. Den svenska regleringen av vilka poster som får räknas in i startkapitalet bör vara enhetlig och begreppsmässigt vara i överensstämmelse med vad som anges i kreditinstitutsdirektivet. Bestämmelserna om kreditinstitutens startkapital bör därför ändras så att de överensstämmer med vad som kommer att gälla enligt den föreslagna lagen om utgivning av elektroniska pengar. Det bör således fortfarande i lag framgå vilket kapital – benämnt startkapital – som krävs för att en bank eller ett kreditmarknadsföretag skall få inleda rörelse. På samma sätt som i lagen om utgivning av elektroniska pengar bör det överlämnas till regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilka poster som får räknas in i startkapitalet.

Även för värdepappersbolag stadgas att bolaget vid rörelsens inledande skall ha ett visst bundet eget kapital (2 kap. 5 § lagen om värdepappersrörelse). För definitionen av bundet eget kapital hänvisas till bestämmelser i lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag. De direktivbestämmelser som reglerar vilka poster som får räknas in i startkapitalet för värdepappersbolag överensstämmer med de som gäller för kreditinstitut. Motsvarande ändring som ovan bör därför göras även för värdepappersbolagen.

13.2 Kapitalkrav i banker och kreditmarknadsföretag

13.2.1 Bakgrund

Enligt artikel 5 i kreditinstitutsdirektivet får medlemsstaterna inte bevilja auktorisation för kreditinstitut om institutet har ett startkapital som är mindre än fem miljoner euro. Medlemsstaterna har emellertid möjlighet att bevilja auktorisation för särskilda kategorier av kreditinstitut vars startkapital uppgår till ett mindre belopp, med den begränsningen att startkapitalet måste uppgå till minst en miljon euro. Artikel 5 stadgar vidare att ett kreditinstituts kapitalbas inte får understiga beloppet för det startkapital som krävdes vid tidpunkten för auktorisation av institutet.

I den svenska lagstiftningen uppställs olika krav på visst minsta kapital vid rörelsens inledande för olika former av institut. För bankaktiebolag krävs ett bundet eget kapital motsvarande minst fem miljoner euro

(9 kap. 4 § BRL). För sparbanker krävs i stället att bankens fonder vid rörelsens inledande uppgår till ett belopp motsvarande minst en miljon euro (2 kap. 2 § sparbankslagen). Som skäl för sparbankernas särbehandling anfördes i förarbetena att det efter sparbanksrörelsens omstrukturering, som innebar att de största sparbankerna sällat sig till bankaktiebolagskoncernen Sparbanken Sverige, inte fanns några tungt vägande skäl mot att hindra tillkomsten av nya regionala banker inom en väl fungerande sparbanksstruktur (prop. 1992/93:89 s. 107 f).

För kreditmarknadsföretag är huvudregeln att företaget när verksamheten påbörjas skall ha ett bundet eget kapital motsvarande minst fem miljoner euro (2 kap. 4 § LFV). Ett sådant företag får emellertid medges att ha ett bundet eget kapital motsvarande minst en miljon euro om nettovärdet av tillgångarna i den planerade verksamheten uppgår till högst 100 miljoner kronor eller, om företaget har sin redovisning i euro, 12 miljoner euro. Sådant medgivande lämnas av Finansinspektionen. För det fall nettovärdet av tillgångarna i företagets verksamhet under verksamhetens gång kommer att överstiga 100 miljoner kronor, alternativt 12 miljoner euro, måste företaget ha en kapitalbas som motsvarar fem miljoner euro (4 kap. 1 § LFV).

När bestämmelsen om startkapital för kreditmarknadsbolag infördes framhölls i motiven att om Sverige enbart skulle hålla sig till EG:s huvudregel om startkapitalets omfattning skulle detta medföra stora förändringar vad gäller möjligheten att driva finansieringsverksamhet i mindre skala. Möjligheten att inleda verksamheten med ett lägre startkapital borde därför tillåtas för bolag av viss begränsad storlek. En gräns för balansomslutningen på 100 miljoner kronor ansågs härvid lämplig (prop. 1992/93:89 s. 151).

En medlemsbank skall när bankens rörelse påbörjas ha ett bundet eget kapital som vid tidpunkten för oktroy motsvarar minst fem miljoner euro. I likhet med vad som gäller för kreditmarknadsföretag får emellertid en medlemsbank medges att ha ett bundet eget kapital som minst motsvarar en miljon euro om balansomslutningen i den planerade verksamheten kan beräknas uppgå till högst 100 miljoner kronor eller, om banken har sin redovisning i euro, 12 miljoner euro (1 kap. 4 § lagen om medlemsbanker). Bankens kapitalbas får under verksamhetens gång inte understiga det belopp som krävdes när rörelsen inleddes (2 kap. 9 § BRL).

I motiven till bestämmelsen om medlemsbankers startkapital anfördes att bankrörelse av större omfattning visserligen kunde förväntas komma att drivas i bankaktiebolag men att det inte kunde uteslutas att sådan rörelse i en del fall kunde komma att drivas även i en medlemsbank. Det största värdet av den nya lagen ansågs emellertid bestå i en ny möjlighet att driva bankrörelse inom ett visst område eller med ett visst syfte. Det ansågs därmed finnas goda skäl att i vissa fall tillåta bankrörelse i en medlemsbank med ett lägsta startkapital om en miljon euro. Det lägre startkapitalet ansågs kunna komma i fråga för medlemsbanker av viss begränsad storlek och den gräns som gäller för kreditmarknadsföretag i motsvarande situation, en balansomslutning om högst 100 miljoner kronor, ansågs väl avvägd (prop. 1995/96:74 s. 113 f).

13.2.2 Stegvis höjning av kapitalbasen i medlemsbanker och kreditmarknadsföretag

Promemorians förslag: En medlemsbank eller ett kreditmarknadsföretag som medgetts att ha ett startkapital motsvarande minst en miljon euro i stället för annars gällande fem miljoner euro, skall kunna medges att successivt öka sin kapitalbas allt eftersom balansomslutningen växer under verksamhetens gång.

Kommitténs förslag: Innebär att samtliga kreditmarknadsföretag skall ha ett startkapital om minst fem miljoner euro. Kommittén har inte behandlat frågan om medgivande av en successiv ökning av kapitalbasen.

Remissinstanserna: *Finansbolagens Förening* påpekar att kommitténs förslag innebär marginaleffekter för de företag vars tillgångar kommit att övergå 250 miljoner kronor och vars verksamhet därmed skulle kräva tillstånd enligt kommitténs förslag. Föreningen framhåller vidare att motsvarande effekter uppstår med den nuvarande regleringen för de företag som inlett rörelse med det lägre startkapitalet och vars balansomslutning därefter överstiger 100 miljoner kronor samt efterfrågat en reglering till undvikande av dessa effekter.

Skälen för promemorians förslag: Finansutskottet har i betänkande 1999/2000:FiU07 behandlat vissa motioner som avser medlemsbanker. I motionerna sägs att den nuvarande regleringen hindrar medlemsbanker som tillåtits att inleda rörelse med det lägre startkapitalet från att växa stadigt och successivt med såväl kapital som balansomslutning. Det pekas särskilt på förhållandena för Ekobanken som är en av Sveriges två medlemsbanker. Utskottet menar att nuvarande reglering skulle behöva kompletteras med en regel som möjliggör för medlemsbanker att successivt växa från en nivå med ett bundet eget kapital på en miljon euro till en nivå där detta kapital uppnår kravet på minst fem miljoner euro. I betänkandet sägs vidare att man förutser att frågan behandlas inom ramen för den översyn som skall äga rum i samband med beredningen av Banklagskommitténs huvudbetänkande.

Ett av syftena med de nuvarande bestämmelserna är, såsom sagts ovan, att möjliggöra för en medlemsbank att driva bankrörelse i mindre skala. Som reglerna är utformade ger de emellertid inte klart utrymme för en sådan bank att successivt utvidga sin verksamhet. Då det som regel inte är möjligt för en medlemsbank som har ett startkapital om en miljon euro att så snart balansomslutningen övergår 100 miljoner kronor uppfylla kravet på en kapitalbas om minst fem miljoner euro, kan nuvarande bestämmelser hindra banken från att driva sin verksamhet på ett ändamålsenligt sätt. En av effekterna som togs upp i de motioner som behandlades i finansutskottet var att reglerna kan komma i konflikt med en medlemsbanks skyldighet att i princip ta emot de insättningar som kunderna vill göra. Det kan även leda till att banken tvingas be sina medlemmar att ta ut pengar från sina konton för att förhindra att balansomslutningen blir för hög, dvs. överstiger 100 miljoner kronor. Det mest ändamålsenliga vore därför att dessa banker ges en möjlighet att utöka sin verksamhet på ett från kapital- och stabilitetssynpunkt tillfredställande sätt genom att kraven på viss kapitalbas successivt ökar i takt med balansomslutningen. Det bedöms lämpligt att kräva en ökning om en miljon euro i kapitalbas

per 100 miljoner kronor som balansomslutningen ökar, alternativt per 12 miljoner euro för det fall banken har sin redovisning i euro. Detta innebär att Finansinspektionen eller, om ärendet är av principiell betydelse eller av särskild vikt regeringen, får medge en medlemsbank att under verksamhetens gång ha en kapitalbas som motsvarar minst

– två miljoner euro om balansomslutningen överstiger etthundra men inte tvåhundra miljoner kronor, eller om banken har sin redovisning i euro, tolv men inte tjugofyra miljoner kronor,

– tre miljoner euro om balansomslutningen överstiger tvåhundra men inte trehundra miljoner kronor, eller om banken har sin redovisning i euro, tjugofyra men inte trettiosex miljoner euro,

– fyra miljoner euro om balansomslutningen överstiger trehundra men inte fyrahundra miljoner kronor eller, om banken har sin redovisning i euro, trettiosex men inte 48 miljoner euro.

För det fall balansomslutningen överstiger 400 miljoner kronor eller, om banken har sin redovisning i euro, 60 miljoner euro, skall banken ha en kapitalbas motsvarande minst fem miljoner euro.

Här görs vidare bedömningen att det inte finns skäl att ändra bestämmelserna om startkapitalets storlek för bankaktiebolag och sparbanker. För kreditmarknadsföretagen har kommittén föreslagit att det skall krävas ett startkapital om fem miljoner euro. Som skäl anförs att huvuddelen av de företag som omfattas av undantagsregeln inte kommer att vara tillståndspliktiga enligt kommitténs förslag och att det inte finns anledning att medge ett lägre startkapital än fem miljoner euro för de företag som finansierar sig från allmänheten. Kommitténs förslag innebär alltså ett krav på högre startkapital för en kreditmarknadsförening än för en medlemsbank.

Även mot bakgrund av att det här föreslås att enbart de institut som finansierar sig från allmänheten skall vara tillståndspliktiga skulle ett krav på att samtliga kreditmarknadsföretag skall ha ett startkapital om fem miljoner euro kunna inskränka möjligheterna att driva finansieringsrörelse i mindre skala och med ett visst syfte. Då det inte finns några särskilda skäl som motiverar en sådan inskränkning görs bedömningen att möjligheten för mindre kreditmarknadsföretag att inleda rörelse med ett lägre startkapital bör behållas. På motsvarande sätt som föreslagits för medlemsbanker bör det även finnas möjlighet för dessa företag att successivt öka sin kapitalbas i takt med att verksamheten – och därmed balansomslutningen – växer.

13.3 Associationsrättsliga regler om buffertkapital

13.3.1 Bakgrund

Grundtanken bakom principen om bankers och kreditmarknadsföretags buffertkapital är att detta kapital i alla lägen skall kunna bidra till motståndskraften vid förluster. Detta innebär t.ex. att det inte skall vara möjligt att återbetala buffertkapital till ägarna när institutets ekonomiska ställning är ansträngd. Gemensamt för samtliga de associationsformer i vilka bank- eller finansieringsrörelse kan drivas är att det ytterst är det bundna egna kapitalet som utgör buffert mot förluster. Även det fria egna

kapitalet ökar motståndskraften mot förluster men detta kapital är inte lika hårt knutet till institutet eftersom det enligt de associationsrättsliga reglerna normalt är tillgängligt för utdelning till ägarna.

De associationsrättsliga regler som bestämmer i vilken utsträckning en bank eller ett kreditmarknadsföretag får disponera det kapital som utgör dess buffertkapital varierar med vilken associationsform som valts. Nedan följer en kort redogörelse för de olika associationsformernas regler och hur de möter kravet på att institutets eget kapital i alla lägen skall tjäna som en buffert.

Bankaktiebolag

Bankaktiebolagslagen upphävdes år 1999. De grundläggande associationsrättsliga reglerna för bankaktiebolag återfinns numera i aktiebolagslagen. Vissa särregler för bankaktiebolagen har dock behållits. Dessa särregler har nästan uteslutande införts i bankrörelselagen.

Ett bankaktiebolags medel får betalas ut till ägarna endast enligt bestämmelserna om vinstutdelning i aktiebolagslagen, utbetalning vid nedläggning av aktiekapitalet, reservfonden eller överkursfonden och utskiftning vid bolagets likvidation. Återbetalning av aktiekapital samt utbetalning av medel i reservfonden och överkursfonden till ägarna är beroende av rättens godkännande. Rätten skall före beslut inhämta yttrande från Finansinspektionen. De andra fonderna som ingår i det bundna egna kapitalet får inte betalas ut. Vinstutdelning får något förenklat uttryckt inte överstiga det fria egna kapitalet och inte heller ske med så stort belopp att utdelningen med hänsyn till bankens (eller koncernens) konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid med god affärssed (se 12 kap. 2 § tredje stycket aktiebolagslagen, den s.k. försiktighetsregeln).

Det skall anmärkas att även det fria egna kapitalet i ett bankaktiebolag ingår i bankens kapitalbas enligt kapitaltäckningslagen. Delar av bankens kapitalbas är därmed tillgängligt för utdelning till aktieägarna. I den mån en sådan utdelning medför att bankens kapitaltäckning kommer att underskrida den lägsta tillåtna innebär utdelningen att banken bryter mot bestämmelserna i kapitaltäckningslagen. Finansinspektionen har möjlighet att förbjuda verkställighet av beslut som strider mot författningar som reglerar bankers verksamhet. Denna möjlighet kan alltså tillämpas på vinstutdelning som leder till att kapitalkraven enligt kapitaltäckningsreglerna underskrids. Vidare torde den kunna tillämpas om den föreslagna generella regeln om soliditet inte följs.

De lagliga möjligheterna att i bankaktiebolag dela ut eget kapital i sådan omfattning att det äventyrar kapitalbufferten måste bedömas som små. Detta gäller särskilt om den föreslagna generella soliditetsregeln införs. I den mån sådan utdelning ändå sker bedöms mottagarna kunna komma att bli återbäringsskyldiga enligt 12 kap. 5 § aktiebolagslagen, eftersom utdelningen i sådant fall måste anses stå i strid med den ovan angivna försiktighetsregeln.

Sparbanker

Om det är påkallat för att upprätthålla en sparbanks verksamhet får, enligt sparbankslagen, sparbanksstämman besluta att bilda en garantifond genom bidrag av huvudmän eller andra. Garantifonden får återbetalas endast om det kan ske med hänsyn till kapitaltäckningsreglerna.

En sparbanks vinst skall i första hand användas till att återställa den grundfond som sparbanker måste ha och eventuell garantifond till de belopp till vilka de skall uppgå. Den del av vinsten som inte går åt för detta skall avsättas till en reservfond. Utan hinder av de nämnda bestämmelserna får sparbanksstämman besluta om gåvor till allmännyttiga eller därmed jämförliga ändamål om det med hänsyn till ändamålet, sparbankens ställning och omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Styrelsen får för nämnda ändamål använda tillgångar som med hänsyn till sparbankens ställning är av ringa betydelse.

Det kan i en sparbanks reglemente finnas förbehåll om återbäring av grundfonden eller del därav. Återbäring får dock bara ske om reservfonden uppgår till ett belopp som motsvarar tio gånger grundfonden. Återbäring får inte ske om eventuell garantifond inte återbetalats eller om sparbanken till följd av återbäringen inte skulle kunna uppfylla kravet på kapitaltäckning.

Ränta på grundfonden eller garantifonden får inte betalas ut om vinsten i rörelsen därigenom inte räcker för att få upp fonderna i ursprunglig storlek. Ränta på garantifonden får inte betalas ut om det därigenom uppkommer en sådan förlust att kapitaltäckningen blir otillräcklig. Ränta på grundfonden får inte betalas ut om det därigenom uppkommer förlust.

Sammanfattningsvis kan sägas att möjligheterna att betala ut buffertkapital från en sparbank i sådan omfattning att det äventyrar kapitalbuffertens storlek är liten. Vissa justeringar av lagtexten bör dock göras. På vissa ställen sägs att utbetalningar inte får göras om det äventyrar kapitaltäckningen (se 5 kap. 1–4 §§). Hänvisning bör på dessa ställen i stället göras till den föreslagna generella soliditetsregeln. Dessa frågor kommer behandlas närmare i författningskommentaren.

Medlemsbanker

En medlemsbanks medel får enligt lagen om medlemsbanker betalas ut till medlemmarna endast i form av överskottsutdelning, återbetalning av medlemsinsatser när medlem avgår, återbetalning av frivillig medlemsinsats utöver den obligatoriska insatsen utan avgång, utbetalning vid nedläggning av medlemsinsatsernas belopp och utskiftning vid bankens likvidation. Med överskottsutdelning menas återbäringar och liknande som grundas på rörelsens resultat utan att ha räknats in i det redovisade resultatet (gottgörelse) samt utdelning grundad på redovisat årsresultat (vinstutdelning). Förutom vissa specialregler som styr storleken på gottgörelser och vinstutdelningar finns det en generell regel som säger att överskottsutdelning inte får ske med så stort belopp att utdelningen med hänsyn till bankens (eller koncernens) konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid med god affärssed.

En medlem som har utträtt ur en medlemsbank har – om inte annat är föreskrivet i stadgarna – rätt att inom sex månader efter avgången få ut

sina inbetalade medlemsinsatser. Beloppet får dock inte överstiga medlemmens andel av det egna kapitalet beräknat med bortseende från reservfonden, fonden för orealiserade vinster, uppskrivningsfonden och förlagsinsatser. Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 1998 får ett insatsbelopp betalas ut endast när det kan ske med hänsyn till bestämmelserna om kapitaltäckning i kapitaltäckningslagen. För det fall banken går i konkurs inom ett år från medlemmens utträde blir denne återbetalningsskyldig i den mån det behövs för att täcka bankens skulder.

En medlemsbank kan genom att ändra stadgarna sätta ned den insats som varje medlem skall delta i banken med, vilket kan få till följd att redan erlagda insatser skall betalas ut. En stadgeändring måste emellertid stadfästas av regeringen eller Finansinspektionen och ett beslut om utbetalning får inte verkställas förrän ett år efter det att beslutet registrerats hos Patent- och registreringsverket.

Reglerna om utbetalningar från medlemsbanker kan sammanfattningsvis sägas vara i stort tillfyllest med undantag för reglerna rörande avgående medlemmar. Såsom dessa är utformade kan buffertkapitalets storlek minska utan annan orsak än att medlemmar lämnar banken.

Kreditmarknadsbolag

I likhet med vad som gäller för bankaktiebolag återfinns de grundläggande associationsrättsliga reglerna för kreditmarknadsbolag i aktiebolagslagen. Vad som ovan sagts om bankaktiebolag gäller även för kreditmarknadsbolag.

Kreditmarknadsföreningar

Bestämmelser om möjligheten att betala ut medel till medlemmarna i en kreditmarknadsförening finns i lagen om ekonomiska föreningar. Den beskrivning som har lämnats för medlemsbanker är giltig även för kreditmarknadsföreningar.

13.3.2 Insatskapital i medlemsbanker och kreditmarknadsföreningar

Promemorians förslag: Avgående medlemmar och medlemmar som deltar i en medlemsbank eller i en kreditmarknadsförening med överinsatser skall kunna få ut sina insatser tidigast sex månader efter avgång respektive uppsägning. Utbetalning skall kunna ske endast en gång per kvartal och först efter Finansinspektionens tillstånd. Inspektionen skall ge tillstånd om inte bankens förmåga att fullgöra sina förpliktelser äventyras genom utbetalningen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med promemorians förslag såvitt gäller medlemsbanker. Kommitténs förslag omfattar inte kreditmarknadsföreningar.

Remissinstanserna: *Finansinspektionen* ställer sig positiv till att knyta medlemsinsatserna fastare till medlemsbanken men anser att så kan

ske även utan att inspektionen skall lämna tillstånd till att utbetalning får ske. De övriga remissinstanserna har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för promemorians förslag

Medlemsbanker

Som nämnts är huvudregeln i lagen om medlemsbanker att avgående medlemmar har rätt att få ut sina inbetalade medlemsinsatser inom sex månader från avgång. Även medlemmar som bidragit med insatser utöver kravet på medlemskap har rätt att inom samma tid få ut sin överinsats efter uppsägning. Inget hindrar en medlemsbank att reglera frågan annorlunda i stadgarna. En sådan reglering kan innebära allt från att avgående medlemmar har rätt att omedelbart få ut sina insatser till att de inte alls kan få ut dem.

Sedan år 1998 gäller dock den begränsningen att ett insatsbelopp i en medlemsbank får betalas ut endast om det kan ske med hänsyn till bestämmelserna om kapitaltäckning i kapitaltäckningslagen. Skälet till denna lagändring var att den förut gällande bestämmelsen i lagen om medlemsbanker om medlemmarnas rätt att återfå inbetalda insatser riskerade att komma i konflikt med kapitaltäckningslagen. I motiven betonas att lagändringen inte avser att binda upp Banklagskommittén i sina framtida överväganden om skyddet för det primära kapitalet samt reservfundsbestämmelserna (prop. 1996/97:163 s. 33 f).

Uppenbarligen är det inte tillfredsställande om en medlemsbank har sådana stadgar att insatskapitalet kan minska vid medlemsavgångar, låt vara att den nyss omtalade begränsningsregeln i viss mån hejdar de negativa effekterna härav. Särskilt tydligt är detta i de fall banken inte har arbetat upp någon reservfond. Det står klart att lagstiftningen bör lägga hinder i vägen för att en bank antar sådana stadgar. Den återstående frågan är vilken tvingande lagstiftning som bör införas.

Ett absolut hinder mot att avgående medlemmar får ut sina insatser medför att ett instrument för medlemmarna att påverka bankens ledning försvinner. För att uttrycka det populärt kan sägas att möjligheten att rösta med fötterna försvinner. En ordning som ger medlemmar rätt att omedelbart få ut sina insatser vid avgång ger dem en kraftig styrmöjlighet att påverka beslut som ligger hos bankens ledning. En sådan ordning kan sägas ge medlemmarna större möjlighet att påverka än vad som gäller för aktieägare.

En ordning som inte medger avgående medlemmar att få ut sina insatser och där det inte heller finns en fungerande andrahandsmarknad för insatserna ger inte upphov till något förändringstryck på ledningen. En sådan ordning torde också medföra att det är svårare för medlemsbanken att attrahera nya medlemmar. Rimligen finns det ett större motstånd att satsa pengar som man vet att man inte får tillbaka än att satsa pengar som man åtminstone under gynnsamma förhållanden får tillbaka. Detta kan ha betydelse från stabilitetssynpunkt, eftersom en bank med sådana regler har svårare att rekapitalisera sig.

Enligt nuvarande bestämmelser har en avgående medlem rätt att få ut endast insatser och andel i beslutad överskottsutdelning. Det ligger således i den enskilde medlemmens intresse att överskottet i verksamheten

inte står kvar i banken. Genom en ändring i lagen om medlemsbanker år 1998 infördes en rätt för medlemsbanker att besluta om insatsemission, varigenom fritt eget kapital förs över till insatskapitalet. Syftet med reglerna om insatsemission är att binda kapitalet i medlemsbanken till dess medlemmen avgår. Därigenom försvagas medlemmarnas intresse av att verka för att allt överskott omedelbart kommer dem tillgodo. Insatsemissionen kommer i stället att bidra till en uppbyggnad av det bundna egna kapitalet i banken.

De skäl som nämnts ovan, liksom syftet bakom reglerna om insatsemission, talar mot en tvingande regel som förhindrar avgående medlemmar att få tillbaka sina insatser. En sådan regel har visserligen den fördelen att den skänker stadga och förutsägbarhet åt buffertkapitalet. Den ger därmed upphov till en situation som i detta avseende liknar den i aktiebolag. Det kan dock ifrågasättas om det bör införas en tvingande regel som på bekostnad av den kooperativa särarten likställer medlemsbanker med bankaktiebolag på ett centralt område. Är detta nödvändigt kan det ifrågasättas om det över huvud taget finns något behov av denna associationsform vid sidan om bankaktiebolagen. Här föreslås i stället en mindre ingripande regel.

I normalfallet är det förmodligen så att medlemmar tillkommer och avgår i ungefär samma omfattning varför det inte blir aktuellt med några extraordinära åtgärder från bankens sida. Skulle det emellertid bli fråga om en anhopning av avgångar av sådan storlek att banken genom dem får alltför lite buffertkapital måste banken vidta åtgärder för att reda upp situationen innan insatserna skall betalas ut. Det föreslås därför en regel som anger att en viss tidsrymd måste förflyta innan en avgående medlems insats kan betalas ut. En sådan regel har den fördelen att banken under mellantiden får rådrum att söka ordna upp sina finanser i den mån det behövs. Det finns härvid olika möjligheter. Befinns banken livskraftig kommer det i första hand i fråga att söka uppbringa ytterligare buffertkapital. Detta kan ske genom nya medlemsinsatser eller genom att någon tillskjuter pengar till reservfonden. Går det inte att skaffa ytterligare buffertkapital måste antingen rörelsens omfattning inskränkas på ett sådant sätt att behovet av buffertkapital minskar eller så måste rörelsen avvecklas. Det kan invändas att en regel som anger en viss minsta tidsrymd mellan avgång och utbetalning inte garanterar att utbetalningar inte sker trots att det är olämpligt av soliditetsskäl. Detta är i och för sig riktigt men förutsättningarna för att banken skall ha vidtagit åtgärder som gör att utbetalningarna inte äventyrar soliditeten ökar betydligt med en ordentligt tilltagen tidsfrist. Skulle banken inte ha vidtagit tillräckliga åtgärder för att utbetalningarna skall kunna ske utan risk för soliditeten kan Finansinspektionen, med stöd av den föreslagna soliditetsregeln, förhindra verkställighet av besluten om utbetalningar.

För att förenkla Finansinspektionens tillsyn beträffande utbetalning av medlemsinsatser bör det övervägas om utbetalningar bör föregås av anmälan, tillstånd eller liknande ordning. Stora medlemsavgångar i en bank torde visserligen i normalfallet komma till inspektionens kännedom men det kan ändå anses motiverat med en ordning där banken får anmäla till inspektionen vilka avgångar som skett och vilka utbetalningar som planeras med anledning därav. Från administrativ synpunkt riskerar det att bli betungande både för banken och inspektionen med kontinuerliga anmäl-

ningar. Det synes bättre att utbetalningarna kan ske endast en gång per kvartal och att inspektionen då gör en prövning av om dessa utbetalningar riskerar bankens soliditet. Någon koppling till kapitaltäckningslagens krav torde inte längre behövas eftersom dessa krav inryms i soliditetsregeln.

När det gäller tidsfristens längd görs den bedömningen att det är lämpligt att förtydliga den nuvarande bestämmelsen om att medlem har rätt att få ut sin insats sex månader efter avgången så att det klart framgår att banken inte får föreskriva en kortare frist i sina stadgar. Det innebär att en medlem kan få tillbaka sin inbetalade medlemsinsats tidigast sex månader efter avgång. Samma tidsfrist bör gälla för medlemmar som bidragit med insatser utöver kravet på medlemskap. Dessa skall således ha rätt att få ut sin överinsats tidigast sex månader efter uppsägning. Det kommer fortfarande att stå en medlemsbank fritt att i stadgarna införa längre frister eller regler som medför att återbetalning inte alls kan ske.

Finansinspektionen har i sitt remissvar anfört att medlemsinsatserna redan genom den föreslagna sexmånadersfristen och kopplingen till den generella soliditetsregeln skulle knytas så pass fast till banken att det inte skulle vara nödvändigt att därutöver kräva inspektionens tillstånd för att utbetalningar skall få ske. Inspektionen hänvisar härvid bl.a. till att man – när det gäller kopplingen till den generella soliditetsregeln – genom att ta bort kravet på tillstånd skulle uppnå likformighet med vad som gäller för sparbanker.

Möjligheten att betala ut buffertkapital från en sparbank i sådan omfattning att det äventyrar kapitalbuffertens storlek är emellertid, såsom redogjorts för ovan, så pass liten att det inte går att likställa sparbanker och medlemsbanker i detta hänseende. Vad inspektionen anfört om att kontroll av vilka utbetalningar som skett kan ske i efterhand, genom att bankerna i kapitaltäckningsrapporterna lämnar uppgifter om under det senaste kvartalet utbetalade medlemsinsatser och överinsatser, kan vidare inte anses innebära tillräcklig kontroll över att bankens buffertkapital håller en tillfredställande nivå. Bestämmelserna bör därför ändras i enlighet med kommitténs förslag.

Kreditmarknadsföreningar

Såsom anmärkts tidigare är reglerna om återbetalning av medlemsinsatser och överinsatser desamma för kreditmarknadsföreningar som för medlemsbanker. För kreditmarknadsföreningar liksom för medlemsbanker ställs soliditeten i förgrunden. Med hänsyn till detta, men även med beaktande av att kreditmarknadsföreningar kan förväntas driva verksamhet som är snarlik medlemsbankernas, gör sig de ovan anförda övervägandena för en skärpning av reglerna gällande även för dem. Det framstår även som rimligt att sträva efter en jämförbar uppbyggnad av de associationsrättsliga reglerna. Bestämmelser motsvarande de som ovan föreslås för medlemsbanker föreslås därför också för kreditmarknadsföreningar.

13.3.3 Reservfond i medlemsbanker och kreditmarknadsföreningar

Promemorians förslag: Till reservfond i en medlemsbank skall avsättas minst tio procent av den del av bankens nettovinst för året som inte går åt för att täcka balanserad förlust. Reservfondsavsättningar skall göras tills reservfonden motsvarar minst 30 procent av bankens insatskapital. Även i kreditmarknadsföreningar skall reservfondsavsättningar göras tills reservfonden motsvarar minst 30 procent av föreningens insatskapital.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med promemorians förslag såvitt gäller medlemsbanker. Kommitténs förslag omfattar inte kreditmarknadsföreningar.

Remissinstanserna: Har inte några invändningar mot förslaget.

Skälen för promemorians förslag

Medlemsbanker

Enligt 8 kap. 6 § lagen om medlemsbanker skall till reservfonden avsättas minst tjugofem procent av nettovinsten för året i den utsträckning vinsten inte går till att täcka balanserad förlust. I vinsten inräknas även gottgörelser. Om reservfonden uppgår till minst tio procent av bankens utlåning vid utgången av det föregående räkenskapsåret behöver någon avsättning inte ske. Som jämförelse kan nämnas att bankaktiebolag skall avsätta tio procent av nettovinsten i den utsträckning vinsten inte går åt till att täcka balanserad förlust. Avsättningarna skall fortsätta tills reservfonden motsvarar tjugoprocent av aktiekapitalet.

Gällande rätt föreskriver således en i jämförelse med bankaktiebolag snabbare reservfondsuppbyggnad i medlemsbanker. Den koppling till viss andel av utlåningen som görs torde också oftast (med en bank av normalt utseende) kräva större reservfonder i medlemsbanker. Skälet till dessa skillnader är att insatskapitalet inte är så hårt bundet i medlemsbanker som det är i bankaktiebolag. Med de förslag som läggs fram här rörande möjligheterna för medlemmarna att återfå insatskapitalet minskar emellertid behovet av en snabb uppbyggnad av en stor reservfond.

En utgångspunkt bör vara att reservfondsavsättningarna bör vara lika stora i bankaktiebolag och medlemsbanker, om det inte finns någon faktisk skillnad som motiverar en särreglering. När det gäller erforderlig storlek på reservfonden kan vidare konstateras att det är mindre lämpligt att koppla reservfondens storlek till omfattningen på utlåningen. I första hand beror det på att en banks behov av buffertkapital inte enbart styrs av kreditgivningens omfattning, men också för att det kan medföra praktiska problem om utlåningen varierar kraftigt över tiden.

Om utgångspunkten är att så långt som möjligt söka likställa medlemsbanker och bankaktiebolag är det mest naturligt att koppla måttet på erforderlig reservfond i medlemsbanker till storleken på insatskapitalet. Detta är emellertid knappast möjligt utan att förslaget rörande återbetalning av medlemsinsatser genomförs. Skulle, under sådana förhållanden, reservfondens storlek vara knuten till insatskapitalet minskar i ett läge

med stora medlemsavgångar också kravet på erforderliga avsättningar till reservfonden. En sådan koppling medför därmed risker för kumulativa effekter. Även om avgående medlemmar, i enlighet med förslaget, får ut sina insatser först efter sex månader kan en anhopning av avgångar leda till att insatskapitalet under relativt kort tid minskar kraftigt. Den koppling av utbetalningsmöjligheterna till den allmänna soliditetsregeln som föreslås medför dock att risken för att buffertkapitalet, i form av insatskapital och reservfond, blir otillräckligt minskar betydligt. I enlighet med det anförda görs bedömningen att det är möjligt att koppla kravet på erforderlig reservfond till storleken på insatskapitalet.

Frågan blir därmed vilken andel av insatskapitalet som reservfonden minst skall uppgå till. Även vid denna bedömning måste beaktas att medlemsinsatserna genom de ovan föreslagna ändringarna blir fastare knutna till banken än vad som för närvarande är fallet. Det måste emellertid också beaktas att insatserna trots förslaget inte har samma stabilitet som aktiekapitalet i ett bankaktiebolag varför behovet av en kompletterande reservfond är större än i bankaktiebolag. Vid en samlad bedömning föreligger skäl för att reservfondsavsättningarna bör fortgå åtminstone tills reservfonden motsvarar trettio procent av insatskapitalet inklusive förlagsinsatser.

När det gäller frågan med vilken hastighet reservfonden skall byggas upp kan sägas att behovet av en mycket snabb uppbyggnad har minskat i och med förslaget rörande insatskapitalet. Det föreligger inga sakliga skäl att, vid en jämförelse med bankaktiebolag, i detta avseende särbehandla medlemsbankerna. Det föreslås därför att till reservfonden årligen skall avsättas minst tio procent av bankens nettovinst som inte går åt till att täcka balanserad förlust.

Kreditmarknadsföreningar

För kreditmarknadsföreningar anger lagen om ekonomiska föreningar att avsättning till reservfonden skall ske med minst tio procent av årets nettovinst, inklusive gottgörelser, till den del som vinsten inte går åt till att täcka balanserad förlust. Som skäl för att i detta avseende inte likställa medlemsbanker och kreditmarknadsföreningar anförde regeringen att medlemsbanker skiljer sig från kreditmarknadsföreningar i det att bankerna kan förväntas refinansiera sig från konsumenter i högre utsträckning än kreditmarknadsföreningarna (prop. 1996/97:114 s. 54 f). Vid en samlad avvägning stannade därför regeringen vid den nu gällande regleringen. När det gäller frågan om hur stor reservfonden skall vara för att föreningens avsättningsskyldighet skall upphöra gäller enligt huvudregeln för ekonomiska föreningar att avsättningar inte längre behöver ske om reservfonden uppgår till minst tjugo procent av insatskapitalet och summan av reservfonden och det inbetalda insatskapitalet uppgår antingen till minst fyrtio procent av nettovärdet på föreningens tillgångar eller till minst samma belopp som föreningens skulder och avsättningar enligt balansräkningen. För kreditmarknadsföreningar gäller därutöver att avsättning inte behöver ske om reservfonden uppgår till minst tio procent av föreningens utlåning, dvs. samma regel som i dag gäller för medlemsbanker.

I linje med vad som anförts i anslutning till ändringen såvitt gäller möjligheterna att utbetala insatskapital bör medlemsbanker och kreditmarknadsföreningar likställas i frågor om institutens buffertkapital. Även för kreditmarknadsföreningar bör därför gälla att avsättningar till reservfonden inte längre behöver ske när reservfonden motsvarar trettio procent av insatskapitalet.

14 Ekonomiska konsekvenser

Ett antal av förslagen till nya rörelseregler och verksamhetsdefinitioner kan förutses få konsekvenser för främst Finansinspektionens resursbehov. Det gäller t.ex. förslaget om ny bankdefinition, borttagandet av inlåningsmonopolet, vissa nya rörelseregler för banker och kreditmarknadsföretag samt en snävare avgränsning av tillståndspliktig finansieringsverksamhet. Den utökade omfattningen av penningtvättslagen till att gälla även företag med inlåning vid sidan av kreditinstituten innebär också ökade uppgifter för inspektionen samt torde kunna innebära viss ökad arbetsbelastning för ”finanspolisen” som utgör en del av Rikspolisstyrelsen. Insättningsgarantinämnden berörs av förslaget att tillåta garanterad inlåning även i kreditmarknadsföretag under tillsyn. Konsumentverket berörs av de föreslagna ändringarna i konsumentkreditlagen som bl.a. innebär utökade befogenheter för verket att ingripa mot näringsidkare som står under verkets tillsyn. Myndigheterna kommer att bistå regeringen med underlag om förslagens effekter på myndigheternas arbete. Behov av resursförstärkningar finansieras på sedvanligt sätt.

15 Författningskommentar

15.1 Förslaget till lag om bank- och finansieringsrörelse

1 kap. Inledande bestämmelser

1 §

Paragrafen motsvarar närmast 1 kap. 1 § första och sista styckena BRL. Lagen om finansieringsverksamhet innehåller inte någon motsvarande paragraf.

2 §

Paragrafen motsvarar närmast 1 kap. 1 § sjunde stycket BRL och 1 kap. 2 § tredje stycket LFV.

Jämfört med gällande bestämmelser har orden ”utländska bankföretag” och ”utländska kreditinstitut” ersatts med den gemensamma benämningen ”utländska företag”. Vidare framgår av paragrafen att bestämmelser i den nya lagen kan bli aktuella att tillämpa inte bara för verksamhet som drivs här via filial utan även för sådana företags gränsöverskridande verksamhet i Sverige (jfr 1 kap. 1 § andra stycket lagen [1991:981] om värdepappersrörelse).

3 §

Paragrafen innehåller en definition av begreppet bankrörelse, som skiljer sig från den som i gällande rätt finns i 1 kap. 2 § BRL. Den behandlas utförligt i avsnitt 5.2.2.

Första stycket innehåller den nya bankrörelsedefinitionen som består av rekvisiten betalningsförmedling och mottagande av medel. Företag som kombinerar dessa verksamheter skall anses bedriva bankrörelse oavsett om rörelsen begränsas till dessa verksamheter eller om de ingår i en rörelse som även omfattar annan verksamhet. Detta kommer till uttryck i lagtexten genom orden ”rörelse i vilken ingår”.

Genom paragrafen introduceras skillnaden mellan rörelse och verksamhet. Ordet rörelse avser en banks totala aktiviteter medan verksamhet avser en viss avgränsad del av rörelsen. Som exempel kan nämnas att kreditgivning är en av de verksamheter som kan ingå i en banks rörelse. Betalningsförmedling och mottagande av medel är verksamheter som måste ingå i en banks rörelse.

Betalningsförmedling innebär att någon annan (eller flera andra) än betalaren och betalningsmottagaren – en betalningsförmedlare – överför köpkraft från betalaren till betalningsmottagaren. All betalningsförmedling är emellertid inte skyddsvärd ur systemsynpunkt utan endast sådan som sker i vad som kallas generella betalsystem. I ett generellt betalsystem kan betalningsmottagarna sägas vara fristående från varandra. I lagtexten används ”betalsystem avsett att nå flera från varandra fristående slutliga betalningsmottagare”. Detta uttryck är avsett att från det reglerade området skilja ut selektiva betalsystem där t.ex. flera butiker i en kedja kan vara betalningsmottagare. Som exempel på i hög grad generella betalsystem kan nämnas postgirot, bankgirot och bankernas kontokortssystem. Utmärkande för ett selektivt betalsystem är att det är avsett för betalningstransaktioner till som mest ett begränsat antal fristående betal-

ningsmottagare. Kretsen av möjliga betalningsmottagare begränsas i ett selektivt betalsystem ofta genom att betalningsmottagarna tillhör samma koncern eller liknande företagsgrupp med ekonomisk samhörighet. Som exempel på sådana företagsgrupper kan nämnas ICA-gruppen och konsumentkooperationen. Betalningsmottagarna i ett selektivt system är, till skillnad från betalningsmottagarna i ett generellt betalsystem, inte fristående från varandra. Som ytterligare exempel på selektiva betalsystem kan nämnas dagligvaruhandelns och bensinbranschens kontokortssystem.

Gränsen mellan ett generellt och ett selektivt betalsystem kan vara svår att dra. Antalet slutliga betalningsmottagare kan nämligen vara stort såväl i ett generellt som i ett selektivt betalsystem. Kännetecknande för betalsystem som är skyddsvärda ur systemsynpunkt är dock att de är uppbyggda på ett sådant sätt att ett stort antal fristående betalare kan nå ett stort antal fristående betalningsmottagare. Detta kommer till uttryck i lagtexten genom att det skall vara fråga om ”flera” från varandra fristående betalare och betalningsmottagare. Något exakt antal anges inte i lagtexten. Som närmare utvecklats i allmänmotiveringen är det svårt att ange en exakt gräns för det skyddsvärda området. Såväl antalet betalningsmottagare som den organisatoriska struktur som betalningsmottagarna ingår i har betydelse för gränsdragningen av vilka betalsystem som kommer att träffas av bankrörelsedefinitionen.

Vid betalningsförmedling är det vanligt förekommande att den som kunden lämnar betalningsuppdraget till inte utför hela uppdraget själv. Tekniskt och administrativt arbete, såsom bearbetning av betalningstransaktioner samt insamling och sortering av köpnotor från kontokorts-transaktioner utförs ofta av andra företag än det som kunden har en avtalsrelation med. Genom att använda uttrycket ”betalningsförmedling via betalsystem” tydliggörs att det inte är nödvändigt att alla funktioner som ingår i betalningsförmedlingen fullgörs av det företag som kunden lämnar betalningsuppdraget till.

Som utvecklats vidare i allmänmotiveringen är det antalet ”slutliga betalningsmottagare” som är avgörande. Det är alltså inte möjligt att hävda att verksamheten inte faller under tillämpningsområdet på grund av att verksamheten endast består i att förmedla betalningar till en annan betalningsförmedlare och att det är denna som sedan förmedlar betalningarna vidare till betalningsmottagarna. Ytterligare ett uttryck som styr tillämpningsområdet är att betalsystemet skall vara ”avsett” att nå flera slutliga betalningsmottagare. Att ett betalsystem får en begränsad räckvidd i praktiken, t.ex. på grund av att endast ett fåtal betalningsmottagare ansluter sig till systemet, gör inte att betalningsförmedling i ett sådant system faller utanför bankrörelsedefinitionen om systemet är avsett att ha ett vidare tillämpningsområde. Inte alla system genom vilka det är möjligt att genomföra betalningar till en stor mängd fristående betalningsmottagare är att anse som generella betalsystem. Som exempel kan nämnas att vissa fondkommissionärer tar emot medel på konto och att det kan gå att genom en anvisning till fondkommissionären få överföringar utförda till t.ex. alla som har konto i en viss bank eller t.o.m. till alla som har bankkonto. Ett sådant system är ändå inte att anse som generellt eftersom det inte är ”avsett” för betalningsförmedling.

Det andra rekvisitet i bankrörelsedefinitionen slår fast att det skall vara fråga om mottagande av medel av visst slag. I praktiken är det nödvän-

dig att förena betalningsförmedling med mottagande av medel som skall användas för transaktionerna, såvida inte det förmedlande företaget använder sig av tekniken att fakturera betalaren i efterhand (t.ex. kreditkortsföretag). Som framgår av allmänmotiveringen spelar det ingen roll i vilken form som medlen ställs till betalningsförmedlarens förfogande. Det kan vara fråga om inlåning på konto, emission av olika typer av obligationer eller medel som ställs till förfogande enligt andra typer av avtal.

Det saknar alltså betydelse i vilken form eller under vilket namn som medlen har ställts till betalningsförmedlarens förfogande. Den viktiga egenskapen är att medlen skall kunna återkallas med kort varsel, varför uppsägningstiden har bestämts till 30 dagar.

4 §

Av paragrafen framgår vad som avses med finansieringsrörelse. Motsvarande bestämmelse i gällande rätt finns i 1 kap. 1 § första stycket 1 LFV. Bestämmelsen behandlas utförligt i avsnitt 5.4.

Av rekvisitetet ”*näringsverksamhet*” följer att rörelsen skall drivas i vinstsyfte.

Att verksamheten skall ha till *ändamål* innebär att ett företag som enligt sin bolagsordning eller sina stadgar har till föremål för sin verksamhet att driva finansieringsrörelse bör anses kunna göra det, och detta oavsett om verksamheten faktiskt får sådan omfattning m.m. som sägs i det följande. Naturligtvis kan det omvända förekomma, dvs. att ett företag kan anses ha till ändamål att driva finansieringsrörelse trots att det inte uttryckligen sägs i bolagsordningen eller stadgarna.

Att verksamheten skall ha de i punkterna 1 och 2 angivna aktiviteterna som ändamål utesluter vidare verksamhet som inte har något självständigt syfte vid sidan av den övriga verksamheten. Som exempel kan nämnas att inte varje betalningsansånd anses vara näringsverksamhet med ändamål att lämna kredit. Utanför begreppet faller att en säljare tillhandahåller varor eller tjänster mot betalning inom en viss kortare tid mot faktura. Det är inte finansieringsmomentet som är det avgörande i denna konstruktion utan överväganden rörande den praktiska hanteringen. Ett annat exempel är betalkortsföretag som förmedlar betalningar mot betalning i efterskott mot faktura. Det utmärkande för detta är att kortinnehavaren genom avtal åtar sig att betala hela sin skuld en viss tid efter skuldsättningen, t.ex. vid nästföljande månadsskifte. Det centrala i denna verksamhet är betalningsförmedlingen och inte kreditmomentet. Så snart tiden för betalning utsträcks utöver vad som är hanteringsmässigt motiverat blir det emellertid aktuellt att bedöma om kreditmomentet har sådan betydelse att ändamålet med verksamheten är kreditgivning. Det betalningsansånd som bör kunna ges bör vara detsamma som normalt ges vid betalning mot faktura, dvs. 30 dagar.

Ett annat exempel på verksamhet som inte har ett självständigt syfte är då ett företag enligt villkoren för sitt kortsystem medger endast transaktioner där likviden dras från medel som är inestående hos företaget. Det kan då förekomma att kunder köper för mer än vad de har inestående på sitt konto. Företaget får därigenom en fordran på kunden och en form av kreditgivning kan sägas förekomma. Ändamålet med verksamheten är

dock inte att ge krediter och den skall därför inte falla inom det tillståndspliktiga området.

Även om kreditgivningen och medelsmottagandet har ett självständigt syfte är inte heller detta tillräckligt för att detta skall anses utgöra finansieringsrörelse. Av betydelse är också att definitionens båda led kombineras med tillräcklig varaktighet, omfattning och regelbundenhet.

Med ”*återbetalningspliktiga medel från allmänheten*” avses detsamma som i 2 § den föreslagna lagen om inlåningsverksamhet. Alla företag utom finansiella räknas alltså till allmänheten. Till finansiella företag räknas svenska banker, försäkringsbolag, kreditmarknadsföretag, värdepappersbolag och finansiella institut. Även dessa företagstypers utländska motsvarigheter räknas som finansiella företag.

Till allmänheten skall inte heller räknas stat och kommun.

Det förekommer att företag inom samma koncern – eller liknande företagsgrupp – samordnar sin likviditetsförvaltning. Det bedöms inte rimligt att, som blir följden av kommitténs förslag (se avsnitt 5.4.3), anse att sådan likviditetsförvaltning faller utanför definitionen endast i de fall då koncernen består av högst 1 000 företag. Medel som mottas från andra koncernbolag bör därför, oavsett koncernens storlek, inte anses mottagna från allmänheten (jfr prop. 1978/79:179 s. 44 och prop. 1995/96:74 s. 106). Detta är samma bedömning som görs av *Finansbolagens Förening*. Bedömningen bör emellertid vara densamma om medlen mottas från ett annat företag som ingår i samma koncernliknande företagsgrupp som det mottagande företaget. För att det skall föreligga en sådan företagsgrupp måste det dock finnas en tillräckligt stark gemenskap mellan företagen. En sådan gemenskap kan t.ex. komma till uttryck genom att näringsidkarna är medlemmar i en ekonomisk förening eller på annat sätt slutit sig samman för att tillgodose gemensamma ekonomiska intressen i näringsverksamhet. Det bör dock dessutom krävas att företagen i sammanslutningen har något inbördes samband, t.ex. en affärskedja. Ett annat exempel på en koncernliknande företagsgrupp är enskilda bostadsrättsföreningars anslutning till en huvudorganisation.

I fråga om fysiska personer är det inte möjligt att tala om koncern eller koncernliknande företagsgrupp. Medel som mottas från sådana personer anses alltså mottagna från allmänheten. I 2 kap. 3 § görs det emellertid undantag för vissa ekonomiska föreningar som endast vänder sig till en avgränsad krets fysiska personer.

Vid bedömningen av om ett företag driver finansieringsrörelse skall beaktas upplåning som sker direkt i företaget, men även sådan upplåning som kan sägas ske *indirekt via ett annat företag* med vilket det finns ett nära samband. Ett företag som lämnar kredit och finansierar denna verksamhet med medel som lånats upp centralt i företagsgruppen kan därigenom komma att omfattas av tillståndsplikt. Bestämmelsen träffar enbart de fall då medlen slussas från ett företag till ett annat. Den är dock inte tillämplig enbart för att det inom en koncern förekommer upplåning från allmänheten. Den är alltså inte avsedd att träffa ett koncernföretag som finansierar sin kreditgivning bl.a. med medel som erhållits från andra koncernföretag även om det i koncernen förekommer upplåning från allmänheten.

För att *förvärv av fordringar* skall anses utgöra finansieringsrörelse krävs att syftet är just finansiering. Utanför begreppet faller t.ex. sådana

förvärv för indrivning som utgör tillståndspliktig inkassoverksamhet. Förvärv av fordringar som kan bedömas ha endast ett visst restvärde, dvs. som är i stort sett värdelösa för andra än företag specialiserade på att hantera problematiska fordringar omfattas alltså inte av lagen. Det låga bidraget till finansiering försvarar att denna verksamhet inte betraktas som finansieringsverksamhet. Som på många områden uppstår emellertid ett gränsdragningsproblem som får lämnas till rättstillämpningen. Motsvarande bestämmelse i gällande rätt har dock enligt praxis getts den innebörden att även förvärv av avskrivna fordringar betraktats som tillståndspliktig. Så kommer dock inte längre att vara fallet med den nya lagen.

Beträffande *övriga finansieringsformer* hänvisas till allmänmotiveringen avsnitt 5.4.2.

5 §

Paragrafen motsvarar närmast 1 kap. 1 § andra stycket, tredje stycket första meningen och fjärde stycket samt 3 § första stycket BRL. I lagen om finansieringsverksamhet finns motsvarande bestämmelser i 1 kap. 1 § första stycket 2–7. Förutom vissa redaktionella justeringar har följande ändringar gjorts.

Definitionen av *finansiellt institut* har anpassats till den nya verksamhetslistan. Lydelsen som föreslås här är densamma som föreslås i lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

Definitionen av finansiellt institut överensstämmer i sak med gällande rätt. *Finansinspektionen* menar dock att det föreligger ett motsatsförhållande genom att ett sådant institut anges vara ett företag som inte är ett institut eller värdepappersbolag och vars huvudsakliga verksamhet är bl.a. att driva värdepappersrörelse utan att vara tillståndspliktig. Just denna invändning har dock bedömts i ett tidigare lagstiftningsärende (prop. 1994/95:50 s. 245) som ledde fram till en motsvarande definition. Det finns inte anledning att nu göra någon annan bedömning.

Definitionen av *kapitalbas* är ny. Av definitionen framgår att begreppet har samma innebörd som i kapitaltäckningslagen.

Kreditinstitut definieras i den nu gällande lagen om finansieringsverksamhet som ett institut i vars verksamhet ingår att från allmänheten låna medel och att bevilja krediter för egen räkning. Här föreslås i stället att uttrycket används som samlingsbeteckning för banker och kreditmarknadsföretag.

I dag definieras ett *kreditmarknadsbolag* som ett kreditmarknadsföretag som är aktiebolag. I överensstämmelse med vad som föreslås för bankaktiebolag definieras kreditmarknadsbolag i stället som ett aktiebolag som har fått tillstånd att driva finansieringsrörelse.

I dag definieras en *kreditmarknadsförening* som ett kreditmarknadsföretag som är ekonomisk förening. I överensstämmelse med vad som gäller för kreditmarknadsbolag definieras kreditmarknadsförening i stället som en ekonomisk förening som har fått tillstånd att driva finansieringsrörelse.

I gällande rätt definieras *kreditmarknadsföretag* som ett svenskt aktiebolag eller en svensk ekonomisk förening som har fått tillstånd att driva finansieringsrörelse. Efter förebild av definitionen av bank sägs nu att ett

kreditmarknadsföretag är ett kreditmarknadsbolag eller en kreditmarknadsförening.

Definitionerna av *sparbank* respektive *medlemsbank* är nya. Dessa banker definieras med hänvisning till de särskilda associationsrättsliga regler som gäller för dem.

Definitionerna av *utländskt bankföretag*, *utländskt kreditföretag* och *utländskt kreditinstitut* är nya.

6 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 3 § andra stycket BRL och 1 kap. 1 § andra stycket LFV. Bestämmelsen innehåller en definition av uttrycket ”nära förbindelser”.

7 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 1 kap. 11 § BRL. Den innehåller den s.k. banksmittobestämmelsen.

Syftet med paragrafen är detsamma som beträffande motsvarande paragraf i gällande rätt, nämligen att det inte skall vara möjligt att kringgå bankrörelsereglerna genom att organisera rörelsen i olika företag.

Skillnaden i jämförelse med gällande rätt är att den krets som träffas av banksmittobestämmelsen är en annan. Bestämmelserna träffar således endast sådana företag som ingår i samma företagsgrupp som banken enligt 6 kap. 1 § lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar. Dit hör andra koncernföretag och t.ex. vissa samriskföretag.

Bestämmelsen behandlas utförligt i avsnitt 8.10.

8 §

Paragrafen motsvarar närmast 1 kap. 9 § BRL. Bestämmelsen innehåller begränsningar av möjligheten att använda ordet bank i firman.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär inte någon ändring i sak för banker, Sveriges riksbank, Sveriges allmänna hypoteksbank eller de utländska bankföretagen.

För de utländska kreditföretagen innebär dock bestämmelsen en förändring. Enligt gällande rätt är det enbart *utländska bankföretag* som har rätt att använda ordet bank i sin firma. I artikel 15 i kreditinstitutsdirektivet anges emellertid att – oavsett vilka regler som gäller beträffande orden bank, sparbank och andra banknamn som kan förekomma i värdlandet – får ett kreditinstitut inom hela gemenskapens område använda samma firma som institutet brukar i den medlemsstat i vilken huvudkontoret finns. Om det finns risk för förväxling får värdlandet i förtydligande syfte ange att firman skall förses med förklarande tillägg. De nu beskrivna direktivbestämmelsen har kommit till uttryck i andra meningen.

Andra och tredje styckena är oförändrade i sak.

9 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 10 § BRL och 1 kap. 5 § LFV. Den innehåller en bestämmelse om tystnadsplikt för uppgifter om enskildas förhållande till ett kreditinstitut.

I bankrörelselagen finns i dag en bestämmelse om att ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken inte skall följa för en revisor som bryter mot ett närmare angivet förbud att lämna upplysningar om en banks angelägen-

heter. (1 kap. 10 § andra stycket andra meningen BRL). Den bestämmelsen har flyttats till 5 a kap. 14 § sparbankslagen 7 a kap. 14 § lagen om medlemsbanker.

2 kap. Tillståndspliktig bank- och finansieringsrörelse

1 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 2 § andra stycket första meningen BRL och 1 kap. 2 § första stycket LFV.

Av bestämmelsen framgår att bankrörelse och finansieringsrörelse fordrar tillstånd om inte annat framgår av lagen. I 2 och 3 §§ finns vissa generella undantag från tillståndsplikten. Att tillstånd i vissa fall inte behövs för verksamhet som drivs av företag hemmahörande inom EES följer av 4 kap. 4–6 §§.

2 §

Bestämmelsen är ny. Den anger att utgivning av elektroniska pengar enligt lagen (2002:000) om utgivning av elektroniska pengar inte fordrar tillstånd.

3 §

Paragrafen motsvarar närmast 1 kap. 3 § första stycket 2, 3, 6, 7 och 11 LFV. I paragrafen anges när finansieringsrörelse är undantagen från tillståndsplikt.

De verksamheter som undantas i *första* stycket är verksamhet som står under tillsyn enligt annan lag, finansiering i samband med avsättning av varor och tjänster, värdepapperisering, viss koncernfinansiering samt verksamhet som drivs av s.k. spar- och låneföreningar. De två sistnämnda undantagen finns inte i gällande rätt. De olika situationerna behandlas utförligt i avsnitt 5.4.4.

Bestämmelsen i *andra stycket* är ny. Av den framgår att de undantag som görs för verksamhet som drivs av aktiebolag och ekonomiska föreningar inte är begränsade till verksamhet som drivs av svenska företag. I den mån ett utländskt företag är jämförbart med ett svenskt aktiebolag eller en svensk ekonomisk förening bör även det utländska företaget kunna driva verksamheten i fråga utan särskilt krav på tillstånd. Vid bedömningen av om företagen är jämförbara är det den associationsform som verksamheten drivs i som avses.

3 kap. Förutsättningar för tillstånd till svenska företag

1 §

En bestämmelse motsvarande den i *första stycket* finns i dag i 1 kap. 2 § andra stycket andra meningen och 9 kap. 1 § första stycket BRL. Benämningen oktroj har utmönstrats. Ett kreditmarknadsbolag är ett sådant aktiebolag som här avses.

En bestämmelse motsvarande *andra stycket* finns i gällande rätt i 1 kap. 2 § andra stycket LFV.

Bestämmelsen i *tredje stycket* motsvarar närmast de i 1 kap. 2 § andra stycket tredje meningen BRL och 1 kap. 2 § andra stycket LFV. Den

skall ses mot bakgrund av att bankrörelse och finansieringsrörelse kan drivas även av utländska företag. De närmare förutsättningarna härför anges i 4 kap.

2 §

Paragrafen har utformats med de för bankerna gällande reglerna om oktrojprövning som förebild. (9 kap. 3 § andra–femte och sjunde styckena BRL, 2 kap. 3 § tredje, fjärde och sjätte styckena sparbankslagen, 2 kap. 2 § tredje–sjätte och åttonde styckena lagen om medlemsbanker). För kreditmarknadsföretagen överensstämmer paragrafen i huvudsak med vad som i dag gäller enligt lagen om finansieringsverksamhet (2 kap. 1 §). Bestämmelsen behandlas i avsnitt 9.

Som framgår av *första stycket* används inte längre ordet ”oktroj” som beteckning på det tillstånd som ges till en bank.

Av *första stycket 1* framgår vilken prövning som skall ske av kreditinstitutens bolagsordning, stadgar eller reglemente. Bestämmelsen överensstämmer i sak med vad som i dag gäller för banker men den har fått en delvis ny utformning. Innebörden av bestämmelsen är i princip att innehållet i bolagsordningen etc. skall vara förenlig med gällande lagar, förordningar och föreskrifter.

Det finns också en möjlighet för den som prövar ansökan att uppmana sökanden att i bolagsordningen, stadgarna eller reglementet ta in särskilda bestämmelser om det behövs med hänsyn till omfattningen och arten av den planerade verksamheten. Detta är en nyhet för kreditmarknadsföretagens del men en motsvarande bestämmelse gäller redan för banker.

Lagen om finansieringsverksamhet innehåller en bestämmelse om att ett kreditmarknadsföretags bolagsordning eller stadgar skall ange, förutom de uppgifter som föreskrivs i 2 kap. 4 § aktiebolagslagen och 2 kap. 2 § lagen om ekonomiska föreningar, under vilka villkor långivning, upplåning och förvärv av egendom skall ske (3 kap. 3 §). Dessutom får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen, meddela närmare föreskrifter om vad ett kreditmarknadsföretags bolagsordning eller stadgar skall innehålla (3 kap. 4 §). Genom att Finansinspektionen kommer att få möjlighet att i varje enskilt fall ställa krav på innehållet i bolagsordningar och stadgar, är emellertid dessa bestämmelser överflödiga och har därför inte tagits in i den nya lagen.

Enligt *första stycket 2* skall det prövas om det finns skäl att tro att den planerade rörelsen kommer att drivas på ett sätt som är förenligt med bestämmelserna i denna lag och andra författningar som reglerar bankers alternativt kreditmarknadsföretags verksamhet. Enligt gällande bestämmelse skall det göras en prövning av om verksamheten kan antas komma att uppfylla kraven på en sund verksamhet.

Soliditetsregeln i 6 kap. 1 § innebär att inspektionen redan i initialskedet kan ställa krav på att kreditinstitutets aktiekapital och övriga kapital är tillräckligt med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av den planerade rörelsen. Bestämmelsen ger också möjlighet att beakta att kreditinstitutet i initialskedet kan ha kostnader för verksamhetens uppbyggnad vilket kan kräva extra buffertkapital.

Enligt *första stycket 3* sker det en prövning bl.a. av om det finns skäl att tro att den som kommer att ha ett kvalificerat innehav i bolaget inte kommer att motverka att företagets rörelse drivs på ett sätt som är fören-

ligt med denna lag och andra författningar som reglerar institutets verksamhet (punkten a). Enligt motsvarande bestämmelse i gällande rätt sker en prövning av om ägarna kan antas inte motverka en sund utveckling av verksamheten. De förutsättningar som anges i punkten b överensstämmer med gällande rätt.

Det bör noteras att ägarprövningsreglerna i paragrafen i praktiken inte kommer att bli tillämpliga på sparbanker eftersom de inte har den ägarstruktur som förutsätts där.

Ledningsprövningsreglerna i *första stycket 4* överensstämmer i sak med gällande rätt (prop. 1995/96:173). För sparbanker och medlemsbanker ingår alltid den verkställande direktören i styrelsen, medan så inte behöver vara fallet i bankaktiebolag och kreditmarknadsföretag. De som omfattas av prövningen är de som ingår i institutets styrelse eller är verkställande direktör i institutet. Bestämmelsen är tillämplig även på ersättare för styrelseledamot eller verkställande direktör.

Bestämmelserna i *andra* och *tredje styckena* överensstämmer med gällande rätt (prop. 1995/96:173).

I gällande rätt finns en bestämmelse som följer av EG-rätten och som anger att tillstånd inte får vägras på den grunden att det inte behövs något ytterligare finansieringsföretag. Inte heller denna bestämmelse behövs längre eftersom paragrafen uttömmande anger villkoren för beviljande av auktorisation och därmed också under vilka förutsättningar ansökan får avslås.

3 §

Motsvarande bestämmelse finns i 9 kap. 3 § andra stycket BRL, 2 kap. 3 § tredje stycket sparbankslagen, 2 kap. 2 § tredje stycket lagen om medlemsbanker och 2 kap. 3 § LFV. Sistnämnda bestämmelse har valts som förebild, vilket innebär att godkännande av bolagsordning etc. redaktionellt behandlas skild från själva tillståndsprövningen.

Bestämmelsen överensstämmer i sak med gällande rätt. För banker har emellertid ordet "stadfästas" ersatts med ordet "godkännas", som är det ord som används beträffande motsvarande åtgärder för kreditmarknadsföretagen. Någon saklig skillnad är dock inte avsedd.

Om bolagsordningen, stadgarna eller reglementet ändras efter det att tillstånd beviljats gäller vad som sägs i 13 kap. 10 §. En upplysning om detta finns i sista meningen.

4 §

Motsvarande bestämmelse finns i dag i 9 kap. 4 § BRL. Ändring har skett på så sätt att det anges vilket startkapital som krävs för att rörelsen skall få påbörjas, i stället för att som i nuvarande bestämmelse ange vilket belopp det bundna egna kapitalet måste uppgå till. Det finns inte någon definition av begreppet startkapital intagen i lagen utan enligt 16 kap. 1 § är det regeringen, eller efter vidaredelegation Finansinspektionen, som skall meddela föreskrifter om vilka poster som får räknas in i startkapitalet. Ändringen har kommenterats i avsnitt 13.

I bestämmelsen används begreppet tillstånd i stället för oktroj.

5 §

Motsvarande bestämmelse finns i dag i 2 kap. 2 § andra stycket sparbankslagen. I den föreslagna bestämmelsen anges vilket startkapital som krävs, i stället för att som tidigare ange vilket belopp bankens fonder måste uppgå till. Enligt 16 kap. 1 § är det regeringen, eller efter vidaredelegation Finansinspektionen, som skall meddela föreskrifter om vilka poster som får räknas in i startkapitalet. Ändringen har kommenterats i avsnitt 13.

I bestämmelsen används begreppet tillstånd i stället för oktroj.

6 §

Motsvarande bestämmelser finns i dag i 2 kap. 4 § LFV och 1 kap. 4 § andra stycket lagen om medlemsbanker. I det *första stycket* anges vilket startkapital som krävs när rörelsen påbörjas, i stället för att som i de gamla bestämmelserna ange vilket belopp det bundna egna kapitalet skall uppgå till. Enligt 16 kap. 1 § skall regeringen, eller efter vidaredelegation Finansinspektionen, meddela föreskrifter om vilka poster som får räknas in i startkapitalet. Ändringen har kommenterats i allmänmotiveringen i avsnitt 13.

I *tredje stycket* finns en hänvisning till bestämmelsen i 9 kap. 2 § där det framgår vad som gäller för det fall institutets balansomslutning under verksamhetens gång kommer att överstiga 100 miljoner kronor, respektive 12 miljoner euro.

7 §

Paragrafens motsvarighet finns i 9 kap. 3 § första stycket BRL, 2 kap. 3 § andra stycket sparbankslagen, 1 kap. 4 § tredje stycket och 2 kap. 2 § andra stycket lagen om medlemsbanker samt 1 kap. 2 § första stycket, 2 kap. 3 § första stycket och 4 § andra stycket LFV.

Av bestämmelsen framgår att det som huvudregel är Finansinspektionen som prövar en ansökan om tillstånd att driva bank- eller finansieringsrörelse och vissa övriga frågor som uppkommer i samband därmed. I fråga om ansökan om tillstånd att driva bankrörelse skall dock ärenden som är av principiell betydelse eller av särskild vikt prövas av regeringen. Beträffande den närmare gränsdragningen mellan inspektionen och regeringen hänvisas till prop. 1997/98:186.

8 §

Paragrafen motsvarar 9 kap. 2 § BRL, 2 kap. 3 § första stycket sparbankslagen, 2 kap. 2 § första stycket lagen om medlemsbanker och 2 kap. 2 § andra stycket LFV.

9 §

Bestämmelser motsvarande de i *första* och *andra styckena* finns i dag i 9 kap. 1 § andra stycket BRL och 2 kap. 2 § första stycket LFV. För bankaktiebolag föreskrivs i dag att ansökan får göras innan bolaget har *bildats*. För kreditmarknadsföretag sägs däremot att ansökan får göras innan företaget *registrerats*. Den föreslagna bestämmelsen har utformats med bestämmelsen för bankaktiebolag som förebild. Någon saklig skillnad är dock inte avsedd.

Det föreslagna *tredje stycket* är nytt. Det innehåller en hänvisning till reglerna om bildande av sparbanker och medlemsbanker.

4 kap. Förutsättningar för utländska företags verksamhet i Sverige

1 §

Motsvarande bestämmelser finns för närvarande i 1 kap. 4 § första stycket 1 och tredje stycket BRL samt 2 kap. 8 § första stycket LFV.

Av *första stycket* framgår under vilka förutsättningar tillstånd skall beviljas. Beträffande *första punkten* kan det noteras att enligt lagen om finansieringsverksamhet skall ett utländska kreditinstitut beviljas tillstånd att öppna filial om institutet i det land där det har sitt säte driver finansieringsverksamhet och där står under tillsyn av behörig myndighet. Någon motsvarande regel finns dock inte i bankrörelselagen. Mot bakgrund av att ett utländskt bank- respektive kreditföretag per definition uppfyller nämnda förutsättningar behöver detta emellertid inte upprepas i denna bestämmelse (se de föreslagna definitionerna i 1 kap. 5 §). Som en ny förutsättning för att få tillstånd anges emellertid att tillsynsmyndigheten i hemlandet skall ha medgett att företaget i fråga etablerar sig i Sverige. Att detta villkor ställs upp framstår som rimligt mot bakgrund att tillsynen över filialen är ett gemensamt ansvar för Finansinspektionen och tillsynsmyndigheten i hemlandet.

Enligt *första stycket 2* skall det prövas om det finns skäl att tro att den planerade verksamheten kommer att bedrivas på ett sunt sätt. Som framgår av tidigare förarbetsuttalanden (prop. 1992/93;89 s. 129 ff) är det som kännetecknar en filial att den utgör en integrerad gren av ett företag. Det är i första hand reglerna i det land där företaget har sin legala hemvist som sätter gränserna för vad utomlands etablerade filialer får ägna sig åt. Regler, som i ett visst land har ställts upp med syfte att trygga exempelvis en banks finansiella stabilitet, kan inte få avsedd verkan, om de inte upprätthålls av banken i sin helhet. Som förutsättning för att en filial till ett företag hemmahörande i tredje land skall få tillstånd att driva verksamhet krävs att företaget står under betryggande tillsyn i hemlandet och att regelverket där är likvärdigt med det som gäller i Sverige, särskilt i fråga om kapitalkrav och verksamhetens bedrivande. För att löpande kunna bedöma detta är det naturligtvis viktigt att ha ett fungerande samarbete med tillsynsmyndigheten i det utländska kreditinstitutets hemland.

Bestämmelsen i *första stycket 3* om att insättningar hos filialen skall omfattas av garantin enligt lagen (1995:1571) om insättningsgaranti eller av en liknande garanti, gäller i dag enbart för banker eftersom kreditmarknadsföretagen inte har rätt att ta emot sådana insättningar. Mot bakgrund av att även kreditmarknadsföretagen nu får denna möjlighet bör bestämmelsen gälla lika för banker och kreditmarknadsföretag.

I gällande rätt föreskrivs att tillstånd inte får vägas på den grunden att det inte behövs någon ytterligare bank eller finansieringsföretag. Denna bestämmelse har utgått, jfr kommentaren till 3 kap. 2 §.

2 §

Paragrafen motsvarar för banker 1 kap. 4 § andra stycket BRL. Dess motsvarighet för kreditmarknadsföretag finns närmast i 1 kap. 2 § första stycket LFV.

3 §

Paragrafen motsvarar närmast 1 kap. 4 § första stycket 2 BRL. Den saknar dock motsvarighet i lagen om finansieringsverksamhet.

Av bestämmelsen framgår att ett utländskt bank- eller kreditföretag efter anmälan får öppna representationskontor i Sverige. Enligt OECD:s tjänsteliberaliseringsstadga (CODE of Liberalisation om Current Invisible Operations) skall utländska banker kunna öppna representationskontor i Sverige efter anmälan. Det saknas anledning att i detta avseende göra skillnad mellan vad som i svensk rätt definieras som bank- respektive finansieringsrörelse.

4 §

Paragrafen motsvarar närmast 1 kap. 5 § 1 BRL och 2 kap. 9 § 1 LFV. Bestämmelsen har inte ändrats i sak.

I paragrafen beskrivs vad som gäller om ett kreditinstitut i ett annat EES-land vill inrätta filial i Sverige. Det tillvägagångssätt som här beskrivs är enligt kreditinstitutsdirektivet avsett för verksamheter som är föremål för ömsesidigt erkännande. Som nämns i 6 § bör emellertid ett utländskt kreditinstitut kunna driva även annan verksamhet i Sverige än sådan som anges i verksamhetslistan. Samma underrättelseförfarande etc. bör kunna användas även i fråga om dessa tjänster. Det förutsätts att det inte är något problem för en utländsk tillsynsmyndighet inom EES att tillhanda de uppgifter som behövs enligt bestämmelsen om det inte enligt det landets lag föreligger något hinder mot att verksamheten drivs via filial i Sverige. Eventuella problem torde som regel kunna lösas genom kontakt mellan tillsynsmyndigheterna.

Av paragrafen framgår vilken information som värdlandets underrättelse skall innehålla. Den information som anges i de två första punkterna överensstämmer med gällande rätt. Punkten tre om att underrättelsen skall innehålla uppgift om storleken av kreditinstitutets kapitalbas och kapitaltäckningsgrad saknas emellertid i gällande rätt (jfr artikel 20.2–20.4 i kreditinstitutsdirektivet).

5 §

Paragrafen överensstämmer i sak med 1 kap. 5 § 2 BRL och 2 kap. 9 § 2 LFV. Den behandlar möjligheten för ett utländskt kreditinstitut att tillhandahålla tjänster i Sverige utan att inrätta filial.

6 §

Av paragrafen framgår under vilka förutsättningar ett utländskt finansiellt institut har rätt att etablera filial eller tillhandahålla tjänster i Sverige. En i sak överensstämmande bestämmelse gäller i dag för kreditmarknadsföretag (2 kap. 10 § LFV) men saknas för banker. Denna skillnad har förklarats med att sådana finansiella institut inte definitionsmässigt kan bedriva bankrörelse i bankrörelselagens mening (prop. 1992/93:89 s. 116). Även i det fall ett sådant institut är dotterföretag till en bank an-

sågs det tillräckligt att rätten till marknadstillträde regleras i lagen om finansieringsverksamhet. I en ny gemensam lag för bank- och finansieringsrörelse har dock bestämmelsen en funktion att fylla.

7 §

En motsvarande bestämmelse finns för närvarande i 2 kap. 3 § BRL och 3 kap. 2 § LFV.

I kreditinstitutsdirektivet har det valts en ordning för ömsesidigt erkännande som medger att kreditinstitut som auktoriserats i ett land att inom hela gemenskapen bedriva vissa eller samtliga verksamheter som anges i bilaga 1 till direktivet. Detta kan ske genom etablering av filialer eller genom direkt tillhandahållande av tjänster. Beträffande andra verksamheter än dem som företecknats i bilagan skall etableringsrätt och frihet att tillhandahålla tjänster gälla enligt fördragets allmänna bestämmelser. Det bedöms dock inte föreligga några hinder mot att utländska företag ges rätt att bedriva samma verksamhet som de i hemlandet har rätt att bedriva i Sverige.

Under vilka förutsättningar som verksamheten får drivas här framgår inte enbart av denna bestämmelse. Om det i svensk rätt gäller särskilda bestämmelser skall även dessa följas.

5 kap. Ett kreditinstituts verksamhet utomlands

1 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 6 § första stycket BRL och 2 kap. 11 § första stycket LFV. Det bör observeras att bestämmelsen enbart anger vad som gäller enligt svensk rätt. Den utländska tillsynsmyndigheten kan ställa upp ytterligare krav.

2 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 6 § andra stycket BRL och 2 kap. 11 § andra stycket LFV. Av bestämmelsen framgår vad en ansökan enligt 1 § skall innehålla.

3 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 7 § första stycket BRL och 2 kap. 12 § första stycket LFV.

Av bestämmelsen framgår numera att ett kreditinstitut har rätt att inrätta filial i ett land inom EES om det inte finns skäl att ifrågasätta institutets administrativa struktur eller finansiella situation. Institutet skall dock underrätta Finansinspektionen innan verksamheten påbörjas.

4 §

Av paragrafen, som är ny, framgår att den ordning för ömsesidigt erkännande som beskrivs i kreditinstitutsdirektivet får tillämpas endast på sådana verksamheter som direktivet anger. För andra tjänster beror tillvägagångssättet på vilka regler den andra medlemsstaten ställer upp. Det är dock inte ur ett svenskt perspektiv möjligt att för varje fall ange vilka åtgärder som då skall vidtas. De förutsätts dock att Finansinspektionen är

kreditinstituten behjälpliga med att tillhandahålla den information om institutet som behövs i den andra medlemsstaten.

5 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 7 § andra–fjärde styckena BRL och 2 kap. 12 § andra–fjärde styckena LFV. Bestämmelsen anger under vilka förutsättningar ett institut får inrätta filial i en annan medlemsstat och där tillhandahålla tjänster som är föremål för ömsesidigt erkännande, se 4 §.

Enligt andra banksamordningsdirektivet (89/646) skulle hemlandsmyndigheten till institutets underrättelse bifoga uppgift inte bara om kapitalbas och kapitaltäckningsgrad utan även, i avvaktan på vidare harmonisering, lämna uppgift om vilka system för inlåningsgaranti som ger skydd åt filialens insättare. I gällande rätt anges i enlighet med detta att inspektionen till kreditinstitutets underrättelse skall foga uppgift om den insättningsgaranti och det investerarskydd som gäller för bankens kunder.

Skyldigheten att lämna uppgift om inlåningsgarantin har utmönstrats i kreditinstitutsdirektivet (2000/12/EG). Det kan noteras att mellan år 1989 och 2000 antogs dels Europaparlamentets och rådets direktiv om system för garanti av insättningar (94/19/EG) och Europaparlamentets och rådets direktiv om system för ersättning till investerare (97/9/EG). Inspektionens skyldighet att lämna uppgift om den insättningsgaranti och det investerarskydd som gäller har därigenom blivit överflödig. Bestämmelsen i bankrörelselagen med det innehållet har därför inte någon motsvarighet här.

6 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 7 a § BRL och 2 kap. 12 a § LFV.

7 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 7 b §§ BRL och 2 kap. 12 b § LFV.

Av skäl som sägs i kommentaren till 5 § har den bestämmelse i 1 kap. 7 b § BRL om att Finansinspektionen skall underrätta den behöriga myndigheten i värdlandet om förändringar i insättningsgarantin och investerarskyddet inte tagits med i den nya lagen.

8 och 9 §§

Paragraferna motsvarar 1 kap. 8 § BRL och 2 kap. 13 § LFV. De beskriver vad som gäller om ett kreditinstitut vill erbjuda och tillhandahålla tjänster i en annan medlemsstat utan att inrätta filial där. Beträffande 9 § hänvisas till vad som sagts i kommentaren till 4 §.

7 kap. Övergripande bestämmelser om ett kreditinstituts rörelse

1 §

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 8.1.

Enligt paragrafen skall ett kreditinstituts rörelse bedrivas så att dess förmåga att fullgöra sina förpliktelser inte riskeras. All verksamhet är förknippad med risker och bestämmelsen utesluter inte att institutet tar risker. Dessa risker skall emellertid vara anpassade till buffertkapitalet.

Ett institut får alltså anses riskera sin förmåga att fullgöra sin förpliktelse om det bedriver rörelse som är för riskfylld i förhållande till buffertkapitalets storlek.

Soliditetsregeln är i första hand en handlingsregel för instituten. Det övergripande ansvaret för att regeln följs vilar på styrelsen. Institutets soliditet bör vara en av de faktorer som styrelsen beaktar vid sin bedömning av institutets ekonomiska situation, jfr t.ex. 8 kap. 4 § aktiebolagslagen.

Soliditetsregeln är en rambestämmelse. Dess närmare innebörd kommer som regel att framgå av mer detaljerade bestämmelser i andra författningar. Dit hör t.ex. kapitaltäckningsreglerna. Soliditetsregeln går emellertid ett steg längre än så och ålägger instituten att göra en fristående bedömning av om soliditeten är tillräcklig.

Finansinspektionen har tillsyn över att regeln följs. Om inspektionen gör bedömningen att risknivån är för hög i förhållande till buffertkapitalet kan alltså inspektionen inskrida med de sanktioner som den finner lämpliga trots att de formella kraven i övrigt – t.ex. kapitaltäckningskraven, reglerna om stora exponeringar eller liknande – är uppfyllda. Liksom bestämmelserna i 2–4 §§ kan bestämmelsen alltså utgöra en självständig grund för ingripande.

Formellt riktas regeln endast mot det sätt som ett institut driver sin rörelse; med ett visst givet buffertkapital får institutet inte driva sin rörelse på sätt som är för riskfyllt i förhållande till det givna buffertkapitalets storlek. Buffertkapital och risk är emellertid i viss bemärkelse utbytbara. I stället för att avstå från ett visst sätt att driva rörelsen kan ett institut välja att öka buffertkapitalet.

2 §

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 8.3

Av bestämmelsen följer att ett institut skall ha till rörelsen avpassade informations-, styr- och kontrollsystem enligt vilka det skall vara möjligt att identifiera mäta och ha kontroll över de risker som rörelsen är förknippad med.

Bestämmelsen är en rambestämmelse, vilket innebär både en skyldighet och en möjlighet för de enskilda instituten att utforma riskhanteringsystem som är anpassade efter den enskilda rörelsens behov. Den är i första hand en handlingsregel för instituten. Det övergripande ansvaret för att riskhanteringen sköts vilar på styrelsen. Finansinspektionen har tillsyn över att regeln följs. Om Finansinspektionen gör bedömningen att instituten inte följer regeln kan inspektionen ingripa med sanktioner. Den utgör alltså en självständig grund för ingripande.

3 §

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 8.2.

Även denna bestämmelse är en rambestämmelse vars närmare innebörd som regel kommer att framgå av mer detaljerade bestämmelser t.ex. i årsredovisningslagstiftningen. Bestämmelsen är i första hand en handlingsregel för instituten. Det övergripande ansvaret för att institutets ställning och organisation kan överblickas vilar på styrelsen. Finansinspektionen har tillsyn över att regeln följs. Om Finansinspektionen gör

att instituten inte följer regeln kan inspektionen ingripa med sanktioner. Den utgör en självständig grund för ingripande.

4 §

Paragrafen motsvarar närmast 1 kap. 4 § LFV. Den behandlas utförligt i avsnitt 8.4.

De krav på ett kreditinstituts verksamhet som anges i 1–3 §§ är grundläggande för att verksamheten skall anses sund. Det är inte möjligt att uttömmande ange vilka krav bestämmelsen ställer på instituten. Den bedömningen får göras med utgångspunkt från syftet med paragrafen, dvs. att instituten håller en sådan kvalitetsnivå i sin rörelse att förtroendet för marknaden kan upprätthållas. Bland de områden som berörs är institutets uppträdande i förhållande till sina kunder.

5 §

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 8.13.1.

Ett viktigt instrument för att styra olika verksamheter i ett kreditinstitut är instruktioner till medarbetarna på olika nivåer. Huruvida det är erforderligt med instruktioner för en viss verksamhet avgörs främst med ledning av de krav som kommer till uttryck i 1–4 §§. En verksamhets relativa vikt i förhållande till den samlade rörelsen är av betydelse. Ju mer omfattande eller potentiellt resultatpåverkande en verksamhet är desto större skäl finns det att utfärda instruktioner för den. Instruktioner kan t.ex. utfärdas rörande kredithantering, riskhantering rörande handel med värdepapper, klagomålshantering och liknande. Att besluta om den lämpliga omfattningen och utformningen på instruktionerna måste i hög grad överlämnas till det enskilda institutet. Finansinspektionen kan ingripa med stöd av denna bestämmelse för det fall ett institut inte har erforderliga instruktioner.

Av att instruktionerna skall utfärdas följer att de måste dokumenteras, t.ex. i skriftform eller elektroniskt, på ett sätt som ger användarna tillgång till instruktionerna. Att beslutet dokumenteras torde också vara nödvändigt för att inspektionen skall kunna kontrollera att instruktionerna följs.

6 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 1 § sjätte stycket BRL och 2 kap. 5 § andra stycket LFV. Av bestämmelsen framgår att varje kreditinstitut skall ha ett huvudkontor i Sverige.

7 kap. Om verksamhet och innehav av egendom m.m.

1 §

Paragrafen motsvarar 2 kap. 2 § BRL och 3 kap. 1 § LFV.

Av första stycket framgår att ett institut får driva finansiell verksamhet och verksamhet som har ett naturligt samband därmed. Till verksamhet som har ett naturligt samband med finansiell verksamhet hör bl.a. verksamhet som är en förutsättning för att verksamheten i fråga skall kunna drivas, t.ex. förvaltning av fastigheter i vilken verksamheten drivs, inkas-

soverksamhet och liknande. Den uppräknig av verksamheter som följer är exemplifierande och finns i gällande rätt.

Finansinspektionen ifrågasätter om paragrafens verksamhetslista har samma innebörd som bilaga 1 till kreditinstitutsdirektivet. Inspektionen föreslår vidare att verksamhetslistan ges samma lydelse som i direktivbilagan. Här bedöms det dock ha ett värde att den uppräknig av olika tjänster som finns i lagen ges en lydelse som är anpassad efter svenska förhållanden. Att ordagrant överföra direktivets tjänstebeskrivningar har således ansetts mindre lämpligt.

De verksamheter som anges i denna paragraf skall motsvara de som finns i bilaga 1 till kreditinstitutsdirektivet. I motsvarande bestämmelser i bankrörelselagen och lagen om finansieringsverksamhet finns det några tjänster som saknas i förevarande paragraf. Det är tjänsterna vara förvaringsinstitut för värdepappersfonder, medverka till försäljning av försäkringstjänster och tillhandahålla inkassotjänster. Dessa har utgått i förevarande paragraf eftersom de, som *Finansinspektionen* påpekar, inte har någon motsvarighet i kreditinstitutsdirektivet. Detta är dock inte avsett att begränsa institutens möjlighet att ägna sig åt verksamheterna i fråga.

Finansinspektionen menar vidare att direktivbilagans punkter 10, penningmarknadsmäkling, samt 11, portföljförvaltning och rådgivning, i bilagan till kreditinstitutsdirektivet inte finns med i lagen. Dessa punkter bedöms dock ingå i begreppet värdepappersrörelse i verksamhetslistan.

Slutligen är Finansinspektionen tveksamt till om punkten 7 i bilagan motsvaras av begreppet värdepappersrörelse i paragrafen. Punkterna 7, 8, 10, 11 och 12 i direktivbilagan bedöms dock beskriva just värdepappersrörelse.

Av *punkt 1* framgår numera att såväl banker som kreditmarknadsföretag får ta emot inlåning från allmänheten. Av särskilt intresse är vidare att kreditmarknadsföretagen ges möjlighet att driva värdepappersrörelse.

En förutsättning för att ett institut skall få ägna sig åt den verksamhet som räknas upp är dock att det är tillåtet enligt de särskilda regler som gäller för verksamheten i fråga, t.ex. lagen om värdepappersrörelse.

I bankrörelselagen finns en bestämmelse som anger att en bank om det finns särskilda skäl får medges att tillhandahålla posttjänster. Bestämmelsen, som bedömts överflödig, har utgått.

2 §

Paragrafen motsvarar närmast 2 kap. 4–6 a § BRL och 3 kap. 5 § LFV. Den anger vilken egendom ett institut får inneha.

Dit hör egendom som behövs för att driva finansiell verksamhet eller verksamhet som har ett naturligt samband med den och egendom som innehas till skyddande av fordran enligt de närmare bestämmelser som anges i efterföljande paragrafer. Ett institut får också inneha aktier och andelar. För dessa innehav gäller emellertid de begränsningar som anges i 9–11 §§.

3–8 §§

Motsvarande bestämmelser finns i 2 kap. 8 § och 22 § tredje stycket BRL samt i 3 kap. 7 § LFV. Av bestämmelserna framgår under vilka förutsättningar ett institut får förvärva egendom till skyddande av fordran.

Bestämmelserna har utformats med bestämmelsen i bankrörelselagen som förebild. För kreditmarknadsföretag innebär det en utvidgning eftersom bestämmelsen i lagen om finansieringsverksamhet enbart är tillämplig på aktier och andelar. De nu föreslagna reglerna är emellertid tillämpliga på all egendom.

Av att kreditinstitut får förvärva egendom till skyddande av fordran följer också att de får bedriva den verksamhet som är en naturlig del därav, som exempel kan nämnas förvaltning av fastigheter. Sådan verksamhet anses under de förutsättningar som anges i paragrafen ha ett naturligt samband med för instituten tillåten verksamhet.

Ändringarna i 3 § är endast redaktionella.

4 § överensstämmer med gällande rätt såvitt avser banker men görs nu tillämplig även för kreditmarknadsföretag.

Även bestämmelsen i 5 § har i princip oförändrat skick överförts från bankrörelselagen. Förutom aktier nämns emellertid även andelar.

Av 6 § framgår att egendomen skall avyttras när det med hänsyn till marknadsförhållandena är lämpligt men senast när det kan äga rum utan förlust för institutet. Detta motsvarar vad som i dag gäller enligt bankrörelselagen. En nyhet är emellertid att det anges att om egenomen inte avyttrats inom tre år från förvärvet krävs Finansinspektionens tillstånd för fortsatt innehav. Denna bestämmelse syftar till att ytterligare förstärka innehavets tillfälliga natur.

Bestämmelsen i 7 § motsvarar i sak bestämmelsen i 2 kap. 22 § tredje stycket BRL. I den sistnämnda bestämmelsen sägs dock att förvärven skall anmälas till inspektionen enligt de närmare föreskrifter som utfärdas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen. Detta är dock en sådan verkställighetsföreskrift som inte behövs tas med i lag. Den har därför utgått.

I 8 § har det endast gjorts språkliga justeringar.

9 §

Paragrafen anger gränserna för ett kreditinstituts innehav av aktier eller andelar i icke-finansiella företag och försäkringsföretag. En motsvarande bestämmelse finns i dag för kreditmarknadsföretag i 3 kap. 6 § LFV. För banker finns den närmast jämförbara bestämmelsen i 2 kap. 15 a § BRL.

Bestämmelsen i *första stycket* behandlas utförligt i avsnitt 8.7. Ett anknutet företag är ett företag som driver sådan verksamhet som enligt 1 eller 3 § institutet själv skulle kunna driva direkt. Dit hör t.ex. ett företag som förvaltar egendom som ett institut förvärvat till skyddande av fordran. Med anknutet företag avses detsamma som i 1 kap. 1 § 9 kapitaltäckningslagen.

Andra stycket saknar direkt motsvarighet i bankrörelselagen eller lagen om finansieringsverksamhet. Någon motsvarande bestämmelse har inte föreslagits av kommittén. Bestämmelsen behandlar det fallet att ett institut förvärvat aktier eller andelar i direkt strid med begränsningarna i först stycket. Innehavet skall då snarast avyttras.

Tredje stycket behandlar situationen att innehavsgränser kommer att överskridas efter förvärvet. I detta fall skall överskjutande aktier och andelar avyttras så snart det är lämpligt. Genom användningen av uttrycket ”överskjutande” markeras att någon avyttring inte behöver ske om inne-

havet kommit ned till tillåten nivå på annat sätt, t.ex. till följd av en ökning av institutets kapitalbas.

10 §

Paragrafen saknar motsvarighet i gällande rätt. Den behandlas i avsnitt 8.7.

Av paragrafen framgår vilka aktier eller andelar som inte skall tas med vid beräkningen av de i 9 § angivna gränserna. Det sker tekniskt på det viset att innehaven inte räknas som kvalificerade. I detta fall begränsas innehavets storlek dock ytterst av reglerna om stora exponeringar.

Enligt *första punkten* skall det bortses från aktier eller andelar som ett kreditinstitut innehar tillfälligt vid medverkan i tillfällig rekonstruktion eller som ett led i skyddande av fordran enligt 3–8 §§.

I *andra punkten* behandlas aktier eller andelar som tillfälligt innehas som ett normalt led i emissionsverksamhet eller i ett kreditinstituts namn för annans räkning.

Rekvisitet *normalt led i emissionsverksamhet* avser innehav av aktier under pågående emission. Det omfattar även när ett institut tar egen risk vid emissionen, t.ex. genom att teckna aktierna och sedan sälja dem vidare. Om de aktier som institutet har kvar, på grund av att det inte lyckas eller vill sälja dem, skall de räknas med.

Rekvisitet *i ett instituts namn för annans räkning* tar sikte på sådana situationer då ett institut av någon anledning har aktier registrerade i sitt namn men äganderätten tillkommer någon annan.

11 §

En motsvarande bestämmelse saknas i gällande rätt. Den behandlas i avsnitt 8.7.

Bestämmelsen kan beskrivas med följande exempel.

1. Institutets kapitalbas = 100 kronor.
2. Institutet har 11 aktieinnehav, vardera motsvarande 5 procent och tillsammans 55 procent av kapitalbasen.
3. Institutet köper ytterligare en aktiepost, vilken motsvarar 25 procent av kapitalbasen (vilket betyder att 15 procentgränsen överskrids med 10 kronor).
4. Institutet har då sammanlagda innehav motsvarande 80 procent av kapitalbasen (vilket betyder att 60 procentgränsen överskrids med 20 kronor).
5. Beloppet 20 kronor skall täckas med egen kapitalbas eftersom det är det största beloppet av de två belopp varmed gränserna överskrids.

12 §

Paragrafen saknar motsvarighet i gällande rätt. Den behandlas utförligt i avsnitt 8.8.

Med ett kreditinstituts förvärv avses i *första stycket* alla typer av transaktioner där institutet betalar en mätbar motprestation. Även bytesaffärer inkluderas och förvärv av fordringar av olika slag. Lån som ges av institutet omfattas inte av bestämmelsen.

Enligt *andra stycket* skall förvärvet prövas mot denna lag och andra lagar som reglerar bankers eller kreditmarknadsföretags verksamhet – t.ex. kapitaltäckningslagen och författningar utfärdade med stöd av den lagen.

Tillståndsprövningen skall i första hand ta sikte på en bedömning av att de grundläggande kraven på soliditet, riskkontroll och genomlysbarhet inte åsidosätts.

8 kap. Kredithantering och hantering av övriga engagemang m.m.

1 §

Paragrafen saknar motsvarighet i gällande rätt. Den behandlas utförligt i avsnitt 8.9.1.

2 §

Paragrafen saknar motsvarighet i gällande rätt. Den behandlas i avsnitt 8.9.3.

Enligt paragrafen skall ett instituts kreditprövning vara organiserad så att den som fattar beslut i ett ärende har tillräckligt beslutsunderlag för att bedöma risken med att bevilja engagemanget. *Svea hovrätt* menar att det är bankens organisation för kreditprövning och inte kreditprövningen som skall vara utformad på ett visst sätt och föreslår att bestämmelsen skall inledas med orden ”En bank skall vara organiserad så att den som fattar beslut...”. Eftersom ett av syftena med bestämmelsen är just att framhålla betydelsen av kreditprövningen föredras ändå den i paragrafen valda lydelsen.

Kravet på kreditprövningens organisation innebär att den som fattar beslut i ett kreditärende (enskild person eller kollektivt organ) skall ha tillräckligt beslutsunderlag för att bedöma risken med att bevilja krediten. Detta innebär i sin tur krav på att det finns system för att få fram information till beslutsnivån och kompetens för att utvärdera informationen. Informationen rörande lånesökanden kan omfatta intjäningsförmåga, förmögenhetsställning, betalningsvilja, kopplingen till andra låntagare i kreditinstitutet och liknande förhållanden av betydelse vid bedömningen av risken med att bevilja krediten. Den som fattar beslut skall också ha kunskap om interna riktlinjer och liknande.

3 §

Paragrafen saknar motsvarighet i gällande rätt. Den behandlas i avsnitt 8.9.4.

Kravet på dokumentation innebär att det skall finnas ett bevarat – skriftligen eller i elektronisk form – underlag rörande den information som har inhämtats. Dokumentationen skall ske på sådant sätt att det är möjligt att följa kreditärendets gång. Även utvärderingen skall dokumenteras.

4 §

Paragrafen saknar motsvarighet i gällande rätt.

Av bestämmelsen framgår att vad som sägs om kreditportföljen, kreditprövningen, underlaget och dokumentationen gäller inte enbart för krediter utan även för kreditliknande engagemang. Härmed avses främst sådana engagemang som finansiell leasing, garantigivning och förvärv av fordringar som ingår i definitionen av finansieringsrörelse.

5 §

Paragrafen motsvarar närmast 2 kap. 17 § BRL och 3 kap. 10 § LFV. Den behandlas i avsnitt 8.9.5.

Första stycket har fått en ny innebörd. Där framgår att även andra avtal än kreditavtal mellan personer i jävskretsen och kreditinstitutet omfattas av bestämmelsen. Som exempel på sådana avtal kan nämnas köp och försäljning av fastigheter, aktier eller annan egendom.

De personer som ingår i jävskretsen är desamma som i gällande rätt.

För att kunna bedöma om en jävspersons prestation står i missförhållande till kreditinstitutets fordras någon form av måttstock att stämma av mot. När det gäller krediter, inlåning, betalningstjänster och vissa andra tjänster som ett institut regelmässigt tillhandahåller kunder kan en jämförelse göras med de villkor som institutet vanligtvis tillämpar för dessa tjänster. Om det finns en inom institutet generellt etablerad prisnivå med personalrabatter skall även personer inom jävskretsen, t.ex. VD, kunna komma i åtnjutande av dessa rabatter. En förutsättning är dock att det verkligen finns en etablerad prisnivå inom institutet. Som *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* påpekar kan arbetstagarrepresentanterna i styrelsen få de normala personalrabatterna.

För andra typer av avtal, t.ex. köp och försäljning av fastigheter, kan ofta en jämförelse med marknadsvärdet göras. Vid vissa avtal kan det emellertid vara svårt att finna en lämplig måttstock. I sådana fall får en allmän uppskattning av de olika prestationernas värde göras. Avgörande är om en transaktion kan betecknas som affärsmässigt betingad.

En svårighet uppstår om det i anställningsavtal för t.ex. verkställande direktör ingår som en förmån att erhålla tjänster till underpris, t.ex. att handla med aktier utan avgift eller att låna till förmånlig ränta. I dessa fall skall jävsreglerna tillämpas direkt på dessa delar av anställningsavtalet.

Som en konsekvens av utvidgningen av paragrafens tillämpningsområde skall den i *fjärde stycket*, angivna förteckningen innehålla de avtal som har träffats med eller till förmån till personer i jävskretsen.

9 kap. Kapitalbasens storlek, motbok och omyndigas medel

1 §

Paragrafen motsvarar 2 kap. 9 § första stycket BRL och 4 kap. 1 § första stycket LFV.

2 §

Bestämmelsen är ny och innebär att en medlemsbank eller ett kreditmarknadsföretag som enligt 3 kap. 6 § andra stycket medgetts att ha ett lägre startkapital än fem miljoner euro ges möjlighet att successivt öka sin kapitalbas allt eftersom balansomslutningen växer under verksamhetens gång. Motiven för ändringen behandlas i avsnitt 13.2. Bestämmelsen skall endast tillämpas i höjande riktning. Om en bank har medgetts att ha en viss kapitalbas skall den inte därefter kunna medges att ha en lägre kapitalbas även om balansomslutningen sjunkit.

I *tredje stycket* anges att kapitalbasens storlek skall beräknas enligt den kurs som gällde vid beslutet om tillstånd att driva rörelse.

I *fjärde stycket* anges att det normalt är Finansinspektionen som skall pröva frågor om medgivande enligt bestämmelsen. På samma sätt som vid beslut om tillstånd att inleda rörelse gäller emellertid för medlemsbanker att det är regeringen som skall pröva frågan om medgivande, om ärendet är av principiell betydelse eller av särskild vikt. Vid prövningen skall den allmänna soliditetsregeln beaktas, dvs. inspektionen eller regeringen skall försäkra sig om att institutets förmåga att fullgöra sina förpliktelser inte äventyras genom att medgivande ges.

Oberoende av den nu föreslagna bestämmelsen måste instituten hela tiden prestera en tillräcklig kapitaltäckning enligt kapitaltäckningslagen. Dessa reglers krav på visst förhållande mellan kapitalbas och placeringar kan således i enskilda fall komma att resa krav på högre kapitalbas än vad som krävs enligt den nu införda bestämmelsen.

3 §

Första stycket motsvarar 2 kap. 9 § andra stycket BRL och 4 kap. 1 § andra stycket LFV

Av *andra stycket* framgår vad som gäller för en medlemsbank eller ett kreditmarknadsföretag som med stöd av 2 § medgetts att ha en kapitalbas som under stiger fem miljoner euro.

4 §

Paragrafen motsvarar 2 kap. 21 § BRL.

Paragrafen behandlar motbok eller annat bevis som en bank utfärdar. Den är endast tillämplig på banker.

5 §

Paragrafen motsvarar 2 kap. 23 § BRL. Den behandlar vissa frågor rörande medel som en omyndig har på ett konto och är endast tillämplig på banker.

10 kap. Särskilda associationsrättsliga bestämmelser för bankaktiebolag

Paragraferna i detta kapitel motsvarar 1 kap. 1 § tredje stycket andra och tredje meningarna samt 9 kap. 4–30 §§ BRL. De ändringar som skett i dessa bestämmelser är endast redaktionella.

De bestämmelser som i gällande rätt finns i 9 kap. 1–3 §§ BRL återfinns i 3 kap. samt 13 kap. 10 §, 11 § tredje stycket och 12 §.

De viktigaste bestämmelserna behandlas i avsnitt 8.13.3. Här behandlas endast ändringar i förhållande till gällande rätt.

12 §

Av paragrafen framgår att en av revisorerna i ett bankaktiebolag skall vara antingen auktoriserad revisor eller godkänd revisor som har avlagt revisorsexamen. Ändringen överensstämmer med vad som i dag gäller för vissa större aktiebolag liksom för sparbanker och medlemsbanker. Vad som sägs i paragrafen utesluter inte att ett revisionsbolag utses till revisor enligt 10 kap. 18 § aktiebolagslagen, om den huvudansvarige uppfyller de här angivna kompetenskraven.

11 kap. Särskilda associationsrättsliga bestämmelser för kreditmarknadsbolag

1 §

Av paragrafen framgår vilka bestämmelser för bankaktiebolag som inte är tillämpliga på kreditmarknadsbolag. För kreditmarknadsbolagens del är det endast bestämmelserna om likvidation samt vissa bankspecifika bestämmelser om fusion och firma som inte gäller. Att reglerna för banks firma inte gäller för kreditmarknadsbolag behöver inte motiveras närmare. Beträffande skälen till att likvidationsreglerna undantagits hänvisas till avsnitt 8.13.3.

Av *andra stycket* framgår att bestämmelserna om fusion inte gäller om en bank deltar i fusionen. Då gäller i stället bankreglerna. Av aktiebolagslagen följer att bestämmelserna där är tillämpliga endast vid fusion mellan bolag. Det betyder att en fusion mellan ett kreditmarknadsbolag och en kreditmarknadsförening endast kan ske enligt reglerna i lagen om ekonomiska föreningar. Ett allmänt aktiebolag kan inte genom fusion överta ett kreditmarknadsbolag tillgångar och skulder eftersom den verksamhet som drivs av kreditmarknadsbolaget fordrar tillstånd enligt denna lag.

2 §

Av 13 kap. 10 § aktiebolagslagen framgår när registreringsmyndigheten skall besluta om tvångslikvidation och av 13 kap. 16 § samma lag när rätten skall besluta om tvångslikvidation på grund av kapitalbrist. Enligt 10 kap. 17 § kan Finansinspektionen bl.a. i dessa fall göra ansökan om likvidation för ett bankaktiebolag. Det har ansetts att Finansinspektionen bör inta ställning som part i de fall då myndigheten har anhängiggjort ett ärende om tvångslikvidation hos rätten. Detta innebär bl.a. att Finansinspektionen kan överklaga rättens beslut. Genom ändringen uppnås alltså samma lösning för kreditmarknadsbolag som den som gäller bl.a. för bankaktiebolag.

12 kap. Särskilda associationsrättsliga regler för kreditmarknadsföreningar

1 §

Paragrafen motsvarar 2 kap. 7 § första och tredje styckena LFV.

2 §

Paragrafen motsvarar 2 kap. 4 § tredje stycket LFV.

3–6 §§

Enligt 2 kap. 5 § första stycket LFV skall ett kreditmarknadsföretag ha en styrelse med minst fem ledamöter och en verkställande direktör. Av lagen om ekonomiska föreningar följer att styrelsen skall bestå av minst tre styrelseledamöter. Det överensstämmer med vad som gäller för bankaktiebolag och kreditmarknadsbolag men innebär en reduktion från fem till tre ledamöter jämfört med vad som gäller i dag. Det uppvägs emellertid av bestämmelsen i 3 § som anger att flertalet av ledamöterna i en kreditmarknadsförenings styrelse skall vara personer som inte är anställda i

föreningen eller i företag som ingår i en koncern där föreningen är moderföretag. Dessutom skall en kreditmarknadsförening enligt 4 § ha en verkställande direktör som inte får vara ordförande i styrelsen.

Bestämmelserna i 5 och 6 §§ motsvarar de som föreslås för kreditmarknadsbolag.

7 §

Paragrafen, som är ny, behövs för kreditmarknadsföreningar lika väl som för kreditmarknadsbolag och bankaktiebolag, se avsnitt 8.13.3.

8 §

I lagen om ekonomiska föreningar finns det utrymme för annan än stämman att utse en, flera eller alla revisorer i en ekonomisk förening. Det är emellertid rimligt att, i linje med vad som gäller bl.a. för medlemsbanker, kräva att minst en revisor väljs av stämman.

9 §

Lagen om ekonomiska föreningar innehåller inte något krav på att en revisor i en ekonomisk förening skall vara godkänd eller auktoriserad revisor. I banker och kreditmarknadsbolag fordras dock att en revisor är antingen godkänd eller auktoriserad. Ett sådant kompetenskrav ställs också i gällande rätt på den som är revisor i en kreditmarknadsförening (2 kap. 6 § LfV). Att ett motsvarande krav även fortsättningsvis bör ställas på den som är revisor i en kreditmarknadsförening, framgår av *första stycket*.

Av 6 § framgår att föreningsstämman alltid skall utse minst en revisor i en kreditmarknadsförening. I linje med dels vad som föreslås gälla för banker och kreditmarknadsbolag, dels vad som gäller för kreditmarknadsföreningar i dag (2 kap. 6 § LfV) föreslås här att åtminstone en revisor som utses av stämman skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor som har avlagt revisorsexamen.

Vad som sägs i paragrafen utesluter inte att ett revisionsbolag utses till revisor enligt 8 kap. 3 § tredje stycket lagen om ekonomiska föreningar om den huvudansvarige uppfyller de här angivna kompetenskraven.

10 och 11 §§

Paragraferna är nya. Beträffande bakgrunden till dem hänvisas till avsnitt 8.13.3.

12 §

Av paragrafen, som är ny, framgår att Finansinspektionen kan ansöka om tvångslikvidation i vissa fall. Detsamma gäller även med avseende på bankaktiebolag och kreditmarknadsbolag, se kommentaren till 11 kap. 2 §.

13–18 §§

Bestämmelserna motsvarar de som gäller för bankaktiebolag och kreditmarknadsbolag, men har anpassats till den associationsrättsliga regleringen för ekonomiska föreningar.

Bestämmelserna är inte tillämpliga om en bank eller ett kreditmarknadsbolag är övertagande bolag. De gäller emellertid om en kreditmark-

nadsförening övertar en annan förenings samtliga tillgångar och skulder eller om kreditmarknadsföreningen fusionerar med ett helägt dotterbolag som är kreditmarknadsbolag.

13 kap. Tillsyn

1 §

Paragrafen motsvarar 7 kap. 1 § första meningen BRL och 5 kap. 1 § första meningen LFV.

2 §

Paragrafens *första stycke* överensstämmer i sak med 8 kap. 1 § BRL. Den innehåller en upplysning om vad som gäller för registrering av vissa bankföretag.

Bestämmelsen för kreditmarknadsföretag i *andra stycket* är ny. Den innehåller en upplysning att för registrering av kreditmarknadsföretag gäller bestämmelserna i aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar.

3 §

Paragrafen motsvarar närmast 7 kap. 3 § BRL och 5 kap. 4 § LFV. Av bestämmelsen framgår vad Finansinspektionens tillsyn över kreditinstituten går ut på.

Enligt gällande rätt skall Finansinspektionen se till att en sund utveckling av verksamheten främjas. Detta har ersatts med att Finansinspektionen har tillsyn över att ett kreditinstituts rörelse drivs enligt denna lag, andra författningar som reglerar institutets verksamhet, institutets bolagsordning, stadgar eller reglementen samt interna instruktioner som har sin grund i de författningar som reglerar bankers eller kreditmarknadsföretags verksamhet

Med författningar avses bl.a. desamma som i lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar. Dit hör emellertid också EG-förordningar och andra bindande regler.

Det skall vidare vara fråga om författningar som reglerar institutets verksamhet. Dit hör naturligtvis de författningar som särskilt reglerar banker eller kreditmarknadsföretag eller något av dem. Som ett annat exempel kan nämnas de associationsrättsliga författningarna. Det finns också regler, t.ex. i konsumentkreditlagen, som behandlar en mycket central del av institutets verksamhet.

Sundhetsregeln i 6 kap. 4 § innebär att Finansinspektionen kommer att ha tillsyn även över områden som primärt står under tillsyn av någon annan myndighet. Det innebär emellertid inte att inspektionen behöver lägga ner lika stora resurser som den primärt ansvariga myndigheten. Hur omfattande tillsynsinsats som behövs blir en bedömningsfråga för inspektionen. När överträdelser sker har dock inspektionen möjlighet att agera, bl.a. enligt ingripandebestämmelserna i 15 kap.

Angående den närmare innebörden av bestämmelsen hänvisas till avsnitt 8.4.

4 §

Paragrafen motsvarar närmast 7 kap. 1 § första stycket andra meningen BRL och 5 kap. 1 § första stycket andra meningen LFV. En motsvarande bestämmelse finns i den föreslagna lagen om utgivning om elektroniska pengar (prop. 2001/02:85)

Första stycket innehåller en bestämmelse om generell upplysnings-skyldighet, till vilken föreskriftsrätt kan knytas.

Andra stycket behandlar uppgiftsskyldighet i enskilda fall.

5 §

Paragrafen motsvarar 7 kap. 1 § andra stycket BRL och 5 kap. 1 § andra stycket LFV.

6 §

Paragrafen motsvarar 1 kap. 11 § femte stycket BRL och 5 kap. 3 § LFV.

I förhållande till lydelsen i bankrörelselagen har i första stycket en viss omformulering skett men någon ändring i sak är inte avsedd.

Bestämmelsen i *andra* stycket är dock ny. Eftersom ”banksmittan” föreslås omfatta företag som ingår i samma finansiella företagsgrupp som en bank föreslås emellertid att uppgiftsskyldigheten skall avses också de företag som ingår i samma finansiella företagsgrupp som en bank, i den mån kretsen är en annan. Det kan observeras att denna bestämmelse är tillämplig på koncerner och alltså är mer långtgående än den s.k. bank-smittobestämmelsen i 1 kap. 7 § som gäller för företag i samma finansiella företagsgrupp som en bank.

7 §

Bestämmelsen är ny.

Av paragrafen framgår att Finansinspektionen kan göra undersökningar hos eller inhämta uppgifter från andra företag på vilka ett kreditinstitut lagt ut delar av sin verksamhet. I båda dessa fall gäller dock att det skall behövas för tillsynen över institutet.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 8.12.

8 och 9 §§

Paragraferna motsvarar 7 kap. 8 och 9 §§ BRL samt 5 kap. 9 och 10 §§ LFV. De innehåller bestämmelser om Finansinspektionens samarbete med utländska tillsynsmyndigheter.

10 §

Av 3 kap. 3 § framgår att ett kreditinstituts bolagsordning, stadgar eller reglemente skall godkännas i samband med att ett företag beviljas tillstånd att driva bank- eller finansieringsrörelse. Av denna paragraf framgår vad som gäller om kreditinstitutet därefter beslutar om ändring i bolagsordning etc.

En bestämmelse motsvarande den i *första stycket* gäller i dag för banker (9 kap. 3 § sjätte stycket BRL) men däremot inte för kreditmarknadsföretag. Något skäl att göra skillnad mellan de olika företagskategorierna föreligger dock inte.

Beslutsordningen behandlas i *andra stycket*.

En bestämmelse i *tredje stycket* gäller i dag för kreditmarknadsföretag (2 kap. 3 § LFV) men inte för banker. Samma bör dock gälla även för banker.

11 §

Paragrafen motsvarar 7 kap. 5 § och 9 kap. 15 § andra stycket BRL resp. 5 kap. 5 § LFV.

För kreditmarknadsföretagen innebär *första stycket* inte någon ändring i sak. För banker innebär den att Finansinspektionens skyldighet att förordna en eller flera revisorer att med övriga revisorer delta i revisionen av en bank ersätts med rätt för inspektionen att förordna revisor.

Av bestämmelsen följer alltså att inspektionen kan välja om den skall förordna en eller flera revisorer som skall ingå i revisorskollektivet hos ett visst institut. Ett sådant val skall träffas med hänsyn till syftet bakom de grundläggande rörelsereglerna i 6 kap.

Bestämmelsen i *andra stycket* överensstämmer med gällande rätt.

Av *tredje stycket* framgår att Finansinspektionen skall utfärda en instruktion för en revisor som förordnats av inspektionen. I linje med vad som i dag anges för bankaktiebolag i 9 kap. 15 § andra stycket BRL skall en revisor som förordnats av Finansinspektionen oavsett stämmans anvisningar följa den instruktion som inspektionen utfärdat.

12 §

Paragrafen motsvarar 3 kap. 8 a § och 9 kap. 17 § BRL samt 2 kap. 7 a § LFV. Den behandlar revisorers och särskilda granskares rapporteringskyldighet till Finansinspektionen.

13 §

Paragrafen motsvarar 7 kap. 4 § BRL resp. 5 kap. 4 a § LFV. Bestämmelsen innehåller en skyldighet för sparbanker, medlemsbanker och kreditmarknadsföreningar att i vissa fall upprätta en särskild balansräkning.

14 §

Paragrafen motsvarar närmast 7 kap. 6 § BRL och 5 kap. 6 § LFV. Av bestämmelsen framgår när Finansinspektionen får sammankalla styrelsen eller bolags- eller föreningsstämman i ett kreditinstitut.

Paragrafens *första stycke* innehåller, till skillnad från gällande rätt, ingen uttrycklig bestämmelse om att det skall anses nödvändigt att styrelsen sammankallas. Ett sådant krav bedöms inte fylla någon egentlig funktion eftersom det är inspektionen som också avgör om kravet är uppfyllt (beslutet får exempelvis inte överklagas). Det får dock förutsättas att denna möjlighet utnyttjas med omdöme.

15 §

Paragrafen motsvarar 7 kap. 26 § BRL och 5 kap 8 § LFV. Paragrafen innehåller bestämmelser om allmänt ombud vid konkurs.

16 §

Paragrafen motsvarar 7 kap. 7 § BRL och 5 kap. 7 § LFV. I paragrafen finns en bestämmelse om Finansinspektionens befogenheter vid ett kreditinstituts likvidation.

17 §

Paragrafen motsvarar 7 kap. 27 § BRL. Den har gjorts tillämplig även på kreditmarknadsföretag.

Paragrafen innehåller begränsningar för de relationer vissa befattningshavare hos Finansinspektionen får ha i förhållande till ett kreditinstitut.

18 §

Paragrafen motsvarar 7 kap. 28 § BRL. Den har gjorts tillämplig även på kreditmarknadsföretag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om pensionsstiftelser eller personalstiftelser.

19 §

Paragrafen motsvarar 7 kap. 22 § BRL och 5 kap. 23 § LFV. Paragrafen innehåller bestämmelser om avgifter till Finansinspektionen.

14 kap. Särskilt om prövningen av ägares lämplighet

Paragraferna i detta kapitel motsvarar 7 kap. 10–14 b § BRL och 5 kap. 11–15 b § LFV. De innehåller bestämmelser bl.a. om prövning vissa större ägares lämplighet och om ingripande mot en sådan ägare.

Den enda sakliga skillnad i förhållande till gällande rätt är att hänvisningarna till sundhetsbegreppet har slopats och ersatts av en hänvisning till bestämmelserna i denna lag och andra författningar som reglerar institutets verksamhet. Härigenom harmoniseras de krav som ställs vid den löpande tillsynen med de krav som ställs i samband med auktorisationen. Förvärvstillstånd skall alltså ges om det kan antas att förvärvaren inte kommer att motverka att kreditinstitutets rörelse drivs på ett sätt som är förenligt med de nämnda reglerna. Om en ägare som har ett kvalificerat innehav av aktier motverkar eller kan antas komma att motverka att ett kreditinstituts rörelse drivs på ett sätt som är förenligt med denna lag eller andra författningar som reglerar bankers eller, förekommande fall, kreditmarknadsföretags verksamhet, kan inspektionen också ingripa mot ägaren. De nämnda ändringarna framgår av 2 och 6 §§.

15 kap. Ingripanden

1 §

Paragrafen motsvarar närmast 7 kap. 15 § och 16 § första stycket 5 BRL respektive 5 kap. 16 § och 17 § första stycket 3 LFV.

Regleringen av de överträdelser som räknas upp i nuvarande 7 kap. 16 § första stycket 1–4 och 8 och i förekommande fall motsvarande bestämmelser i 5 kap. 17 § 1–2 och 5 LFV har brutits ut till två separata paragrafer (se i det följande under 2 och 3 §§).

Av *första* stycket framgår att ingripande kan ske om ett kreditinstitut inte bedriver sin rörelse enligt de regler som särskilt gäller för sådana institut. De regler som anges är desamma som ligger till grund för Finansinspektionens tillsyn enligt 13 kap. 3 §.

I *andra stycket* anges vilka sanktioner som kan användas. Sanktionerna verkställighetsförbud, varning och återkallelse av tillståndet är inte nya. En nyhet är dock att det blir möjligt att ingripa genom att utfärda föreläggande att vidta åtgärd inom viss tid, och alltså inte endast, som nu är fallet enligt 7 kap. 15 § BRL och 5 kap. 16 § LFV, förelägga ett institut att göra rättelse. Det blir alltså möjligt att förelägga ett institut att ombesörja något som det inte tidigare gjort. En nyhet i detta stycke är också att det blir möjligt att använd ytterligare sanktion, nämligen anmärkning. Sanktionen är tänkt att användas vid mindre allvarliga överträdelser. Vid valet av sanktion bör valet falla på den som är mest verkningsfull i det enskilda fallet.

Vid allvarliga överträdelser skall däremot kreditinstitutets tillstånd återkallas eller, om det är tillräckligt, varning meddelas. Det nya är att varning blir ett generellt alternativ till återkallelse av tillståndet i de fall som anges i denna paragraf. Det är en nyhet för de situationer då ingripande sker för att institutets kapitalbas understiger det minsta belopp som krävs enligt bankrörelselagen eller om banken inte fullgjort sina skyldigheter enligt lagen om insättningsgaranti

En nyhet i *tredje stycket* är att det införs en lagreglerad möjlighet att underlåta att ingripa om överträdelser är ringa eller ursäktlig eller om kreditinstitutet vidtar rättelse. *Svea hovrätt* förutsätter att om Finansinspektionen underlåter att ingripa, detta kommer till uttryck genom ett formligt beslut. Efter som varje överträdelse av lag etc. enligt första stycket skall bli föremål för ingripande från inspektionen riskerar emellertid en sådan ordning som den hovrätten föreslår att bli allt för betungande för inspektionen. Om inspektionen låter bli att ingripa, behöver den alltså inte fatta något överklagbart beslut i frågan.

I gällande rätt finns särskilda regler om ingripande i fall det ett kreditinstituts kapitalbas är för låg (7 kap. 16 § första stycket 6 BRL och 5 kap. 17 § första stycket 4 LFV). Denna situation bedöms inte behöva regleras separat utan omfattas av möjligheten att ingripa i denna paragraf.

I gällande rätt finns i 7 kap. 16 § första stycket 7 BRL en skyldighet för inspektionen att återkalla en banks oktroj om banken inte fullgjort sina skyldigheter enligt lagen (1995:1571) om insättningsgaranti och inte vidtagit rättelse inom ett år från det att inspektionen har förelagt banken att fullgöra sina skyldigheter med förklaring att bankens oktroj annars kan komma att återkallas. Någon motsvarande bestämmelse föreslås inte här utan situationen omfattas av denna paragraf.

Det bör noteras att det med den nu föreslagna definitionen av bankrörelse inte finns någon koppling mellan vad som utgör bankrörelse och insättningar som omfattas av garantin och inte heller någon skyldighet för en bank (eller ett kreditmarknadsföretag) att ta emot sådan inlåning som omfattas av garantin. Enligt 20 § lagen om insättningsgaranti skall nämnden underrätta Finansinspektionen, om en bank eller kreditmarknadsföretag som omfattas av garantin inte fullgör sina skyldigheter enligt den lagen. Det bör också observeras att det av tvingande bestämmelser i artikel 3.3 i direktiv (94/19/EG) om garanti för insättningar, framgår att ett kreditinstitut får uteslutas från garantisystemet först om de behöriga myndigheterna med minst tolv månaders frist meddelar att det avser att göra detta. Lagen om insättningsgaranti innehåller inte någon möjlighet att utesluta en bank eller ett kreditmarknadsföretag från systemet. Den nu

aktuella bestämmelsen ger emellertid möjlighet att ingripa mot ett institut som inte fullgör sina skyldigheter enligt lagen om insättningsgaranti. Om Finansinspektionen, eller i förekommande fall regeringen, i ett sådant fall avser att återkalla institutets tillstånd, förbjuda institutet att ta emot en sådan insättning som omfattas av garantin eller vidta annan åtgärd som är jämförlig med uteslutning måste dock den tolv månaders frist som direktivet föreskriver beaktas.

Riktlinjer för tillämpningen av de nu berörda bestämmelserna har utvecklats i avsnitt 11.2.2.

2 §

Paragrafens *första stycke* motsvarar 7 kap. 16 § första stycket 8 och fjärde stycket BRL och 5 kap. 17 § första stycket 5 och andra stycket LFV. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 11.2.3

Bestämmelsen i *andra stycket* är ny. Den behandlar möjligheten att besluta att personen i fråga inte längre får vara styrelseledamot eller verkställande direktör. Denna möjlighet kan utnyttjas endast som ett alternativ till återkallelse av tillståndet. Avsikten är att detta alternativ skall kunna väljas i stället för återkallelse i de fall då en i och för sig allvarlig händelse har uppkommit i ett i övrigt livskraftigt institut. Det föreligger dock inte någon skyldighet att använda sig av denna möjlighet i stället för att återkalla tillståndet utan en bedömning får göras från fall till fall.

Som regel torde det finnas en suppleant som kan träda i stället för den person som avgått. Om så inte är fallet får inspektionen utse en ersättare under den tid som det tar för institutet att självt utse en ny person till uppdraget. Det är dock inte nödvändigt att utnyttja denna möjlighet om institutet vidtar åtgärder för att ersätta den som avgått i den ordning som anges i det associationsrättsliga regelverk som gäller för institutet. Ersättaren skall naturligtvis uppfylla de krav som lagen ställer på en ledande befattningshavare. Som framgår av 13 kap. 17 § får den som är ledamot eller suppleant i styrelsen för Finansinspektionen eller befattningshavare där inte ingå i styrelsen för ett institut eller vara anställd där.

3 §

Återkallelsegrunderna i *första stycket* har flyttats från nuvarande 7 kap. 16 § första stycket 1–4 BRL och andra stycket samt 5 kap. 17 § första stycket 1 och 2 och andra stycket LFV.

När det gäller punkterna 1, 3, 4 och 5 i *första stycket* har för banker någon ändring inte skett i förhållande till gällande rätt. För kreditmarknadsföretag finns det i dag inte någon återkallelsegrund motsvarande den i punkten 1. Eftersom även ett kreditmarknadsföretag kan få tillstånd innan det registrerats är dock återkallelsegrunden motiverad även för dessa företag.

Enligt *andra stycket* har Finansinspektionen möjlighet att, om det är tillräckligt, meddela varning som ett alternativ till återkallelse av tillståndet dels om kreditinstitutet inte inom ett från det tillstånd beviljades har börjat driva bank- eller finansieringsrörelse (punkt 2), dels om kreditinstitutet under en sammanhängande tid av sex månader inte drivit bank- eller finansieringsrörelse (punkt 5). Såvitt avser punkt 2 är möjligheten att meddela varning ny. Varning är avsedd att meddelas om det i ett en-

skilt fall framstår som motiverat att ge banken ytterligare en chans att komma igång med rörelsen.

Med sådan rörelse som tillståndet avser i första stycket 2 och 5 avses bankrörelse om tillstånd getts till en bank och finansieringsrörelse om tillstånd getts till ett kreditmarknadsföretag.

4 §

Bestämmelsen återfinns i dag i 7 kap. 16 § femte och sjätte styckena BRL resp. 5 kap. 17 § tredje och fjärde styckena LFV. I båda styckena har ordet ”verksamheten” ersatts med ordet ”rörelsen” i överensstämmelse med användning av dessa begrepp i den nya lagen. Som exempel kan nämnas att bankrörelse kan omfatta flera skilda verksamheter bland vilka de två i 1 kap. 3 § första stycket nämnda konstituerar bankrörelse.

5 §

Paragrafen motsvarar 7 kap. 17 § BRL resp. 5 kap. 18 § LFV. Den behandlar ingripande mot en svensk bank eller ett svenskt kreditmarknadsföretag för överträdelser av bestämmelser i ett annat land inom EES.

6 §

Paragrafen motsvara närmast 7 kap. 16 § tredje stycket och 5 kap. 17 § första meningen LFV. Den behandlar beslutsordningen.

Utgångspunkten är att det är Finansinspektionen som beslutar om ingripande enligt de bestämmelser som räknas upp i paragrafen. För banker gäller emellertid enligt gällande rätt att frågan om återkallelse av tillståndet eller varning prövas av regeringen om ärendet är av principiell betydelse eller av särskild vikt. Några andra sanktioner kan regeringen dock inte använda sig av. Samma ordning som i gällande rätt har föreslagits av kommittén. Följden av detta blir att om regeringen anser att det föreligger grund för ingripande men att varning eller återkallelse av tillståndet är en alltför ingripande åtgärd, skulle banken undgå påföljd. Regeringen bör inte heller på detta sätt bör bli bundet av Finansinspektionens bedömning.

I överensstämmelse med *Finansinspektionens* uppfattning i fråga om ingripandemöjligheter enligt 1 § bör i stället regeringen ha möjlighet att välja bland alla samtliga de sanktioner som står till buds om ett ärende överlämnas till den. Regeringen bör alltså inte bara ha möjlighet att återkalla tillståndet eller meddela varning utan även att meddela förelägganden, förbud och anmärkning, liksom att låta bli att ingripa om överträdelsen är ringa eller ursäktlig eller om banken vidtar rättelse.

7 §

Paragrafen är ny.

Som framgår av avsnitt 11.2.4 kan Finansinspektionen besluta att en anmärkning eller varning skall kombineras med en straffavgift. Det är inte möjligt att kombinera förelägganden och förbud med straffavgift. I dessa fall bör vite användas.

Möjligheten att besluta om straffavgift står endast till buds i de fall som anges i 1 §, dvs. vid vissa regelöverträdelser.

Som förutsättning för att en straffavgift skall meddelas gäller att inspektionen meddelat varning eller anmärkning. I detta ligger inte något

uttryckligt krav på oaktsamhet eller uppsåt. Det agerande som föranlett anmärkningen eller varningen torde dock som regel innehålla något av dessa moment.

Av *andra stycket* framgår att straffavgiften tillfaller staten.

Det skulle kunna hävdas att det finns ett konkurrensproblem mellan en straffavgift och företagsbot. Det torde dock inte vara fallet. Anmärkningen och varningen liksom den straffavgift som beslutas i anslutning därtill är en reaktion på överträdelse av de bestämmelser som behandlas i 1 §. Det bör noteras att en företagsbot utgår som en reaktion på ett straffbart förfarande och att ändamålet är ett annat med straffavgiften. Straffavgiften utgör bara ett tillägg till det redan befintliga sanktionssystemet. Det är dock möjligt för inspektionen att beakta förekomsten av en företagsbot vid användande av sanktionssystemet.

8 §

Paragrafen är ny.

Av bestämmelsen framgår att till vilket belopp straffavgiften kan bestämmas. Bestämmelserna i *första* och *andra styckena* har hämtats från marknadsföringslagen (1995:450), se även 27 § konkurrenslagen (1993:20). Det maximala belopp som kan utgå är dock högre än i dessa lagar, femtio miljoner kronor i stället för fem miljoner kronor.

Av *tredje stycket* framgår att avgiften inte får bestämmas till ett belopp som är så stort att det därefter inte klarar soliditetskravet i 6 kap. 1 §. Ingenting hindrar emellertid att inspektionens beslut får till följd att institutet måste nedbringa sina exponeringar eller sälja av aktier i icke-finansiella företag på grund av att innehavens storlek kommer att överskrida kapitalbasen.

9 §

Bestämmelsen är ny. Den motsvarar närmast 25 § första stycket marknadsföringslagen. Av bestämmelsen framgår att när storleken på straffavgiften bestäms skall särskild hänsyn tas till hur allvarlig den överträdelse som har föranlett varningen eller anmärkning är och hur länge den har pågått. Straffavgiftens storlek skall i detta sammanhang ses som ett sätt att ytterligare gradera anmärkningen eller varningen.

Redan i valet av sanktion, ligger en bedömning av hur allvarlig överträdelsen är. Varning används som framgår av 22 § för allvarligare överträdelse än anmärkning.

Bestämmelsen utesluter inte att även andra omständigheter än allvarligheten av överträdelsen och hur länge den har pågått kan beaktas när avgiftens storlek bestäms. I mildrande riktning bör kunna beaktas exempelvis om kreditinstitutet snabbt upphör med överträdelsen sedan den påtalats av Finansinspektionen och om institutet samarbetar väl med inspektionen under utredningen.

Det finns till skillnad från motsvarande bestämmelser i marknadsföringslagen eller konkurrenslagen inte någon möjlighet att underlåta att ta ut avgift om överträdelsen är ringa. Om en överträdelse är ringa kan nämligen inspektionen enligt 1 § låta bli att ingripa. Genom att 7 § inte ålägger inspektionen att besluta om straffavgift finns det ändå ett utrymme för inspektionen att låta bli att besluta om straffavgift, t.ex. om anmärkningen i sig anses tillräcklig.

10 §

Bestämmelserna om förseningsavgift är nya. Finansinspektionen skall föra på ett kreditinstitut en förseningsavgift inte i tid kommer med de rapporter som bankerna är skyldiga att ge in till Finansinspektionen. (Vilka dessa rapporter är och när de skall vara inlämnade framgår av de föreskrifter som regeringen, eller den myndighet bestämmer, meddelar med stöd av 16 kap. 2 § första stycket 4.)

Det överlåts åt Finansinspektionen att avgöra om försenad rapportering i ett visst fall skall medföra förseningsavgift med maximalt belopp eller om förseningen är av sådan karaktär att avgiften bör bestämmas till ett lägre belopp eller efterges. Allmänt kan sägas att en längre försening i regel är allvarigare än en försening med endast någon dag. Å andra sidan kan även mindre förseningar vid upprepade tillfällen vara allvarligt. Vid bestämmande av avgiftens storlek skall hänsyn också tas till institutets storlek. För samma försening i ett stort och ett litet institut bör det belopp till vilken avgiften bestäms stå i ungefär samma relation till institutets storlek.

Om ett kreditinstitut skulle motsätta sig att ge in en viss rapport till Finansinspektionen har inspektionen möjlighet att förelägga institutet vid vite att komma in med rapporten.

Vid upprepade fall av underlåten eller försenad rapportering kan inspektionen meddela anmärkning eller varning.

11 §

Bestämmelserna motsvarar närmast 7 kap. 18 § BRL resp. 5 kap. 19 § LFV.

Ändringen i paragrafen är en följd av de ändrade ingripandereglererna när det gäller svenska kreditinstitut.

12 §

Paragrafen motsvarar i sak 7 kap. 19 § BRL resp. 5 kap. 20 § LFV.

Paragrafen anger hur Finansinspektionen skall agera om ett företag inte driver sin rörelse enligt lag etc.

13 §

Paragrafen motsvarar 7 kap. 20 § BRL resp. 5 kap. 21 § LFV.

Av paragrafen framgår att Finansinspektionen i där angivna fall kan förbjuda utländska företag som driver verksamhet i Sverige via filial eller genom direkt tillhandahållande av tjänster att göra nya åtaganden här.

14 §

Paragrafen motsvara närmast 7 kap. 21 § BRL och 5 kap. 22 § LFV.

Förutom en rent språklig ändring i *första stycket* föreslås ordet "verksamheten" genomgående i paragrafen ersatt med ordet "rörelsen" i överensstämmelse med hur dessa begrepp används i lagen. Detta överensstämmer med Banklagskommitténs förslag.

I gällande rätt är det enbart lagen om finansieringsverksamhet som föreskriver att inspektionen får besluta hur avvecklingen av verksamheten skall ske. I den nya lagen införs emellertid en sådan bestämmelse för både banker och kreditmarknadsföretag.

I *andra stycket* föreslås en ny bestämmelse som gör det möjligt för inspektionen att vända sig till revisorn i det företag som utreds och ta in uppgifter. Revisorns uppgiftsskyldighet är dock begränsad till vad han eller hon har fått kännedom om vid fullgörande av sitt uppdrag. Det är alltså omfattningen av revisorns uppdrag som utgör avgränsningen för revisorns upplysningsplikt. Det är samma avgränsning som enligt 13 kap. 12 § gäller för en revisors rapporteringsskyldighet. Beträffande den närmare avgränsningen av begreppet hänvisas till prop. 1995/96:173 s. 111. Det bör observeras att det inte är möjligt att förena en uppmaning till en revisor med vite, eftersom det inte är ett sådant föreläggande som avses i 16 §.

I *tredje stycket* föreslås inte någon ändring i sak i förhållande till gällande rätt eller Banklagskommitténs förslag.

15 §

I paragrafen, som är ny föreslås en ny grund för tvångslikvidation. Av bestämmelsen framgår att om ett aktiebolag eller en ekonomisk förening inte följer ett föreläggande enligt 15 § första stycket att inte fortsättningsvis bedriva rörelse skall rätten efter anmälan av Finansinspektionen förordna att företaget skall träda i likvidation.

Som framgår av *första* stycket är bestämmelsen, enbart tillämplig på rörelse som drivs av aktiebolag och ekonomiska föreningar,

För att bestämmelsen skall vara tillämplig skall det föreläggande som Finansinspektionen riktat mot företaget har vunnit laga kraft. Det krävs dessutom att företaget fortsätter att driva verksamheten i fråga. Detta kan komma till uttryck genom att företaget fortsätter att marknadsföra tjänsterna eller ingå nya avtal. Bestämmelsen är dock inte tillämplig om företaget i fråga inte avvecklar rörelsen i den takt som inspektionen föreskriver. I dessa fall får möjligheten att förelägga vite anses tillräcklig.

I dessa fall gäller i tillämpliga delar vissa särskilt angivna paragrafer i 13 kap. aktiebolagslagen och 11 kap. lagen om ekonomiska föreningar. De bestämmelser som avses är de som behandlar handläggningen hos rätten, om förordnande och entledigande av likvidator, genomförande av likvidationen.

Den bank- eller finansieringsrörelse som drivs kan utgöra endast en del av företagets totala verksamhet. Om företaget upphör med den otillåtna verksamheten under ärendets handläggning vid tingsrätten är det bl.a. därför rimligt att likvidationsförfarandet avbryts. Detta framgår av *andra* stycket.

I *tredje stycket* anges att beslutet om likvidation gäller omedelbart.

16 §

Paragrafen motsvarar 7 kap. 23 § BRL resp. 5 kap. 24 § LFV.

16 kap. Bemyndiganden

1 §

I bestämmelsen, som är ny, ges bemyndigande att meddela föreskrifter om vilka poster som får räknas in i startkapitalet enligt 3 kap. 4–6 §§. Bestämmelsen behandlas i anslutning till 3 kap. 4–6 §§.

2 §

Paragrafen utgör en kombination av bestämmelserna i 7 kap. 2 § och 9 kap. 9 § andra meningen BRL samt 2 kap. 2 § andra stycket andra meningen och 5 kap. 2 § LFV.

Bestämmelsen i *första stycket* 2 är dock ny. Den har utformats efter förebild av 1 kap. 1 a § försäkringsrörelselagen.

I gällande rätt finns det också bestämmelser om att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande Finansinspektionen, får meddela föreskrifter om brottsförebyggande åtgärder och om förvaring och inventering av värdehandlingar. Dessa bestämmelser anses dock överflödiga med hänsyn till att branschrekommendationer i sådana frågor handhas av Bankernas säkerhetskommitté inom ramen för Bankföreningens arbete.

17 kap. Överklaganden

1 §

Paragrafen motsvarar närmast 7 kap. 24 § BRL och 6 kap. 1 § LFV.

Av *första stycket* framgår när Finansinspektionens beslut inte får överklagas. Förbudet gäller inspektionens beslut att sammankalla styrelsen och stämman i ett kreditinstitut, föreläggande att lämna upplysningar om verksamheten för att kunna bedöma om verksamheten fordrar tillstånd och inspektionens beslut att överlämna ett ärende till regeringen.

Av *andra stycket* framgår att Finansinspektionens beslut i andra fall som regel överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Detta skiljer sig från den nuvarande ordningen. I gällande rätt finns nämligen två olika ordningar för överklagande av Finansinspektionens beslut. Vissa beslut som bedömts viktigare, t.ex. beslut om rörelsetillstånd och återkallelse av sådana tillstånd överklagas till kammarrätt. Andra beslut överklagas till länsrätt. Frågan om lämpligheten av dessa olika överklagandeordningar var föremål för Lagrådets bedömning i prop. 1999/2000:18 Förstärkt skydd för avvecklingen av förpliktelser på finansmarknaden (s. 141). Lagrådet anförde då följande.

När ett stort antal grupper mål år 1995 flyttades från kammarrätt till länsrätt, undantogs vissa mål, vari Finansinspektionens beslut överklagas, av det skälet att målen var av central betydelse för Sveriges finansiella system och att det därför var nödvändigt att slutliga beslut i dessa mål meddelades så fort som möjligt (se prop. 1994/95:27 s. 156).

Lagrådet vill fästa uppmärksamheten på att mål, som anhängiggörs direkt hos kammarrätten genom överklagande av förvaltningsbeslut, handläggs som enpartsmål enligt äldre förvaltningsrättsliga principer (se 7 a § andra stycket förvaltningsprocesslagen). Det innebär att Finansinspektionen inte blir part i målet hos kammarrätten och, framför allt, inte kommer att kunna överklaga kammarrättens dom. Om kammarrätten skulle upphäva inspektionens överklagade beslut och t.ex. meddela det söka godkännandet eller ändra beslutet (t.ex. byta ut en återkallelse mot en varning) saknar inspektionen möjlighet att söka rättelse. En viktig anledning till att tvåpartsprocess infördes var att beslutsmyndigheten skulle ges möjlighet att hävda det allmänna intresset mer aktivt i målet hos förvaltningsdomstolen (se prop. 1995/96:22 s. 72–82). Som jämförelse kan nämnas att Finansinspektionen blir både part och klagoberättigad i de mål där inspektionens beslut överklagas hos länsrätt, fastän dessa beslut kan anses av mindre vikt.

Lagrådet rekommenderar att de ovan angivna konsekvenserna vägs in innan slutlig ställning tas till en lämplig överklagandeordning.

Regeringen svarade lagrådet (prop. 1999/2000:18 s. 97) att den av Lagrådet ifrågasatta ordningen för överklagande av Finansinspektionens beslut tillämpas generellt inom den finansiella lagstiftningen. En eventuell ändring av denna övergripande ordning bör övervägas i ett särskilt, större sammanhang. Regeringen ansåg därför att överklagandeordningen i det då aktuella lagförslaget borde följa gängse mönster i avvaktan på att frågan övervägs i ett vidare perspektiv.

Regleringen av banker och kreditmarknadsföretag stöps nu om. Det är i detta sammanhang lämpligt att behandla den fråga om överklagandeordningen som Lagrådet berört. Det kan konstateras att Lagrådet pekat på ett starkt skäl att flytta ner de resterande målen till länsrätt. Visserligen är det också viktigt att dessa mål avgörs skyndsamt. De skäl som anförs av Lagrådet väger dock tyngre än den tid som kan vinnas genom att målen avgörs av kammarrätt som första domstolsinstans. Det får också antas att domstolarna, med kännedom om dessa måls betydelse, behandlar målen med den skyndsamhet som krävs i det enskilda fallet.

Beslut i ärenden som avses i 20 § första stycket 5 förvaltningslagen – dvs. beslut om föreskrifter enligt 8 kap. regeringsformen – skall inte överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslut i sådana normgivningsärenden är normalt av sådant slag att de inte lämpar sig för domstolsprövning. De skall i stället överklagas till regeringen med stöd av 35 § verksförordningen (1995:1322).

Bestämmelserna i *tredje och fjärde styckena* överensstämmer med gällande rätt.

2 §

Paragrafen motsvarar 7 kap. 25 § BRL och 6 kap. 2 § LFV.

15.2 Förslaget till lag om införande av lagen (2003:000) om bank- och finansieringsrörelse

1 §

I paragrafen föreslås att lagen om bank- och finansieringsrörelse skall träda i kraft den 1 januari 2004. Vid bestämmande av tidpunkten har det beaktats den tid som remissbehandlingen och bearbetningen av promemorian i regeringskansliet och riksdagen kan förväntas ta. Dessutom har hänsyn tagits till att det kan behövas en viss tid för Finansinspektionen och instituten att förbereda sig inför ikraftträdandet av den nya lagen.

2 §

Av paragrafen framgår vilka lagar som upphävs genom den nya lagen, nämligen bankrörelselagen, lagen om finansieringsverksamhet och lagen (1987:621) om införande av ny banklagstiftning. Vissa av de övergångsbestämmelser som finns i den sist nämnda lagen behöver dock gälla även fortsättningsvis. De har då tagits in i denna promulgationslag.

3 §

I andra författningar finns det hänvisningar till de lagar som nu upphävs. Dessa hänvisningar måste justeras när den nya lagen träder i kraft. Denna paragraf anger att om det i lag eller någon annan författning förekommer

hänvisning till en bestämmelse som ersatts genom en bestämmelse i den nya lagen om bank- och finansieringsrörelse eller denna promulgationslag, skall i stället den nya lagen tillämpas.

4 §

Av paragrafen framgår att om bolagsordning, stadgar eller reglemente efter utgången av år 2003 strider mot bestämmelserna i den föreslagna rörelselagen skall styrelsen till den första ordinarie stämman lägga fram förslag till ändring av bolagsordningen, stadgarna eller reglementet.

5 §

Utgångspunkten är att de oktrojer som gäller vid ikraftträdandet skall fortsätta att gälla.

Den bank som vid lagens ikraftträdande driver bankrörelse enligt definitionen i 1 kap. 3 § lagen om bank- och finansieringsrörelse kan fortsätta med detta, men då enligt de nya rörelsereglerna.

Den bank vars rörelse vid lagens ikraftträdande inte omfattas av den nya definitionen riskerar däremot att få oktrojen återkallad eller få varning om detta fortgår under sex månader (15 kap. 3 § lagen om bank- och finansieringsrörelse). Givetvis gäller samma sak om banken ikraftträdandet inte driver bankrörelse enligt den nya definitionen.

Punkten 3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1995:1572) om ändring i bankrörelselagen anger att ett företag som den 1 januari 1996 bedrev inlåningsverksamhet som inte fordrade tillstånd enligt äldre lag får fortsätta med verksamheten längst till och med den 31 december 2002. Undantaget tar sikte på de s.k. sparkassorna. Den inlåningsverksamhet som omfattas av den övergångsbestämmelsen kommer att kräva tillstånd endast om den kombineras med betalningsförmedling i generella system eller kreditgivning. I annat fall kommer verksamheten att omfattas av den föreslagna lagen om inlåningsverksamhet. Någon anledning att även fortsättningsvis undanta verksamheten från tillståndsplikt bedöms dock inte föreligga.

Banker som fått tillstånd att driva bankrörelse före lagens ikraftträdande har inte fått tillstånd enligt 3 kap. lagen om bank- och finansieringsrörelse. Av *andra stycket* framgår emellertid att när det i den nya rörelselagen hänvisas till 3 kap. avses i stället motsvarande äldre bestämmelser. Det får bl.a. betydelse vid tillämpningen av 9 kap. 3 § lagen om bank- och finansieringsrörelse. Där sägs bl.a. att ett kreditinstitutets kapitalbas inte får understiga det belopp som enligt 3 kap. 4–6 §§ krävdes när rörelsen påbörjades. För bankaktiebolag som fått tillstånd före lagens ikraftträdande innebär det att kapitalbasen inte får understiga det belopp som enligt 9 kap. 4 § *andra stycket* BRL krävdes när rörelsen påbörjades.

6 §

Utgångspunkten är att tillstånd att driva finansieringsverksamhet som gäller vid lagens ikraftträdande fortsätter att gälla därefter. Ett kreditmarknadsföretag vars rörelse vid lagens ikraftträdande inte omfattas av den nya finansieringsdefinitionen riskerar att få sitt tillstånd återkallat eller få varning om detta fortgår under sex månader (15 kap. 3 § lagen om bank- och finansieringsrörelse). På sikt skall alltså alla företag som

driver verksamhet som inte utgör finansieringsrörelse få sina tillstånd återkallade.

Den avreglering som föreslås för kreditmarknadsföretag är dock mer omvälvande än den som föreslås för banker. Kommittén har föreslagit att tillstånd att driva finansieringsverksamhet som gäller vid ikraftträdandet inte skall fortsätta att gälla om verksamheten inte fordrar tillstånd också enligt den nya lagen. En sådan bestämmelse, som innebär att vissa tillstånd upphör med automatik, kan dock skapa osäkerhet om vilka företag som efter den 1 januari 2004 har tillstånd och står under tillsyn av Finansinspektionen. Här föreslås därför att de företag som inte omfattas av regleringen i den nya lagen skall ges möjlighet att göra en anmälan till Finansinspektionen som om förutsättningarna är uppfyllda skall kunna återkalla tillståndet. En sådan ansökan bör kunna ges och hanteras av Finansinspektionen före ikraftträdandet.

Beträffande *andra stycket* hänvisas till kommentaren till 5 §.

7 §

Vissa typer av ärenden skall prövas såväl enligt gällande rätt som enligt den föreslagna lagen om bank- och finansieringsrörelse. Grunderna för prövningen kan dock skilja sig åt mellan de regler som gäller i dag och de regler som föreslås gälla i framtiden. I denna paragraf anges när en ansökan som kom in före denna lags ikraftträdande skall bedömas enligt äldre bestämmelser.

8 §

Genom en bestämmelse i lagen om finansieringsverksamhet (1 kap. 3 § första stycket 9) undantogs tidigare verksamhet som drevs av en ekonomisk förening från tillståndsplikt om föreningen

1. tog emot insättningar endast från de egna medlemmarna,
2. hade till ändamål endast att med användande av medlemsinsättningar tillgodose finansieringsbehov hos medlemmarna,
3. antog endast fysiska personer till medlemmar, samt
4. hade högst 1 000 medlemmar.

Sådan verksamhet ansågs inte heller utgöra bankrörelse (1 kap. 2 b § BRL)

Genom en lag som trädde i kraft den 1 juli 2000 upphävdes emellertid dessa undantag (SFS 2000:375 och 376). I samband med detta föreskrevs bl.a. att äldre bestämmelser fortfarande skall gälla för ekonomiska föreningar som senast den 13 april 2000 har registrerats enligt lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar. Vissa av de föreningar som avses med nämnda övergångsbestämmelser kan driva verksamhet som utgör finansieringsrörelse enligt den föreslagna lagen om bank- och finansieringsrörelse. Några av dem kan komma att omfattas av det undantag från tillståndsplikt som föreslås i 2 kap. 3 § i den nya lagen, men det är oklart om alla gör det. Det bedöms emellertid inte nödvändigt att de ekonomiska föreningar som fram till i dag har varit undantagna från tillståndsplikt, nu skall bli skyldiga att inordna sig under den reglering som föreslås för banker och kreditmarknadsföretag. Det föreslås därför att undantagsbestämmelsen skall fortsätta att gälla i vissa fall. Som en ytterligare förutsättning bör dock även gälla att föreningarna redan den 13 april 2000 drev verksamheten i fråga.

De företag vars verksamhet avses i denna paragraf kan dock komma att omfattas av den föreslagna lagen om inlåningsverksamhet.

9 §

De bestämmelser som föreslås innebär att definitionerna av vad som är tillståndspliktig bank- eller finansieringsrörelse träffar mer begränsade verksamheter än tidigare. Regleringen kommer dock att träffa även viss verksamhet som i dag inte fordrar tillstånd. Dit hör exempelvis mottagande av kundmedel som kombinerat med kreditgivning kan komma att kräva tillstånd. De företag som blir tillståndspliktiga enligt den nya lagen utan att ha varit det tidigare ges ett år på sig att ansöka om ett sådant tillstånd. Det bör därför få fortsätta med verksamheten under år 2004 eller, om en ansökan om tillstånd enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse har getts in under det året, till dess ansökningen har prövats slutligt.

10 §

Paragrafen motsvarar 5 och 23 §§ lagen (1987:621) om införande av ny banklagstiftning. Bestämmelserna bedöms behövas även fortsättningsvis.

11 §

Av 9 kap. 3 § framgår att ett kreditinstituts kapitalbas inte får gå ner under det belopp som krävdes i startkapital när rörelsen påbörjades. En motsvarande bestämmelse finns i gällande rätt sedan den 1 januari 1994. Redan vid den tidpunkten fanns det emellertid ett antal banker som hade beviljats tillstånd enligt äldre bestämmelser. De bestämmelser som knöt kapitalbasens storlek till det belopp som krävdes i startkapital går emellertid inte att tillämpa för banker som auktoriserats och påbörjat sin rörelse före bestämmelsens ikraftträdande. För dessa blev det därför nödvändigt att ange att kapitalbasen inte får understiga ett belopp som för bankaktiebolag motsvarar fem miljoner euro för sparbanker en miljon euro, beräknat efter kursen efter ikraftträdandet, den 1 januari 1994. En motsvarande bestämmelse behövs fortfarande och har tagits in i denna paragraf.

12 §

År 1994, när bestämmelserna om att en sparbanks kapitalbas skall uppgå till minst en miljon euro infördes, konstaterades att ett antal då verksamma mindre sparbanker inte skulle klara av att fortsätta sin rörelse utan särskilda undantagsregler. Det infördes därför en bestämmelse som medger att kapitalbasen får vara lägre än motsvarande en miljon euro, men minst det belopp som vid något tillfälle uppnåtts efter dagen för EES-avtalets undertecknande, dvs. den 2 maj 1992. Av den tidigare övergångsbestämmelsen framgick vidare att när kapitalbasen väl kommit upp i nivå med ett belopp som motsvarar en miljon euro skall huvudregeln i 11 § 2 slå till. En motsvarande bestämmelse har tagits in i denna paragraf.

13 §

När kreditinstitutsdirektivets krav på startkapital infördes i svensk rätt infördes samtidigt en övergångsbestämmelse som anger när tillstånd kan ges till företag som inte uppfyller dessa kapitalkrav (punkt 6 i över-

gångsbestämmelserna till lagen om finansieringsverksamhet). För att göra det möjligt för sådana företag som beviljats tillstånd med stöd av den övergångsbestämmelsen att fortsätta med sin rörelse bör motsvarande bestämmelser tas in i den nya lagen. Dessa finns i denna paragraf. Av bestämmelserna framgår att när kapitalbasen motsvarar det i 3 kap. 6 § lagen om bank- och finansieringsrörelse uppställda kravet på startkapitalet gäller i stället bestämmelserna i lagen. I gällande rätt används inte begreppet startkapital utan i stället begreppet bundet eget kapital. Med hänsyn till att bundet begreppet bundet eget kapital i lagen ersatts med begreppet startkapital görs motsvarande i denna paragraf.

14 §

De bestämmelser som föreslås i 7 kap. 3–8 §§ lagen om bank- och finansieringsrörelse gäller redan för banker utom såvitt avser bestämmelsen i 7 kap. 6 § sista meningen, som anger att det krävs Finansinspektionens tillstånd för att behålla egendomen om den inte har avyttrats inom tre år från förvärvet. Bankerna bör ges en rimlig möjlighet att anpassa sig efter den nya bestämmelsen. Det föreskrivs därför i *första stycket* att för egendom som förvärvats före lagens ikraftträdande behövs inte under år 2004 något särskilt medgivande från Finansinspektionen för att få behålla egendomen även om mer än tre år har förflutit från förvärvet.

För kreditmarknadsföretag regleras endast förvärv av aktier och andelar till skyddande av fordran. Motsvarande bestämmelser saknas alltså beträffande övrig egendom. I *andra stycket* framgår att annan egendom än aktier och andelar som förvärvats till skyddande av fordran skall anses förvärvade enligt 7 kap. 3–5 §§. Även om mer än tre år förflutit från förvärvet är dock kreditmarknadsföretaget inte skyldigt att under år 2004 ansöka om medgivande för att få behålla egendomen. Det bör dock observeras att huvudregeln, dvs. att egendomen skall avyttras när det med hänsyn till marknadsförhållanden är lämpligt, dock senast när det kan äga rum utan förlust för institutet kan slå till.

15 §

I 8 kap. 5 § lagen om bank- och finansieringsrörelse finns det bestämmelser som anger att ett kreditinstitut inte får avtala om tjänster på andra villkor än sådana institutet normalt tillämpar eller ingå andra avtal på villkor som inte är affärsmässigt betingade med eller till förmån för en angiven krets personer. Sådana avtal skall föras in i en förteckning.

Enligt gällande rätt får ett kreditinstitut inte på andra villkor än sådana som institutet normalt ställer upp lämna kredit till personer som ingår i jävskretsen. Bestämmelsen är även tillämplig på krediter mot säkerhet av borgen eller fordringsbevis mot någon som ingår i jävskretsen, för fordran som banken förvärvar och för vilken någon i jävskretsen är betalningsskyldigheter och garantiförbindelser som banken ikläder sig.

Det är rimligt att det för avtal som ingåtts före lagens ikraftträdande gäller äldre bestämmelser. Att så är fallet framgår av denna paragraf.

16 §

Enligt 10 kap. 28 § får ett bankaktiebolag som har övertagit en sparbanks rörelse vid ombildning enligt 8 kap. sparbankslagen efter tillstånd av Finansinspektionen använda ordet sparbank i sin firma. Detsamma gäller

ett bankaktiebolag som senare har övertagit en sådan rörelse. Enligt befintliga övergångsbestämmelser skall vad som sägs i den paragrafens motsvarighet till gällande rätt äga motsvarande tillämpning om ett bankaktiebolag har övertagit en föreningsbanks rörelse vid ombildning enligt 11 kap. föreningsbankslagen (1987:620). En motsvarande övergångsbestämmelse behövs även fortsättningsvis och har tagits in i den nya lagen.

17 §

Av paragrafen framgår att om ett kreditmarknadsföretag fattat beslut om nedsättning av aktiekapitalet gäller äldre bestämmelser, dvs. bestämmelserna i 6 kap. 6 § aktiebolagslagen i stället för de nya bestämmelserna i 11 kap. lagen om bank- och finansieringsrörelse.

18 §

Av paragrafen framgår att äldre bestämmelser gäller för fusionen om bolagsstämman i samtliga bolag godkännt fusionsplanen före lagens ikraftträdande. Detsamma gäller vid fusion genom absorption av helägt dotterbolag om fusionsplanen upprättats före ikraftträdandet.

19 §

Av paragrafen framgår att äldre bestämmelser gäller för fusionen om fusionsavtalet godkännts av föreningsstämman enligt vad som anges i 11 kap. 4 § lagen om ekonomiska föreningar.

20 §

De föreslagna ändringarna, när det gäller Finansinspektionens möjligheter att ingripa, innebär att grunderna för ingripande har getts en delvis nu utformning och att Finansinspektionen får fler sanktioner till sitt förfogande och en större frihet att i det enskilda fallet avgöra såväl när en sanktion som skall tillgripas som vilken sanktion som i sådana fall bör bli aktuell. Överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet bör därför som regel bedömas enligt äldre bestämmelser. Detta gäller även ingripande mot utländska banker. Detta gäller dock inte om tillämpningen av de nya bestämmelserna skulle leda till ett mindre strängt ingripande.

21 §

Beslut som har meddelats före lagens ikraftträdande överklagas enligt äldre bestämmelser.

22 §

Paragrafen motsvarar punkt 8 i lagen om införande av ny banklagstiftning.

Enligt 9 kap. 5 § lagen om bank- och finansieringsrörelse får medel som en förmyndare eller god man eller förvaltare förvaltar enligt föräldrabalken tas ut utan förmyndarens tillstånd endast om förbehåll därom gjorts enligt 14 kap. 8 § andra stycket samma balk eller uttaget avser ränta. Det framgår vidare att överförmyndaren kan förordna att ett sådant förbehåll inte skall gälla.

I samband med ändringar i 1924 års förmynderskapslag år 1940 meddelades en övergångsbestämmelse av samma innebörd som denna para-

graf. Liknande bestämmelser har också tagits in i vissa senare promulgationslagar, senast i lagen om ikraftträdande av ny banklagstiftning.

En bestämmelse som paragrafens kan fortfarande ha praktisk betydelse. Av bestämmelsen, jämförd med 9 kap. 5 § andra stycket lagen om bank- och finansieringsrörelse, följer att överförmyndaren när som helst kan förordna att medlen inte får tas ut utan hans tillstånd. Även i sådana fall får dock ränta lyftas.

23 §

Paragrafen motsvarar punkt 37 i lagen om införande av ny banklagstiftning.

Enligt äldre giftermålsbalken förvaltade mannen i princip båda makarnas egendom. I nämnda 26 § fanns emellertid en presumtionsregel som gav hustrun rätt att disponera medel på ett konto som öppnats i hennes namn. Regeln kan fortfarande ha betydelse och har därför tagits med här.

24 §

Paragrafen motsvarar punkt 2 i övergångsbestämmelserna till lag (1994:1445) om ändring i bankrörelselagen (1987:617).

Regeln tar sikte på det fallet att föräldrar förvaltar bankmedel som har satts in före den 1 juli 1995. Sådana medel skall enligt äldre regler i princip vara spärrade. Utan hinder av det får föräldrarna efter nämnda datum ta ut pengarna utan överförmyndarens tillstånd. Undantag från uttagsrätten gäller emellertid om överförmyndaren med stöd av 13 kap. 19 § föräldrabalken har beslutat om inskränkning i den.

25 §

Paragrafen motsvarar punkt 3 i övergångsbestämmelserna till lag (1994:1445) om ändring i bankrörelselagen (1987:617).

I paragrafen har tagits in en övergångsbestämmelse som jämställer förbehåll enligt 15 kap. 9 § andra stycket i dess lydelse före den 1 juli 1995 med förbehåll enligt 14 kap. 8 § föräldrabalken i nu gällande lydelse. Det innebär att ett förbehåll som gjorts enligt äldre rätt fortfarande gäller även om det inte ersatts med något nytt.

15.3 Förslaget till lag om inlåningsverksamhet

Inledande bestämmelser

1 §

Paragrafen anger i det *första stycket* vilka företag som är skyldiga att följa denna lag. Bestämmelserna i lagen gäller för alla företag som driver inlåningsverksamhet och som inte omfattas av reglerna i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti. Lagen är således exempelvis tillämplig på företag inom detaljhandeln och bensinbranschen om de driver sådan inlåningsverksamhet som avses i 2 §. Den är vidare under samma förutsättningar tillämplig på s.k. spar- och låneföreningar och ekonomiska föreningar som driver sparkasseverksamhet. Spar- och låneföreningar är undantagna från tillståndsplikt för finansieringsrörelse enligt 2 kap. 3 § 5 i den föreslagna lagen om bank- och finansieringsrörelse. Lagen om

inlåningsverksamhet är inte tillämplig om institut som omfattas av lagen om insättningsgaranti – dvs. banker, kreditmarknadsföretag, värdepappersbolag eller motsvarande utländska institut – tar emot återbetalningspliktiga medel, inte ens om de tar emot ogaranterade medel. För dessa institut gäller informationsbestämmelsen i 11 § lagen om insättningsgaranti.

Vad som menas med ”företag” framgår av 3 § första stycket.

Av det *andra stycket* framgår att lagen inte gäller för Riksbankens eller Riksgäldskontorets verksamhet.

2 §

I paragrafen definieras begreppet inlåningsverksamhet. Gränsen för vilka medel som avses är tämligen vid. Förutom tillodohavanden på konto omfattas även andra tillgodohavanden, exempelvis utställda postväxlar, samt fordringar i form av värdepapper (se dock 4 §), såsom obligationer och bankcertifikat, allt under förutsättning att fordringarna har en löptid eller en uppsägningstid som understiger ett år.

Med mottagande från ”allmänheten” av återbetalningspliktiga medel avses mottagande från privatpersoner eller icke-finansiella företag. Mottagande av medel enbart från finansiella företag, dvs. banker, kreditmarknadsföretag, värdepappersbolag och andra företag vars huvudsakliga verksamhet utgörs av finansiell verksamhet, omfattas inte av definitionen på inlåningsverksamhet då de inte utgör allmänheten. Sådana företag antas ha sådan sakkunskap att de inte behöver informeras om att medlen inte omfattas av insättningsgarantin.

Dessa avgränsningar behandlas även i avsnitt 12.2.2.

3 §

Paragrafens *första stycke* innebär en associationsrättslig begränsning av vilka slag av företag som får driva inlåningsverksamhet. Sådant företag får drivas endast av aktiebolag och ekonomiska föreningar. Detta krav utgör en del av lagens regler till skydd för fordringsägarnas medel. En utförligare motivering för bestämmelsen framgår av avsnitt 12.2.5.

Av det *andra stycket* framgår att ett aktiebolag som driver inlåningsverksamhet måste ha ett aktiekapital på minst fem miljoner kronor. Motivet för en sådan begränsning framgår av avsnitt 12.2.5.

Det *tredje stycket* innehåller en bestämmelse om vilket kapitalkrav som gäller för de aktiebolag som har sitt aktiekapital bestämt i euro.

Av det *fjärde stycket* framgår att de allmänna regler som gäller för aktiebolag och ekonomiska föreningar också är tillämpliga på företag som driver inlåningsverksamhet, om inte annat följer av denna lag eller i övrigt är särskilt föreskrivet. Det är t.ex. fråga om bestämmelserna i aktiebolagslagen (1975:1385), lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, bokföringslagen (1999:1078) och årsredovisningslagen (1995:1554).

4 §

Av denna bestämmelse framgår att lagen inte är tillämplig på ett erbjudande för vilket det skall upprättas prospekt enligt vissa närmare angivna lagar.

Informationsplikten i 7 § har till syfte att förhindra att inlånade medel förväxlas med garanterade medel enligt lagen om insättningsgaranti. Pro-

spekt innehåller emellertid redan omfattande information och upplysningar som belyser att erbjudanden om att köpa exempelvis aktier, fonder eller obligationer är förenade med en viss form av risktagande. Av bedömningen i avsnitt 12.3 framgår därför att risken för att medel som föranleder prospektskyldighet förväxlas med garanterade medel är så pass liten att det saknas anledning att låta inlåning av de förstnämnda omfattas av nu aktuell lag och informationsplikt.

Anmälningssplikt och registrering

5 §

Av det *första stycket* framgår att företag som avser att driva inlåningsverksamhet är skyldiga att anmäla detta till Finansinspektionen. Bestämmelsens syfte är att anmälningssplikten skall ligga till grund för en kontroll av att lagens bestämmelser, som införts till skydd för konsumenterna och i ett brottsförebyggande syfte, följs. I det att ett företag ”avser” att driva inlåningsverksamhet enligt lagen ligger att anmälan skall göras innan verksamheten påbörjas.

I syfte att tillgodose allmänhetens rätt till information om vilka företag som driver inlåningsverksamhet skall Finansinspektionen enligt det *andra stycket* föra ett register över dessa företag. Registreringen utgör även en kontrollfunktion av att vissa villkor i lagen är uppfyllda. Om något av de nämnda villkoren för att få driva inlåningsverksamhet brister, skall inspektionen inte registrera företaget. Ett beslut om att vägra registrering kan överklagas enligt 23 §.

Innan Finansinspektionen fattar ett beslut om att vägra registrering, skall företaget respektive den som har ägarintresse i detta ges möjlighet att göra rättelse. När ett föreläggande om att göra rättelse föranleds av att någon i ägar- eller ledningskretsen är diskvalificerad enligt bestämmelsen i 6 § första stycket, innebär rättelse i praktiken att företaget måste byta ut den diskvalificerade personen i ledningen. Är det en person (fysisk eller juridisk) med ägarintresse som är diskvalificerad, innebär ett föreläggande om att göra rättelse, vilket då skall ställas till denna, att den personen måste avyttra sitt innehav av rösterna eller kapitalet så att det kommer att understiga den i 6 § andra stycket angivna gränsen. Alternativt kan en juridisk person med ägarintresse byta ut den diskvalificerade personen i dess ledning.

När det gäller kontrollen av att personer med ägarintresse eller ledningen inte har gjort sig skyldiga till sådan brottslighet och misskötsamhet som avses i 6 § första stycket, bör Finansinspektionen undersöka bl.a. kronofogdemyndighetens register och belastningsregistret. Dessutom kan kontakt behöva tas med skattemyndigheter och konkursförvaltare.

Av det *tredje stycket* framgår att företaget inte får påbörja inlåningsverksamhet förrän registrering har skett. Det innebär således att företaget måste vara registrerat för att få driva inlåningsverksamhet.

Av det *fjärde stycket* framgår att ett företag som driver inlåningsverksamhet skall föras ut ur registret när ett beslut om föreläggande att upphöra med verksamheten har vunnit laga kraft. Skälet till detta är att allmänheten skall kunna lita på att de företag som är införda i registret uppfyller kraven för att få driva inlåningsverksamhet. Av samma skäl bör det antecknas i registret när ett interimistiskt eller slutligt beslut om föreläg-

gande att upphöra med verksamheten har fattats men inte vunnit laga kraft. Vad som skall antecknas i registret är dock en fråga som bör regleras i förordningsform.

Bestämmelserna behandlas även i avsnitt 12.2.9.

Krav på ägare och ledning

6 §

Paragrafen innehåller i det *första stycket* en bestämmelse som innebär att viss allvarlig misskötsamhet och brottslighet medför att en person (fysisk eller juridisk) inte får ha ägarintresse i ett företag som driver inlåningsverksamhet. Samma faktorer diskvalificerar företagets ledning, dvs. styrelseledamöter och i förekommande fall verkställande direktör samt deras ställföreträdare. När det gäller juridiska personers ägarintresse blir bestämmelsen tillämplig på dess styrelseledamöter och i förekommande fall verkställande direktör samt deras ställföreträdare. Det skall vara klart att misskötsamheten förekommit för att den skall vara diskvalificerande.

Exempel på ett i väsentlig mån åsidosättande av ”skyldigheter i näringsverksamhet” är att näringsidkaren gjort sig skyldig till bokföringsbrott eller skattebrott som inte är bagatellartade, att denne regelmässigt underlåtit att betala skatter och allmänna avgifter på icke obetydliga belopp eller att näringsidkaren på olika sätt förfarit otillbörligt i samband med konkursförfarande. Ett i väsentlig mån åsidosättande i ”andra ekonomiska angelägenheter” kan exemplifieras med att personen i fråga på senare tid vid flera tillfällen underlåtit att deklarerat sina inkomster. Personen skall också vara diskvalificerad om han gjort sig skyldig till ”allvarlig brottslighet” vid sidan av näringsverksamhet.

I det *andra stycket* definieras ägarintresse som ett direkt eller indirekt innehav av 20 procent eller mer av rösterna eller kapitalet i företaget. Ägarintresse kan föreligga i många olika fall. Här följer några exempel. Ett direkt innehav föreligger när en person innehar 20 procent eller mer av rösterna eller kapitalet i företaget som driver inlåningsverksamhet. När en person innehar 20 procent eller mer av rösterna eller kapitalet i ett företag som innehar 100 procent av rösterna eller kapitalet i företaget som driver inlåningsverksamhet föreligger ett indirekt innehav. Ägarintresse föreligger också när en person innehar 100 procent av kapitalet eller rösterna i ett företag som i sin tur innehar 20 procent eller mer av rösterna eller kapitalet i företaget som driver inlåningsverksamhet.

Innebörden av det *tredje stycket* är att företag som driver inlåningsverksamhet är skyldiga att anmäla förändringar i ägar- eller ledningskretsen till Finansinspektionen. Samma skyldighet ankommer på en juridisk person, som har ägarintresse i företaget, såvitt avser förändringar i dess ledningskrets.

Av det *fjärde stycket* framgår att Finansinspektionen är skyldig att med anledning av en anmälan enligt tredje stycket kontrollera att nya personer med ägarintresse eller i ledningskretsen inte är diskvalificerade enligt det första stycket. Inspektionen är även skyldig att utföra en motsvarande kontroll i samband med att företaget anmäler att det avser att driva inlåningsverksamhet. Den skyldigheten framgår av 5 § andra stycket. Se även författningskommentaren till den paragrafen.

Vid kontrollen bör Finansinspektionen undersöka bl.a. kronofogdemyndighetens register och belastningsregistret. Dessutom kan kontakt behöva tas med skattemyndigheter och konkursförvaltare.

Bestämmelserna behandlas även i avsnitt 12.2.7.

Informationsplikt

7 §

Paragrafen innehåller i det *första stycket* en informationsplikt för företag som driver inlåningsverksamhet. Det måste klart framgå för spararna vilka placeringsalternativ som omfattas av insättningsgarantin och vilka som inte gör det. Det är därför viktigt att de som tar emot medel under former som liknar garanterade sparformer är skyldiga att tydligt informera om att den statliga garantin inte gäller. Med ”tydligt” avses att uppgifterna skall vara presenterade på ett sådant sätt att de lätt kan uppfattas och förstås av fordringsägaren. Företaget skall också tydligt informera om att det faktum att fordran inte omfattas av garantin innebär att medlen kan förloras om verksamheten går dåligt och företaget måste försättas i konkurs.

Andra stycket föreskriver när informationen skall lämnas och av vad den skall framgå. Informationen skall lämnas vid marknadsföring av inlåningsverksamheten. Med detta avses marknadsföring i samband med annonsering och skyltning men även annan form av marknadsföring, t.ex. via hemsidor. Informationen skall vidare lämnas till kunden innan ett avtalsförhållande ingås. Det är angeläget att den enskilde spararen vet förutsättningarna innan han gör sitt val. Under avtalstiden skall informationen framgå av kontoutdrag och liknande material som rör fordringsförhållandet. Med ”liknande material” avses inte bara skriftligt material utan även eventuellt ADB-baserat material om det enskilda avtalsförhållandet.

Beloppsbegränsning

8 §

Paragrafen reglerar hur mycket behållningen får uppgå till för varje person som placerar sina medel hos företag som driver inlåningsverksamhet. Bestämmelsen motiveras av konsumentskyddsskäl. Angående den närmare motiveringen hänvisas till avsnitt 12.2.4. Beloppsbegränsningen är satt till 50 000 kronor. Det inkluderar även eventuell ränta. Med ”varje person” avses såväl fysiska som juridiska personer.

Åtgärder mot penningtvätt

9 §

I bestämmelsen görs en hänvisning till penningtvättslagen som, genom ett tillägg i dess 2 §, föreslås bli tillämplig på sådan verksamhet som är anmälningspliktig enligt denna lag.

För en närmare motivering hänvisas till avsnitt 12.2.6.

10 §

Av bestämmelsen framgår att företag som har anmält sin verksamhet enligt 5 § första stycket är skyldiga att på begäran lämna Finansinspektionen de upplysningar om verksamheten som behövs för att inspektionen skall kunna kontrollera att lagen om åtgärder mot penningtvätt följs. Det rör sig exempelvis om uppgifter om vilka rutiner ett företag har för att kontrollera att penningtvätt inte förekommer vid mottagandet av medlen. Om upplysningar inte lämnas kan Finansinspektionen enligt 21 § ytterst kräva att verksamheten skall upphöra.

Bestämmelsen behandlas även i avsnitt 12.2.6.

Revision m.m.

11 § Av bestämmelsen framgår att minst en revisor i företaget skall utses av bolagsstämman eller föreningsstämman. Samma krav gäller för banker och kreditmarknadsbolag och föreslås gälla även för kreditmarknadsföreningar. Bestämmelsen träder i stället för motsvarande bestämmelser i aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar (jfr 3 § fjärde stycket denna lag).

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 12.2.8.

12 §

I de *första* och *andra styckena* uppställs kvalifikationskrav för revisorer i företag som driver inlåningsverksamhet. Bestämmelserna träder i stället för motsvarande bestämmelser i aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar (jfr 3 § fjärde stycket denna lag). Beträffande den allmänna motiveringen till bestämmelserna hänvisas till avsnitt 12.2.8.

Av 10 kap. 18 § aktiebolagslagen och 8 kap. 3 § lagen om ekonomiska föreningar framgår att även ett registrerat revisionsbolag får utses till revisor. De bestämmelserna hänvisar i sin tur till revisorslagen (2001:883) när det gäller vem som får vara huvudansvarig för revisionen när ett revisionsbolag utses att vara revisor.

13 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse om skyldighet för företagets revisorer att rapportera till Finansinspektionen. Revisorer i t.ex. banker omfattas också av en rapporteringsplikt. Till skillnad mot vad som gäller för de senare är rapporteringsplikten här begränsad till förhållanden som kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar företagets inlåningsverksamhet.

Om en revisor vid fullgörandet av sitt uppdrag i ett företag som driver inlåningsverksamhet får kännedom om nämnda förhållanden är han skyldig att rapportera. Det är således omfattningen av revisorns uppdrag som utgör avgränsningen för rapporteringsplikten.

Överträdelsen skall vara ”väsentlig”. Med detta avses alla överträdelser av innehållet i lagar och bestämmelser som inte är rent formella, dvs. en överträdelse av regeln i sak. Överträdelsen skall även vara av en sådan omfattning att den kan få beaktansvärda konsekvenser för de personer som sätter in medel i företaget.

Användandet av lokutionen ”författningar” innebär att samtliga bestämmelser utfärdade av riksdag och regering – eller med bemyndigande

från dessa, t.ex. av Finansinspektionen – omfattas. I det här fallet är det i huvudsak fråga om lagen om inlåningsverksamhet, aktiebolagslagen alternativt lagen om ekonomiska föreningar samt penningtvättslagen. Rapporteringsplikten omfattar dock också förhållanden som kan utgöra en väsentlig överträdelse av viss annan generell lagstiftning, såsom exempelvis brottsbalkens avsnitt om ekonomisk brottslighet eller skattebrottslagen.

Rapporteringsplikten skall fullgöras ”omgående”. Det innebär en skyldighet för revisorn att utan onödig tidsutdräkt rapportera om de relevanta förhållanden som han har upptäckt.

Bestämmelsen behandlas även i avsnitt 12.2.8.

Ingripanden m.m.

14 §

Enligt 3 § första stycket får inlåningsverksamhet enligt denna lag drivas endast av aktiebolag eller ekonomisk förening. Om Finansinspektionen får kännedom om att en annan person, exempelvis en fysisk person eller ett handelsbolag, driver inlåningsverksamhet, skall Finansinspektionen enligt den här paragrafen förelägga den personen att upphöra med verksamheten.

Bestämmelsen behandlas även i avsnitt 12.2.5.

15 §

Bestämmelsen innebär att om ett aktiebolag inte har ett registrerat aktiekapital på minst fem miljoner kronor eller motsvarande belopp i euro (se 3 § andra och tredje styckena), skall Finansinspektionen förelägga bolaget att göra rättelse och, om rättelse inte görs, att upphöra med inlåningsverksamheten. Bestämmelsen kan exempelvis bli tillämplig om ett företag som driver inlåningsverksamhet beslutar om nedsättning av aktiekapitalet. Se även avsnitt 12.2.5.

16 §

Om Finansinspektionen får kännedom om att ett företag driver anmälningspliktig verksamhet enligt 5 § första stycket utan att ha gjort anmälan om detta, skall inspektionen enligt det *första stycket* förelägga det att göra anmälan. Om företaget inte rättar sig efter föreläggandet, skall inspektionen förelägga det att upphöra med verksamheten.

I sådana fall där inspektionen misstänker att anmälningskyldighet föreligger beträffande viss verksamhet, får inspektionen enligt det *andra stycket* förelägga företaget att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs för att bedöma om så är fallet. Framkommer det att anmälningsplikt föreligger, skall inspektionen enligt det första stycket förelägga företaget att göra anmälan enligt 5 § första stycket. Om en sådan anmälan inte görs, skall företaget enligt det första stycket föreläggas att upphöra med verksamheten.

Om ett företag vägrar att lämna de av Finansinspektionen begärda upplysningarna, bör inspektionen kunna presumera att anmälningspliktig verksamhet drivs. Finansinspektionen kan då förelägga företaget att göra anmälan och, om detta inte görs, att upphöra med verksamheten. Det

ankommer i sådana fall på företaget att bevisa att sådan verksamhet inte drivs.

Bestämmelserna behandlas även i avsnitt 12.2.9.

17 §

Paragrafen sanktionerar bestämmelsen i 5 § tredje stycket. Om inlåningsverksamheten i företaget påbörjats innan registrering enligt 5 § andra stycket har skett, får Finansinspektionen förelägga företaget att upphöra med densamma. Syftet med bestämmelsen är att det skall finnas en möjlighet för inspektionen att hindra företag som inte respekterar kravet på registrering för att få att driva inlåningsverksamhet. Så kan t.ex. vara fallet om ett företag påbörjar verksamhet trots att ett beslut om vägrad registrering redan har fattats. Det kan dock finnas fall av vilka det framgår att det är ett misstag att bestämmelsen i 5 § tredje stycket har överträtts. I sådana fall kan inspektionen göra bedömningen att ett föreläggande inte är nödvändigt. Detta möjliggörs genom att bestämmelsen är fakultativ.

Bestämmelsen kommenteras även i avsnitt 12.2.9.

18 §

Finansinspektionen skall enligt det *första stycket* förelägga ett företag som driver inlåningsverksamhet respektive den som har ägarintresse i detta att göra rättelse, om det föranleds av en kontroll enligt 6 § fjärde stycket, dvs. att någon ur ägar- eller ledningskretsen efter en anmälan om förändring i kretsen är diskvalificerad enligt bestämmelsen i 6 § första stycket. Rättelse innebär i praktiken att företaget som driver inlåningsverksamhet måste byta ut den diskvalificerade personen i ledningen. Är det en person (fysisk eller juridisk) med ägarintresse som är diskvalificerad, innebär ett föreläggande om att göra rättelse, vilket då skall ställas till denna, att den personen måste avyttra sitt innehav av rösterna eller kapitalet så att det kommer att understiga den i 6 § andra stycket angivna gränsen. Alternativt kan en juridisk person med ägarintresse byta ut den diskvalificerade personen i dess ledning.

Om rättelse inte görs, skall enligt det *andra stycket* företaget som driver inlåningsverksamhet föreläggas att upphöra med inlåningsverksamheten.

Paragrafen behandlas även i avsnitt 12.2.7.

19 §

Av paragrafen framgår att om ett företag som driver inlåningsverksamhet inte lämnar fordringsägare som är konsumenter sådan information som avses i 7 §, skall bestämmelserna i marknadsföringslagen tillämpas. Hänvisningen innebär att företag, som driver inlåningsverksamhet och inte lämnar information på föreskrivet sätt, kan åläggas att lämna informationen i enlighet med 15 § marknadsföringslagen. Ett informationsåläggande kan meddelas även den som är anställd i ett sådant företag och annan som handlar på företagets vägnar.

Vid sidan av regeln i 15 § marknadsföringslagen blir även de handläggningsregler m.m. som anknyter till den bestämmelsen tillämpliga, t.ex. 16, 19–21, 34–36 och 38 §§ marknadsföringslagen. Det innebär bl.a. att Konsumentombudsmannen i frågor som inte är av större vikt kan fö-

relägga ett företag vid vite att informera. Vidare kan en fråga om informationsåläggande tas upp av Marknadsdomstolen efter ansökan av bl.a. Konsumentombudsmannen. Näringsidkare är skyldiga att på uppmaning av Konsumentombudsmannen komma in med yttrande eller upplysningar i ett ärende som rör informationsplikten. I ett ärende där det kan antas att informationsåläggande kan komma i fråga, är näringsidkaren vidare skyldig att på uppmaning av Konsumentombudsmannen tillhandahålla handling och liknande som kan ha betydelse för utredningen i ärendet. Om uppmaningen inte följs kan Konsumentombudsmannen förelägga näringsidkaren vid vite att fullgöra denna skyldighet.

En förutsättning för att meddela informationsåläggande enligt 15 § marknadsföringslagen är att informationen är av särskild betydelse från konsumentsynpunkt.

Bestämmelsen behandlas även i avsnitt 12.2.3.

20 §

Paragrafen innehåller en möjlighet att ingripa vid utebliven information, när ett erbjudande riktar sig enbart till andra än konsumenter. Finansinspektionen har då möjlighet att förelägga företaget att fullgöra informationsplikten.

Bestämmelsen behandlas även i avsnitt 12.2.3.

21 §

Paragrafen innehåller flera sanktionsbestämmelser.

Av det *första stycket* framgår att Finansinspektionen får förelägga ett företag att göra rättelse i vissa angivna situationer. Det gäller enligt *punkten 1* om företaget tillåter att behållningen, som varje person får placera, överstiger 50 000 kronor. Det gäller vidare enligt samma punkt om ett företag, som driver inlåningsverksamhet, på inspektionens begäran inte lämnar sådana upplysningar om verksamheten som behövs för att inspektionen skall kunna kontrollera att penningtvättslagen följs. Enligt *punkten 2* gäller detsamma om företaget överträder en bestämmelse i penningtvättslagen eller en föreskrift som meddelats med stöd av den lagen.

Syftet med bestämmelsen i *punkten 3* är att Finansinspektionen skall ges en allmän möjlighet att ingripa när inspektionen får kännedom om förhållanden som kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar företagets inlåningsverksamhet. Det gäller bl.a. med anledning av en revisorsrapport. Det kan exempelvis vara fråga om att en revisor rapporterar om att en styrelseledamot eller den verkställande direktören i ett aktiebolag inom ramen för inlåningsverksamheten har gjort sig skyldig till brott. I just det här konkreta exemplet kan revisorn dessutom under vissa förutsättningar vara skyldig att agera enligt 10 kap. 38–40 §§ aktiebolagslagen. Det kan därför finnas fall då det är mindre lämpligt att inspektionen agerar. Så kan exempelvis också vara fallet när en brottslig verksamhet inte primärt drabbar de som satt in medel i inlåningsverksamheten. Ett sådant val av inspektionen möjliggörs genom att bestämmelsen är fakultativ.

Eftersom företag som driver inlåningsverksamhet inte står under tillsyn är det mest sannolika scenariot att Finansinspektionen får kännedom om oegentligheter inom ramen för inlåningsverksamheten just genom en revisorsrapport. Bestämmelsen ger dock inspektionen möjlighet att ingri-

pa även i de fall inspektionen på annat sätt får kännedom om förhållanden som kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar företagets inlåningsverksamhet. För en kommentar av vad som avses med ”förhållanden som kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar företagets inlåningsverksamhet” hänvisas till författningskommentaren till 13 §.

Om rättelse inte görs, har Finansinspektionen enligt det *andra stycket* möjlighet att förelägga företaget att upphöra med inlåningsverksamheten.

22 §

Av det *första stycket* framgår att förelägganden som Finansinspektionen meddelar får förenas med vite. Denna möjlighet bör finnas för att inspektionens förelägganden skall vara effektiva.

Inspektionen får enligt det *andra stycket* bestämma att ett beslut om föreläggande skall gälla omedelbart. Det kan finnas situationer när det är lämpligt att inlåningsverksamheten omedelbart stoppas för att skydda placerare. Så är exempelvis fallet om företaget överträder bestämmelserna i penningtvättslagen och inte har vidtagit rättelse. Ett annat exempel är när inlåningsverksamhet drivs av en annan person än ett aktiebolag eller en ekonomisk förening.

Överklagande

23 §

Av paragrafen framgår att ett beslut om att föra ett företag som driver inlåningsverksamhet ut ur registret, när ett beslut om föreläggande att upphöra med verksamheten har vunnit laga kraft, inte får överklagas. Skälet till detta är att beslutet om föreläggande att upphöra med verksamheten i sig är möjligt att överklaga.

Enligt paragrafen får vidare ett beslut av Finansinspektionen enligt 16 § *andra stycket*, som innebär att företag som driver verksamhet föreläggs att lämna upplysningar om denna för bedömning av om anmälningsplikt enligt 5 § *första stycket* föreligger, inte överklagas.

Inspektionens beslut i övrigt överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Av 14 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar framgår att länsrätten är första instans. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Avgifter

24 §

Finansinspektionen skall i samband med registreringen enligt 5 § *andra stycket* ta ut avgifter av företag som driver inlåningsverksamhet. Föreskrifter om avgifterna meddelas av regeringen. Bestämmelsen inrymmer möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter om avgifter även i andra ärenden enligt denna lag.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Lagen träder i kraft den 1 januari 2004.

För aktiebolag eller ekonomiska föreningar som redan driver inlåningsverksamhet vid tidpunkten för lagens ikraftträdande gäller att dessa företag får fortsätta med sin verksamhet i sex månader efter denna tidpunkt. Det kan exempelvis vara fråga om företag som lånar upp medel från allmänheten, vilka är tillgängliga för fordringsägaren med mer än 30 dagars men mindre än ett års varsel. Om ett sådant företag har anmält sin verksamhet till Finansinspektionen senast den 1 juli 2004, får företaget fortsätta att driva verksamheten till dess beslut om registrering har vunnit laga kraft.

Ett företag som inte har anmält sin verksamhet inom sex månader efter lagens ikraftträdande får inte fortsätta att driva verksamheten. Finansinspektionen skall i dessa fall vidta de ingripande åtgärder som föreskrivs i lagen.

15.4 Förslaget till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

Med anledning av att bankrörelselagen upphävs och det införs en ny lag om bank- och finansieringsrörelse föreslås att det från bankrörelselagen till sparbankslagen förs över fem kapitel. De behandlar revision, särskild granskning, skadestånd m.m., sparbanks firma och registrering m.m. (4 a, 4 b, 9–11 kap. sparbankslagen). Av samma anledning har det gjorts ett antal redaktionella ändringar. Som exempel kan nämnas att ordet ”oktroj” har bytts ut mot ”tillstånd”, ordet ”stadfästs” mot ”godkänts” och ordet bankrörelselagen mot orden ”lagen om bank- och finansieringsrörelse”. I det följande behandlas i huvudsak endast ändringar i sak.

4 a kap. Revision

14 §

Av paragrafens *fjärde stycke* framgår att ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken inte skall följa för den som bryter mot förbudet i första stycket att lämna upplysningar om en banks angelägenheter. Den bestämmelsen finns i dag i 1 kap. 10 § andra stycket andra meningen BRL, se även författningskommentaren till 1 kap. 9 § lagen om bank- och finansieringsrörelse.

4 b kap. Allmän granskning

17 §

Bestämmelsen i *tredje stycket* saknar motsvarighet i gällande rätt. I konsekvens med vad som gäller enligt 4 a kap. 14 § för revision bör inte ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken följa för den som bryter mot förbudet i första stycket att lämna upplysningar om en banks angelägenheter. Detta stämmer också med vad som gäller enligt aktiebolagslagen.

5 kap.

1, 3 och 4 §§

Enligt nuvarande regler om fonder och vinstdisposition får garantifonden, återbäring av grundfonden samt ränta på grundfonden eller garantifonden inte återbetalas om det äventyrar kapitaltäckningen i sparbanken. Dessa bestämmelser skall ersättas med en bestämmelse som begränsar möjligheten till återbetalning för det fall att den generella regeln om soliditet överskrids. Soliditetsregeln innebär att varje bank skall bedriva sin rörelse på ett sådant sätt att dess förmåga att fullgöra sina förpliktelser inte äventyras. Vad som närmare avses med detta krav behandlas i avsnitt 8.1. Det kan påpekas att en bank som inte iakttar bestämmelserna om kapitaltäckning enligt lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar i kreditinstitut och värdepappersbolag inte heller kan anses uppfylla kraven som ställs i den föreslagna soliditetsregeln.

6 kap.

2 §

Den ändring i sak som finns rör *sista stycket*. Där har ordet ”anmälan” ändrats till ”ansökan”. Det har ansetts att Finansinspektionen bör inta ställning som part i de fall då myndigheten har anhängiggjort ett ärende om tvångslikvidation hos rätten. Detta innebär bl.a. att Finansinspektionen kan överklaga rättens beslut. Genom ändringen uppnås samma lösning som den som gäller bl.a. för bankaktiebolag.

15.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

4 kap.

1 §

Genom ändringen i *första stycket* kommer avgående medlemmar i kreditmarknadsföreningar kunna få ut sina medlemsinsatser tidigast sex månader efter avgång. Bestämmelsen får genom den nuvarande hänvisningen i 3 § motsvarande tillämpning på överinsatser. Samma ändring har gjorts för medlemsbanker. I övrigt hänvisas därför till vad som anförts i den delen, se avsnitt 15.10.

3 §

I paragrafen hänvisas, såvitt gäller återbetalning av överinsatser till vad som anges i 1 §. De ändringar som genomförts i 1 § får således motsvarande tillämpning på överinsatser. Genom en ändring i sista meningen framgår att utbetalning av överinsatser får ske tidigast sex månader från uppsägningen.

10 kap.

6 §

Ändringen i *första stycket* innebär att avsättningar till reservfonden i kreditmarknadsföreningar skall fortgå till dess reservfonden motsvarar 30 procent av föreningens insatskapital, i stället för som i dag tio procent av föreningens utlåning. Samma ändring har gjorts för medlemsbanker. I övrigt hänvisas därför till vad som i författningskommentaren anförts i den delen, se avsnitt 15.10, samt till avsnitt 13.3.3.

15.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse

1 kap.

2 §

I *första stycket punkten 3* har begreppet bankinstitut bytts ut mot kreditinstitut. Vidare har vissa ändringar gjorts när det gäller vilka institut som omfattas av definitionen. Skälet till ändringen är i huvudsak att det här föreslås att kreditmarknadsföretag skall tillåtas att driva värdepappersrörelse. Denna ändring kommenteras i avsnitt 8.6.2.

Den föreslagna definitionen omfattar bank, kreditmarknadsföretag och utländskt bank- eller kreditföretag som driver bank- eller finansieringsrörelse från filial här i landet. Med bank och kreditmarknadsföretag avses härvid sådana institut som fått tillstånd att driva bank- respektive finansieringsrörelse enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse.

I *första stycket 4* har på motsvarande sätt bankinstitut bytts ut mot kreditinstitut.

3 §

I *andra stycket* har bankinstitut bytts ut mot kreditinstitut. Skälet till ändringen har kommenterats i anslutning till 2 §.

3 a §

I *andra stycket* har bankinstitut bytts ut mot kreditinstitut. Skälet för ändringen har kommenterats i anslutning till 2 §.

3 d §

Paragrafen har ändrats så att hänvisningarna överensstämmer med de nu införda bestämmelserna i lagen om bank- och finansieringsrörelse. Ändringen innebär inte någon ändring i sak.

2 kap.

5 §

I *första stycket* har ändring skett på så sätt att begreppet bundet eget kapital har bytts ut mot begreppet startkapital. Ändringen motsvarar de ändringar som gjorts för banker och kreditmarknadsföretag och har kommenterats i avsnitt 13.1.

Den nuvarande hänvisningen *tredje stycket* till bestämmelsen om bundet kapital i lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag har tagits bort då det inte längre krävs någon definition av vad som utgör bundet eget kapital. I stället har i stycket införts en ny bestämmelse enligt vilken regeringen eller den myndighet regeringen ger delegation till skall meddela föreskrifter om vilka poster som får ingå i startkapitalet. Ändringen har kommenterats i avsnitt 13.1.

6 §

I bestämmelsen har bankinstitut bytts ut mot kreditinstitut. Skälet till ändringen har kommenterats i anslutning till 1 kap. 2 §.

3 kap.

5 §

I bestämmelsen har bankinstitut bytts ut mot kreditinstitut. Skälet till ändringen har kommenterats i anslutning till 1 kap. 2 §.

4 kap.

4 §

I bestämmelsen har bankinstitut bytts ut mot kreditinstitut. Skälet till ändringen har kommenterats i anslutning till 1 kap. 2 §. I sista meningen har hänvisningen till 1 kap. 4 § ändrats till att avse 1 kap. 3 a § andra stycket, vilket är den korrekta hänvisningen.

15.7 Förslaget till lag om ändring i konsumentkreditlagen (1992:830)

5 a §

Bestämmelsen är ny och har behandlats i avsnitt 5.4.5.3.

I *första stycket* anges att en näringsidkare, innan kredit beviljas, skall pröva om konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra vad han åtar sig enligt kreditavtalet. Det införs således ett krav på kreditprovning från näringsidkarens sida. Syftet med införandet av kravet är i huvudsak att motverka överskuldssättning hos konsumenter.

I bestämmelsen görs vissa undantag från kravet på kreditprovning. Undantaget i det *andra stycket* tar bl.a. sikte på fallet att kreditgivaren på grund av personlig kännedom om konsumenten kan dra tillräckliga slutsatser om dennes förutsättningar att klara av krediten. Kreditgivaren skall i sådant fall inte behöva göra en formell kreditprovning. Detsamma kan gälla om konsumenten eller någon annan lämnar sådana uppgifter att det inte kan råda något tvivel om konsumentens förutsättningar att klara av krediten. Förmögenhet och möjlighet att ställa säkerhet kan härvid tillmätas betydelse.

Det är vanligt att konsumenter i vissa sammanhang ges en kortare tids kredit för att betala köpta varor eller utförda tjänster. Oftast sker betalning i dessa fall mot faktura, varför man brukar tala om "fakturakrediter". Utmärkande för dessa krediter är att kredittiden är relativt kort och

att normalt hela beloppet skall betalas på en gång. Ett annat utmärkande drag är att det är fråga om engångskrediter. Risken bedöms vara liten för att denna typ av krediter skall medverka till konsumenters överskuldssättning i nämnvärd mån. Det ter sig även opraktiskt för kreditgivaren att behöva göra kreditprövning i dessa fall. I *tredje stycket* undantas därför denna typ av krediter från kravet på kreditprövning. Den tidsgräns för kredittiden om tre månader som Konsumentverket uppställer i sina riktlinjer angående när kreditprövning kan underlåtas för fakturakrediter bedöms härvid vara lämplig.

I *tredje stycket* görs även undantag från kravet på kreditprövning när det gäller krediter som uppgår till mindre belopp. Samma överväganden som anförts angående fakturakrediter görs sig härvid gällande. Det har inte bedömts lämpligt att i lag lägga fast en beloppsgräns för när kreditprövning kan underlåtas, utan detta bör, liksom när det gäller bestämmelsens tillämpning i övrigt, kunna lämnas till rättstillämpningen.

I 37 § finns bestämmelser om Konsumentverkets möjligheter att ingripa mot en näringsidkare som inte följer vad som föreskrivs i bestämmelsen.

37 §

Bestämmelsen är ny och har behandlats i avsnitt 5.4.5.3.

I *första stycket* anges att Konsumentverket får förelägga en näringsidkare att upphöra med att lämna krediter, om verket bedömer att näringsidkaren inte följer det krav på kreditprövning som uppställs i 5 a §. Ett sådant föreläggande får förenas med vite.

I många fall där Konsumentverket finner att en näringsidkare inte till fullo följer åliggandet enligt 5 a §, kan ett föreläggande om att upphöra med att lämna krediter framstå som en väl drastisk åtgärd. I *andra stycket* finns därför en möjlighet för Konsumentverket att, om verket bedömer det tillräckligt, meddela varning.

38 §

Bestämmelsen i *första stycket* fanns tidigare i 37 §.

Andra stycket innehåller bestämmelser om överklagande av Konsumentverkets beslut enligt 37 §. Bestämmelsen överensstämmer med allmänna principer för överklagande av förvaltningsbeslut som följer av 22 a § förvaltningslagen (1986:223).

15.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt

2 §

Ändringen i *punkten 1* innebär att bestämmelserna i penningtvättslagen gäller för kreditinstitut enligt den föreslagna lagen om bank- och finansieringsrörelse.

Eftersom verksamhet som består i att utföra en eller flera av de verksamheter som tidigare angavs i 3 kap. 1 § 2–13 lagen om finansieringsverksamhet föreslås vara tillståndspliktig endast om den kombineras med upplåning från allmänheten kan *punkten 4* utgå. Den verksamhet som nyss nämnts måste dock vara underkastad penningtvättslagens bestäm-

melser. Det åstadkoms genom att finansiella institut blir skyldiga att anmäla verksamheten till Finansinspektionen enligt lagen om anmälningssplikt avseende viss finansiell verksamhet. I den lagen (nuvarande lagen om valutaväxling och betalningsöverföring) finns möjligheter för Finansinspektionen att ingripa vid brott mot penningtvättslagstiftningen. Bestämmelserna i penningtvättslagen blir tillämpliga på de finansiella instituten genom att en hänvisning till lagen om anmälningssplikt avseende viss finansiell verksamhet görs i den nya *punkten 4*. Övriga ändringar är endast redaktionella.

Bestämmelsen behandlas även i avsnitt 5.4.5.1.

15.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag

1 kap.

1 §

Ändringarna i denna paragraf är endast redaktionella.

2 kap.

7 §

En följd av den nya definitionen av finansieringsrörelse är att företag som lämnar kredit etc. utan att kombinera verksamheten med mottagande av medel från allmänheten inte längre kommer att behöva tillstånd för sin verksamhet. Som framgår av definitionen i 1 kap. 1 § i denna lag, och som också följer av kreditinstitutsdirektivet, är dessa företag finansiella institut.

Skyldigheten att det bokförda värdet avräkna av vad som har skjutits till som aktiekapital eller i annan form (tillskott) i de företag som nämns i *tredje* stycket följer av artikel 34.12 och 34.13 i kreditinstitutsdirektivet. Bestämmelserna i kreditinstitutsdirektivet är emellertid tillämpliga inte bara på de i paragrafen nämnda företagen utan även på finansiella institut. Den ändring som föreslås innebär endast en justering i enlighet med detta.

5 kap.

1 §

Tredje stycket i paragrafen har upphävts. Ändringen behandlas i avsnitt 8.11.

6 kap.

4 §

Ändringarna i denna paragraf är följdändringar till de nya reglerna om kreditinstitutens möjlighet att inneha aktier och andelar, se avsnitt 8.7.

Kammarrätten i Göteborg anser att bestämmelsen bör innehålla en hänvisning till den rörelseregel i 6 kap. 9 § lagen om bank- och finansieringsrörelse som anger hur stora ett instituts kvalificerade innehav av aktier och andelar i ett företag får vara. En sådan hänvisning har nu förts in i *första stycket*.

Andra stycket har utgått som en följd av att lagen om finansieringsverksamhet har upphävts.

15.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker

Med anledning av att bankrörelselagen upphävs och det införs en ny lag om bank- och finansieringsrörelse föreslås att det från bankrörelselagen till lagen om medlemsbanker förs över fem kapitel. De behandlar revision, särskild granskning, skadestånd m.m., medlemsbanks firma och registrering m.m. (7 a, 7 b, 11–13 kap. lagen om medlemsbanker). Av samma anledning har det gjorts ett antal redaktionella ändringar. Som exempel kan nämnas att ordet ”oktroj” har bytts ut mot ”tillstånd”, ordet ”stadfästs” mot ”godkänts” och ordet bankrörelselagen mot orden ”lagen om bank- och finansieringsrörelse”. I det följande behandlas i huvudsak endast ändringar i sak.

1 kap.

4 §

Ändring har skett på så sätt att andra och tredje styckena om medlemsbankers startkapital har flyttats till 3 kap. 6 § i lagen (2003:000) om bank- och finansieringsrörelse.

2 kap.

2 §

Ändringen är föranledd av att bestämmelserna om oktroj och stadfästelse av stadgarna föreslås överförd till lagen om bank- och finansieringsrörelse (se 3 kap.) och av att ordet stadfästa i samband därmed byts ut mot ordet godkänna.

4 kap.

1 §

Ändringen innebär att avgående medlemmar kommer att kunna få ut sina medlemsinsatser tidigast sex månader efter avgång. Skälen för ändringen har kommenterats utförligt i allmänmotiveringen, se avsnitt 13.3.2.

Utbetalning av inbetalade medlemsinsatser får enligt bestämmelsen ske endast en gång per kvartal och efter tillstånd av Finansinspektionen. Avsikten är att banken skall göra en framställning per kvartal till inspektionen avseende samtliga sedan förra utbetalningstillfället avgångna medlemmar och uppsagda överinsatser. Tillstånd till utbetalning skall medges

om inspektionen finner att det inte kan antas att utbetalningarna riskerar bankens soliditet. Därmed får utbetalning inte heller medges om kapitaltäckningen blir otillräcklig enligt de regler som gäller därom. Systemet kan medföra att inspektionen endast medger att en bank betalar ut en viss del av avgångna medlemmars insatser. Det finns inte anledning att i lag reglera hur detta i sådana fall skall gå till. Det får banken bestämma i stadgarna eller genom beslut vid tillfället. På samma sätt som i dag skall ett belopp som en medlem inte får tillbaka vid sin avgång avsättas till reservfonden (se 8 kap. 6 § lagen om medlemsbanker).

3 §

I paragrafen hänvisas, såvitt gäller återbetalning av överinsatser till vad som anges i 1 §. De ändringar som genomförts i 1 § får således motsvarande tillämpning på överinsatser. Genom en ändring i sista meningen framgår att utbetalning av överinsatser får ske tidigast sex månader från uppsägningen.

7 a kap. Revision

14 §

Av paragrafens *sista stycke* framgår att ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken inte skall följa för den som bryter mot förbudet i första stycket att lämna upplysningar om en banks angelägenheter. Den bestämmelsen finns i dag i 1 kap. 10 § andra stycket andra meningen BRL, se även författningskommentaren till 1 kap. 9 § lagen om bank- och finansieringsrörelse.

7 b kap. Allmän granskning

17 §

Bestämmelsen i *sista stycket* saknar motsvarighet i gällande rätt. Liksom vad är fallet enligt 4 a kap. 14 § bör emellertid inte ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken följa för den som bryter mot förbudet i första stycket att lämna upplysningar om en banks angelägenheter. Detta stämmer för övrigt med vad som gäller enligt aktiebolagslagen och som även föreslås gälla för sparbanker, se 4 b kap. 17 § sparbankslagen.

8 kap.

6 §

Genom den föreslagna ändringen i 4 kap. 1 § rörande möjligheterna att återfå insatskapitalet minskar behovet av en snabb uppbyggnad av en stor reservfond. Det finns därmed inte skäl att särbehandla medlemsbankerna i förhållande till bankaktiebolagen. Till följd härav skall uppbyggnaden av reservfonden ske i samma takt i medlemsbanker som i bankaktiebolag. Detta innebär att det till reservfond i medlemsbanker skall avsättas minst tio procent av den del av medlemsbankens nettovinst för året som inte går åt för att täcka balanserad förlust. Enligt gällande rätt uppgår

procentsatsen till 25 procent. Vinstberäkningen skall göras på samma sätt som enligt gällande rätt.

Även när det gäller erforderlig storlek på reservfonden skall denna beräknas på liknande sätt i medlemsbanker som i bankaktiebolag, dvs. motsvara viss andel av insatskapitalet, i stället för som i nuvarande lagstiftning kopplas till omfattningen av utlåningen. Eftersom insatserna i en medlemsbank, trots begränsningarna såvitt avser återbetalning av medlemsinsatser, inte har samma stabilitet som aktiekapitalet i ett bankaktiebolag är behovet av en kompletterande reservfond större i medlemsbanker än i bankaktiebolag. Reservfondavsättningarna skall därför fortgå åtminstone till dess reservfonden motsvarar 30 procent av insatskapitalet inklusive förlagsinsatser. I övrigt hänvisas till allmänmotiveringen (avsnitt 13.3.3.2).

9 kap.

4 §

Den ändring i sak som finns rör *sista* stycket. Där har ordet ”anmälan” ändrats till ”ansökan”. Det har ansetts att Finansinspektionen bör inta ställning som part i de fall då myndigheten har anhängiggjort ett ärende om tvångslikvidation hos rätten. Detta innebär bl.a. att Finansinspektionen kan överklaga rättens beslut. Genom ändringen uppnås samma lösning som den gäller bl.a. för bankaktiebolag och sparbanker.

15.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti

1 §

Ändringen i det *första stycket* innebär att kreditmarknadsföretag läggs till de institut som omfattas av lagens regler om insättningsgaranti.

Kreditmarknadsföretag får möjlighet att ta emot kortfristig inlåning. En konsekvens av den ändringen är att också insättningar i kreditmarknadsföretag skall omfattas av det svenska garantisystemet. Frågan behandlas även i avsnitt 5.5.2.

2 §

Ändringarna avseende ”ett svenskt kreditmarknadsföretag” och ”ett utländskt kreditföretag” i *punkten 1* följer av förslaget till ändring i 1 §, som innebär att även insättningar i kreditmarknadsföretag kommer att omfattas av insättningsgarantin.

11 §

Syftet med ändringen i det *första stycket punkten 1* är att det tydligare skall framgå av lagtexten att informationsplikten gäller oavsett om den aktuella fordran omfattas av det svenska garantisystemet eller inte, inbegripet att information skall lämnas om att en insättning omfattas av en motsvarande utländsk garanti i vissa fall.

Ändringarna i paragrafen innebär vidare att *andra stycket* får ett helt nytt innehåll. Av detta framgår när informationen enligt det första stycket

skall lämnas och av vad den skall framgå. Informationen skall lämnas vid marknadsföring av erbjudandet. Med detta avses marknadsföring i samband med annonsering och skyltning men även annan form av marknadsföring, t.ex. via hemsidor. Informationen skall vidare lämnas till kunden innan ett avtalsförhållande ingås. Det är angeläget att den enskilde spararen vet förutsättningarna innan han gör sitt val. Under avtalstiden skall informationen framgå av kontoutdrag och liknande material som rör fordringsförhållandet. Med ”liknande material” avses inte bara skriftligt material utan även eventuellt ADB-baserat material om det enskilda avtalsförhållandet.

Bestämmelsen i det nuvarande andra stycket har flyttats till den nya 11 a § (se nedan).

Bestämmelserna behandlas även i avsnitt 5.5.4.

11 a §

Paragrafen är ny. Det *första stycket* motsvarar den nuvarande bestämmelsen i 11 § andra stycket. Hänvisningen till marknadsföringslagen innebär att institut som åsidosätter informationsplikten i 11 §, såvitt gäller insättningar från konsumenter, kan åläggas att lämna informationen i enlighet med 15 § marknadsföringslagen. Ett informationsåläggande kan meddelas även den som är anställd i ett sådant institut och annan som handlar på institutets vägnar.

Vid sidan av regeln i 15 § marknadsföringslagen blir även de handläggningsregler m.m. som anknyter till den bestämmelsen tillämpliga, t.ex. 16, 19–21, 34–36 och 38 §§ marknadsföringslagen. Det innebär bl.a. att Konsumentombudsmannen i frågor som inte är av större vikt kan förelägga ett institut vid vite att informera. Vidare kan en fråga om informationsåläggande tas upp av Marknadsdomstolen efter ansökan av bl.a. Konsumentombudsmannen. Näringsidkare är skyldiga att på uppmaning av Konsumentombudsmannen komma in med yttrande eller upplysningar i ett ärende som rör informationsplikten. I ett ärende där det kan antas att informationsåläggande kan komma i fråga, är näringsidkaren vidare skyldig att på uppmaning av Konsumentombudsmannen tillhandahålla handling och liknande som kan ha betydelse för utredningen i ärendet. Om uppmaningen inte följs kan Konsumentombudsmannen förelägga näringsidkaren vid vite att fullgöra denna skyldighet.

En förutsättning för att meddela informationsåläggande enligt 15 § marknadsföringslagen är att informationen är av särskild betydelse från konsumentens synpunkt.

Bestämmelsen i det *andra stycket* är ny och innebär en möjlighet att ingripa vid utebliven information beträffande insättningar från enbart andra än konsumenter. Om ett institut inte lämnar föreskriven information åsidosätter institutet informationsplikten i 11 §. Enligt 20 § lagen om insättningsgaranti skall Insättningsgarantinämnden då underrätta Finansinspektionen om förhållandet. Det är sedan Finansinspektionens uppgift att ingripa mot institutet med stöd av de ingripandemöjligheter som står till buds enligt den föreslagna lagen om bank- och finansieringsrörelse eller lagen om värdepappersbolag.

Bestämmelserna behandlas även i avsnitt 5.5.4.

11 b §

Denna paragraf är ny. Den ger uttryck för att ett institut som erbjuder sig att ta emot insättningar enligt definitionen i 2 §, dvs. fordringar som omfattas av insättningsgarantin, inte får neka någon möjlighet att sätta in sådana medel, dvs. alla oavsett medborgarskap skall ha en möjlighet att placera sina pengar på ett säkert sätt. Dock måste ett institut enligt penningtvättslagstiftningen kontrollera identiteten hos den som vill inleda en affärsförbindelse med banken. Från denna huvudregel har ett institut rätt att göra undantag endast om det finns särskilda skäl. Sådana skäl kan vara att en kund tidigare varit ohederlig mot en bank eller ett annat institut, att det föreligger misstankar om penningtvätt eller att det finns risk för att en företrädare för ett institut genom att ta emot garanterade medel på något sätt främjar brott.

Bestämmelsen behandlas även i avsnitt 5.5.3.

15.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:1006) om valutaväxling och betalningsöverföring

Ändringarna i lagen innebär inledningsvis att rubriken ändras lydelse till lagen om anmälningsskyldighet avseende viss finansiell verksamhet. Detta görs för att rubriken inte skall bli missvisande. Lagen föreslås omfatta inte bara företag som driver valutaväxlingsrörelse eller ägnar sig åt betalningsöverföring utan även finansiella institut.

1 §

Ändringarna i paragrafen innebär att det läggs till två nya definitioner. Övrig ändring är endast redaktionell.

Definitionen av *finansiellt institut* har sin grund i det s.k. penningtvättsdirektivet (91/308/EEG). Syftet med den valda definitionen är att göra lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt tillämplig på sådan verksamhet som skall omfattas av penningtvättsregleringen och som inte täcks in av de övriga punkterna i 2 § penningtvättslagen. Ett finansiellt institut kan vara såväl en fysisk som en juridisk person.

Definitionen av *EES* läggs till, eftersom EES ingår i definitionen av finansiellt institut.

Bestämmelserna behandlas även i avsnitt 5.4.5.1.

2 §

Ändringarna i det *första stycket* innebär inledningsvis att finansiella institut blir skyldiga att anmäla sin verksamhet till Finansinspektionen. Genom valet av lokutionen "avser att driva" görs det vidare klart att anmälan skall göras innan verksamheten påbörjas. Den ändringen kommer att omfatta även företag som avser att driva valutaväxlingsrörelse eller ägna sig åt betalningsöverföring. Slutligen görs en ändring till följd av de ändringar som föreslås i 2 § lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt. Den ändringen följer också av en ändring som har gjorts i 2 § penningtvättslagen i ett annat lagstiftningsarbete (prop. 2001/02:85, Utgivning av elektroniska pengar). Se även författningskommentaren till 2 § penningtvättslagen.

Ändringarna i det *andra stycket* innebär att Finansinspektionen skall föra register över inte bara företag som driver valutaväxlingsrörelse eller ägnar sig åt betalningsöverföring utan även över finansiella institut.

Av det *tredje stycket* framgår att ett företag eller finansiellt institut skall föras ut ur registret när ett beslut om föreläggande att upphöra med verksamheten har vunnit laga kraft. Det bör vidare antecknas i registret när ett interimistiskt eller slutligt beslut om föreläggande att upphöra med verksamheten har fattats men inte vunnit laga kraft. Vad som skall antecknas i registret är dock en fråga som bör regleras i förordningsform.

Bestämmelserna behandlas även i avsnitt 5.4.5.1.

3 §

Paragrafen är ny och införs i syfte att genomföra en rekommendation utfärdad av Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF). Paragrafen skall läsas tillsammans med 9 §.

Paragrafen innehåller i det *första stycket* en bestämmelse som innebär att viss allvarlig misskötsamhet och brottslighet medför att en person (fysisk eller juridisk) inte får ha ägarintresse i ett företag som driver valutaväxlingsrörelse eller ägnar sig åt betalningsöverföring eller i ett finansiellt institut. Samma faktorer diskvalificerar företagets eller institutets ledning, dvs. styrelseledamöter och i förekommande fall verkställande direktör samt deras ställföreträdare. Om verksamheten drivs av en fysisk person blir naturligtvis bestämmelsen tillämplig på den enskilde näringsidkaren. När det gäller juridiska personers ägarintresse blir bestämmelsen tillämplig på dess styrelseledamöter och i förekommande fall verkställande direktör samt deras ställföreträdare. Det skall vara klarlagt att misskötsamheten förekommit för att den skall vara diskvalificerande.

Exempel på ett i väsentlig mån åsidosättande av ”skyldigheter i näringsverksamhet” är att näringsidkaren gjort sig skyldig till bokföringsbrott eller skattebrott som inte är bagatellartade, att denne regelmässigt underlåtit att betala skatter och allmänna avgifter på icke obetydliga belopp eller att näringsidkaren på olika sätt förfarit otillbörligt i samband med konkursförfarande. Ett i väsentlig mån åsidosättande i ”andra ekonomiska angelägenheter” kan exemplifieras med att personen i fråga på senare tid vid flera tillfällen underlåtit att deklarerera sina inkomster. Personen skall också vara diskvalificerad om han gjort sig skyldig till ”allvarlig brottslighet” vid sidan av näringsverksamhet.

I det *andra stycket* definieras ägarintresse som ett direkt eller indirekt innehav av 20 procent eller mer av rösterna eller kapitalet i företaget eller institutet. Ägarintresse kan föreligga i många olika fall. Här följer några exempel. Ett direkt innehav föreligger när en person innehar 20 procent eller mer av rösterna eller kapitalet i företaget eller det finansiella institutet. När en person innehar 20 procent eller mer av rösterna eller kapitalet i ett företag som innehar 100 procent av rösterna eller kapitalet i företaget som driver valutaväxlingsrörelse eller ägnar sig åt betalningsöverföring eller i det finansiella institutet föreligger ett indirekt innehav. Ägarintresse föreligger också när en person innehar 100 procent av kapitalet eller rösterna i ett företag som i sin tur innehar 20 procent eller mer av rösterna eller kapitalet i företaget som driver valutaväxlingsrörelse eller ägnar sig åt betalningsöverföring eller i det finansiella institutet.

Innebörden av det *tredje stycket* är att företag som driver valutaväxlingsrörelse eller ägnar sig åt betalningsöverföring eller finansiella institut är skyldiga att anmäla förändringar i ägar- eller ledningskretsen till Finansinspektionen. Samma skyldighet ankommer på en juridisk person, som har ägarintresse i företaget eller institutet, såvitt avser förändringar i dess ledningskrets.

Bestämmelserna behandlas även i avsnitt 5.4.5.2.

9 §

Paragrafen, som är ny, innehåller dels en handlingsregel för Finansinspektionen, dels en sanktionsregel. Båda är kopplade till 3 §.

Finansinspektionen skall i samband med att en anmälan enligt 2 § första stycket eller 3 § tredje stycket kommer in kontrollera att ägare och ledning i företag som driver valutaväxlingsrörelse eller ägnar sig åt betalningsöverföring respektive finansiella institut inte är diskvalificerade på grund av allvarlig brottslighet eller annan misskötsamhet. Vilken personkategori samt vilken brottslighet och misskötsamhet som avses framgår av författningskommentaren till 3 §.

Vid kontrollen bör Finansinspektionen undersöka bl.a. kronofogdemyndighetens register och belastningsregistret. Dessutom kan kontakt behöva tas med skattemyndigheter och konkursförvaltare.

Om inspektionen skulle finna att någon i ägar- eller ledningskretsen är diskvalificerad enligt bestämmelsen i 3 § första stycket, skall inspektionen förelägga företaget eller institutet respektive den som har ägarintresse i detta att göra rättelse. Ett föreläggande om att göra rättelse innebär i praktiken att företaget eller det finansiella institutet måste byta ut den diskvalificerade personen i ledningen. Är det en person (fysisk eller juridisk) med ägarintresse som är diskvalificerad, innebär ett föreläggande om att göra rättelse, vilket då skall ställas till denna, att den personen måste avyttra sitt innehav av rösterna eller kapitalet så att det kommer att understiga den i 3 § andra stycket angivna gränsen. Alternativt kan en juridisk person med ägarintresse byta ut den diskvalificerade personen i dess ledning. Om rättelse inte görs och verksamheten har påbörjats, skall företaget eller det finansiella institutet föreläggas att upphöra med densamma.

Paragrafen behandlas även i avsnitt 5.4.5.2.

10 §

Ändringarna i paragrafen innebär inledningsvis att bestämmelsen görs tillämplig på finansiella institut.

Ändringarna innebär vidare att den bestämmelse som i dag finns i 8 § flyttas över till *första stycket första punkten*. Till skillnad mot vad som föreskrevs i 8 § måste Finansinspektionen här ge företaget eller institutet möjlighet att göra rättelse innan detsamma föreläggs att upphöra med verksamheten på grund av att det inte lämnat upplysningar enligt bestämmelsen i 7 §. Denna ändring ligger i linje med vad som föreslås för företag som driver inlåningsverksamhet (se författningskommentaren till 21 § i den föreslagna lagen om inlåningsverksamhet).

Övriga ändringar i paragrafen innebär inte några ändringar i sak.

12 §

Ändringarna i paragrafen innebär för det första att ett beslut om att föra ett företag som driver inlåningsverksamhet ut ur registret, när ett beslut om föreläggande att upphöra med verksamheten har vunnit laga kraft, inte får överklagas. Skälet till detta är att beslutet om föreläggande att upphöra med verksamheten i sig är möjligt att överklaga.

För det andra har en följdändring gjorts i paragrafen.

13 §

Ändringen innebär att regeringen ges möjlighet att meddela föreskrifter om avgifter även i andra ärenden än registreringsärenden enligt denna lag.

4, 7, 8 och 11 §§

Ändringarna innebär att bestämmelserna görs tillämpliga på finansiella institut, följer av ändringar i andra paragrafer i lagen eller görs i ett förtydligande syfte.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Lagen träder i kraft den 1 januari 2004.

För ett företag som redan driver valutaväxlingsrörelse eller ägnar sig åt betalningsöverföring vid tidpunkten för lagens ikraftträdande gäller att det senast den 1 juli 2004 till Finansinspektionen skall anmäla namnen på de personer (fysiska eller juridiska) som har ägarintresse i företaget. Företaget skall även i förekommande fall anmäla namnen på de personer som ingår i företagens ledning. Om anmälan inte görs, är Finansinspektionen skyldig att förelägga företaget att upphöra med verksamheten. Vilka företag som omfattas av den här anmälningsplikten framgår av registret.

Finansinspektionen skall i samband med att en sådan anmälan kommer in kontrollera att de personer som ingår i ägar- eller ledningskretsen inte är diskvalificerade på grund av allvarlig brottslighet eller annan misskötsamhet. Vilken personkategori samt vilken brottslighet och misskötsamhet som avses framgår av författningskommentaren till 3 §.

Vid kontrollen bör Finansinspektionen undersöka bl.a. kronofogdemyndighetens register och belastningsregistret. Dessutom kan kontakt behöva tas med skattemyndigheter och konkursförvaltare.

Om inspektionen skulle finna att någon i ägar- eller ledningskretsen är diskvalificerad enligt bestämmelsen i 3 § första stycket, skall inspektionen förelägga företaget respektive den som har ägarintresse i detta att göra rättelse. Ett föreläggande om att göra rättelse innebär i praktiken att företaget måste byta ut den diskvalificerade personen i ledningen. Är det en person (fysisk eller juridisk) med ägarintresse som är diskvalificerad, innebär ett föreläggande om att göra rättelse, vilket då skall ställas till denna, att den personen måste avyttra sitt innehav av rösterna eller kapitalet så att det kommer att understiga den i 3 § andra stycket angivna gränsen. Alternativt kan en juridisk person med ägarintresse byta ut den diskvalificerade personen i dess ledning. Om rättelse inte görs, skall företaget föreläggas att upphöra med verksamheten.

